

TEKNOKOMO

Эсперанто теленең 20 төп дәресе

Кереш сүз

Эсперанто проектын 1887 елда Доктор Эсперанто («Өмет итүче» доктор) – **Л. М. Заменhoff** тәкъдим итә. Ул аны туган телдән кала бөтен дәнъя буйлап аралашу өчен икенче – ярдәмче тел итеп күзаллый.

Эсперантоның асылы:

- кешеләрне берләштерү,
- тынычлыкны ныгыту
- гадел вә бертигез аралашу мөмкинлеген тудыру.

К. Э. Циолковскийның Эсперанто турында әйткән сүзләре:

«Һәрбер кеше кешелекне бәхеткә һәм камиллеккә илтә торган югары идеяләр белән яшәргә тиеш. Бөтен халыкларны берләштерә торган уйлар шундый булыр. Ләкин төрле телдә сөйләшкөч, бер-береңне аңламагач, нинди туганлык булсын ди!..»

«Һичшиксез, барлык ясалма телләр арасында эсперанто – иң-иңе. Әлифбасы да гади, грамматикасы да искиркөч жиңел, сүзләре дә киң таралган. Болар барысы да аны уйлап табучыны – Заменhoffны – үлемсез итә».

Эсперанто – чыннан да бай тел. Хәзер эсперантода берничә дистә газета-журнал нәшер ителә, радиостанция һәм интернет телевидениесе эшли. Теләгән кеше интернетта күңеленә хуш килгән әңгәмәдөш табып шул телдә аралаша ала. Эсперантода меңәрләгән әдәби әсәр, дистәләгән сүзлек, дәрәслек, меңнән артык жыр һәм нәфис фильм бар.

БМОда (Берләшкән Милләтләр Оешмасы) Эсперанто телен кулланышка кертү турындагы петициягә кул куюда 1607 лингвист катнашкан. Ө Француз Академиясенә берничә күренекле әгъзасы Эсперантоны «**логика һәм гадилек шедевр**ы» дип атаган.

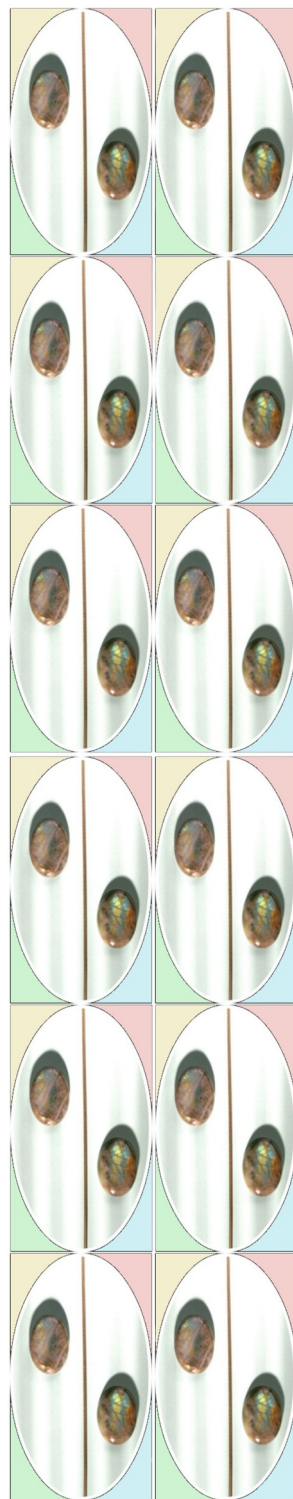
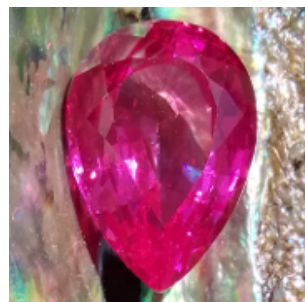
Бөтендәнъя эсперанто конгрессларында планетабызның бар якларынан төрле яшәтә, төрле хезмәт иясә булган меңләгән эсперантист катнаша. Анда фәнни лекцияләр, тематик яки махсус белгечлек буенча очрашулар үткөрелә; экскурсия, концерт, спектакль, бәйгеләр оештырыла. Эсперанто кайбер урта һәм югары уку йортларында уку программасына кертелгән.

Дәнъяда Эсперантога кагылышлы нинди оешмалар бар? Атап китик: 120 ил делегатын берләштерә торган һәм ЮНЕСКО белән киңәшмәле элементдә торган Бөтендәнъя Эсперанто Ассоциациясе (Universala Esperanto-Asocio; UEA); Эсперанто Академиясе; халыкара табиб, математик, журналист, тимер юлчы, вегетариан, туристик һ.б. жәмгыятьләр.

Эсперанто киң таралса, ул нинди файда бирә ала:

- гади халык туристлар белән **жиңелрәк аралаша алыр**;
- барлык илләрдә **тулы һәм сыйфатлы белем алу** мөмкин булачак, бу – дәрәслекләрнең гади, логикалы һәм шул ук вакытта бай телдә язылуы аркасында;
- төрле илләрдә урнашкан **төп чыганаclarга керү юлы** ачылыр, бу - беренчел мәгълүмәтне үзгәртү кертүдән һәм шул рәвештә төрле манипуляцияләрдән саклый; төржөмәгә дә чыгымнар кими;
- милли телләр чит йогынтыдан **һәм ассимиляциядән котыла**;
- фәнни басма һәм конференцияләр өчен бердәм тел **ясарга мөмкин** булачак.

Болар барысы да халыклар арасындагы үзара аңлашуга, гаделлеккә һәм алгарышка китерер, тынычлыкны ныгытачак.

Беренче эсперанточылар арасында күренекле рус композиторы Сергей Иванович Танеевны атап була (ул А.Скрябин һәм С.Рахманиновның укытучысы). Эсперанто телендә С.И.Танеев берничә романс ижат иткән һәм көндәлек тә тоткан кеше.

Эсперантоны тарату идеясе тарафдарлары арасында Л.Н.Толстой, М.Горький, Жюль Верн, Махатма Ганди, Б.Шоу, Г.Уэллс, Р.Тагор, Р.Роллан, Дж.Р.Толкиен, Г.Гаррисон, В. Я.Ерошенко, Се Бинсинь, Абдул-Баха, Дэгучи Онисабуро, Лу Синь, А.Барбюс, Ф.Нансен, Г.Эйффель, Л. Люмьер, А. Мейе, О.Билак, Р.Сесиль, Н.Хикмәт, А.В.Луначарский, М.В.Исаковский, В.Г.Мессинг, К.Э. Циолковский, А.Пуанкаре, Р. де Соссюр, А.Эйнштейн, У.Рамзей, В.Освальд, Р.Дизель һәм башка күренекле кешеләр булган.

Рәхим итеп, бу өч цитатаны укып китегез:

Жюль Верн:

«Кайчандыр кешеләр аралашкан бердәнбер тел, Вавилон манарасын төзегәндә юкка чыкканнан соң кабат кайтарылырга мөмкин һәм ул – Эсперанто теле».

И. А. Бодуэн де Куртенэ: «Эсперанто ул ниндидер тырышып ясалган проект түгел, ул инде тулысынча өзәр тел».

Рудольф Дизель:

«Бу телгә мин инженер кебек карыйм; инженерның бурычы – энергияне саклау. Эсперантоның максаты – вакытны, көчне, эшне, акчаны янга калдыру һәм халыкара мөнәсәбәтләргә гадиләштереп, процессларын тизләтү. Бу яктан килгәндә, кешелек дөнъясы өчен шулкадәр файдалы телгә карата әле дә очрап торган тискәре карашларны аңлавы кыен. Мин Эсперантоны кулланышка кертүне дөнъя һәм мәдәният өчен иң мөһим нәрсә дип саныйм».

Ни өчен милли тел халыкара тел роленә туры килми?

Бу бер милләт вәкилләренә бүтән милләт кешеләренең мәнфәгатьләрен кысып, үзен акламаган өстенлекләр бирә (халыкара принципларга һәм нормаларга каршы килә); мондый телне сайлауда ризалык булмагач (тарихтан билгеле булганча, чит телгә өстенлек бирү омтылышлары күп тапкыр кискен низагларга китергән); ниндидер милли телне икенче тел итеп кабул ителерлек дәрәжәдә өйрәнү – шактый катлаулы мәсәлә (еш кына сүзләренң әйтелеше язылышынан аерылып тора; бик күп сүзне ятларга кирәк һ.б.).

Истә калдырырга кирәкле сүзләр санын киметү өчен, эсперантода халыкара, гомуммәгълүм сүзләр кулланыла (мәсәлән, studento, filmo, teatro, telefono), алкушымчалар һәм суффикслар ярдәмендә бер тамырдан уннан артык сүз ясап була. Эсперанто грамматикасы чагыштырмача гади: ул берничә биткә сыя; сүзнең язылышы әйтелешенә туры килә, басым – һәрвакыт соңгыдан алдагы ижекте; жәмләдәге сүзләр тәртибе – ирекле; сөйләм теле испан теленң яңгыравыклылыгын һәм итальянчаның нәфислеген берләштерә. Шуңа күрә эсперантоны өйрәнүгә бүтән телне өйрәнүгә караганда 10 тапкыр азрак вакыт китә. Мәгълүм ки, сөйләшүне милли телдә алып бару өчен 1500гә якин тамыр кирәк. Эсперантоның уйлап ясалган грамматикасы кирәкле тамырларның санын 500гә кадәр киметергә мөмкинлек бирә.

«Эсперанто» сүзе тәржемәдә «өметләнүчән» дигәнне аңлата. Нәкъ менә шулай: «Doktoro Esperanto» – «Өметләнүчән табиб» дип, Л. Заменгоф беренче эсперанто дәрәслеген имзалаган. Ул бары тик шушындый ясалма тел генә халыкара булырга мөмкин икәнлеген аңлаган, чөнки бу тел табигий тел өчен кирәкле

барлык кыйммәтле һәм акыл ияләрен үз эченә ала, һәм халыкара тел бөтен дөньяда кешеләрнең берләшүенә ярдәм итәр дип өметләнә иде...

Халыкара исемгә дөгъва кылучы тел һәркем файдалана алырлык нейтраль, чагыштырмача жиңел, һәркем өчен аңлаешлы, гади грамматикалы, әмма бай лексикалы, сыгылмалы, жиңел генә үзенә бөтен яңалыкны кертә торган тел булырга тиеш. Шушы таләпләрнең барысын да д-р Л. Заменгоф тәшкил иткән проект канәгатьләндерә.

Л. Н. Толстой язганнардан (27.04.1894):

«Аны (эсперантоны) өйрәнү шундый жиңел ки, моннан алты ел элек эсперанто грамматикасын, сүзлеген һәм язмаларын алгач, ике сәгәттән дә артык вакыт сарыф итмичә, мин бу телдә яза алмасам да, иркен генә укый ала идем. **Һәрхәлдә, безнең Европа дөньясының бу телгә берәз вакыт багышлаган һәр кешенең корбаннары шулкадәр аз, ә нәтижеләре шундый зур – бу омтылышны эшләмәү мөмкин түгел».**

1892 елда эсперанто символы сыйфатында «Эсперантист» газетасында (La Esperantisto) **биш почмаклы яшел йолдыз** тәкъдим ителде, аның мәгънәсе – биш континентта өмет. Ә инде 1905 елның августында Франциянең Булонь-сюр-Мер шәһәрәндәгә эсперантистларның I-нче бөтендөнья конгрессында эсперанто флагының ахыргы формасы – сул почмакта ак квадрат һәм аның фонында биш почмаклы яшел йолдыз кабул ителде.

Бу база эсперанто дәрәслегә акрынлап күп телләргә тәржемә ителәчәк һәм ирекле рәвештә тарала ала (аны үзегезнең танышларыгызга жибәрегез!). Аның сүзлегендә сайлап алынган 900 морфема бар, алар ярдәмендә махсулаштырылмаган аралашу һәм туризм өчен 8000-нән артык сүз формалаштырырга мөмкин.

Дәрәслек материалын 20 генә дәрәс өчендә үзләштерергә һәм аннары аралашырга, күп кенә илләрнең эсперантистлары белән язышырга мөмкин. Әлегә база дәрәслеген дистәләгән миллион кеше (күп илләрдә төрле телләрдә) алуы ниятләнә һәм Сезнең аралашуның мөмкин булган даирәсә бик киң булырга мөмкин.

Leciono 1 – 1 Дәрәс

Эсперанто әлифбасында **28** хәрәф: **5** сузык (**a, e, i, o, u**) һәм **23** тартык аваз. Хәрәфләр һәм аларның татар телендә яңгырашы:

Aa – а	Bb – б	Cc – ц	Ĉĉ – ч (МЧС сүзендә шикелле)	Dd – д
Ee – э	Ff – ф	Gg – г	Ĝĝ – дж	Hh – h
Ĥĥ – х	Ii – и	Jj – й	Ĵĵ – ж	Kk – к
Ll – ль	Mm – м	Nn – н	Oo – о	Pp – п
Rr – р	Ss – с	Ŝŝ – ш	Tt – т	Uu – у
Ŭŭ – кыска «y», w		Vv – в		Zz – з

A B
C Ĉ
D E
F G
Ĝ H
Ĥ I
J Ĵ
K L
M N
O P
R S
Ŝ T
U Ŭ
V Z

Хәрефнең **әйтелеше**, ул кайда торса да, үзгәрми. Барлык хәрефләр дә укыла.
Басым һәрвакыт соңгыдан алдагы иҗеккә төшә:

paspóрто [паспóрто] – паспорт.

Әлифбаны укыганда, тартыкларга «**о**» кушымчасын өстәп укыйлар:
bo – бо, **co** – цо һ.б.

Кайбер хәрефләрнең әйтелешенә игътибар итик:

Ġ ġ – "джунгли, джаз" сүзләрендәге кебек берәз татарчалатыбрак «дж» белән укыла.

Һ һ – татар һәм иңглиз теленең «h» хәрефенә туры килә.

Ū ū – "пáуза" сүзендәге кебек укыла һәм, **тартык** аваз буларак, аңа басым да төшми, шулай ук ул басымга да йогынты ясамый (kosmonáyto). Аны «һава» сүзендәге «в» хәрефе аша бирелгән «у» авазы белән чагыштырып була.

Л л – «ләкин» сүзендәге кебек йомшак.

І і – и.

Хәреф өстендә язылган «**эшләпәнә**» (Ĉ, Ğ, Ĥ, Ĵ, Š, Ŭ) текст жыйганда «х» хәрефен өстәп алмаштырып була:

ĉ = cx, **ğ** = gx, **ĥ** = hx, **ĵ** = jx, **š** = sx, **ŭ** = ux.

Һәм:

ĉ = ch.

Сүзнә икенче юлга күчерү теләсә кайсы урында башкарыла, ләкин бер генә хәрефне күчәрмиләр һәм калдырмыйлар.

Исемнәр берлек санда «**о**»га тәмамлана:

adreso – адрес, **domo** – йорт, **rivero** – елга, **frukto** – җиләк-җимеш, **maro** – диңгез, **teatro** – театр, **sporto** – спорт.

Сыйфатлар (тәртип саннары, тартым алмашлыклары, сыйфат фигыльләр)

берлек санда «**а**»га тәмамлана:

juna – яшь	bona – әйбәт, яхшы	granda – зур
nova – яңа	bela – матур	ruĝa – кызыл
alta – биек	longa – озын	fama – танылган, билгеле

Сыйфат, гадәттә, исем алдыннан килә: **nova domo**.

Фигыльләр

инфинитивта **і** белән тәмамлана:

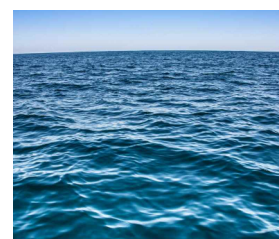
vidi – күрергә, **sidi** – утырырга, **esti** – булырга, **voli** – теләргә, **iri** – барырга, **fari** – эшләргә, **helpi** – булышырга

Ясалма рәвешләр һәм хәлләр **-e** белән тәмамлана:

serioze – җитди	maje – майда, май аенда
fakte – асылда	laste – соңгы чиратта; соңгы вақытта
multe – күп	aŭtomobile – автомобильдә
ofte – еш	

alta domo

bela maro

longa rivero

granda teatro

ruĝa pasporto

profesoro iras

Башка сүз төркөмнөрөнөң махсус кушымчалары юк :

minus – минус, **plus** – плюс, **tri** – өч, **nul** – нуль, **nu** – йә, ну

- Тәржемә итеп карагыз: **bela maro, bona frukto, alta domo, longa rivero.**
Зат алмашлыгы

mi – мин,	vi – син, сез,	ni – без
li – ул (ир-ат),	ŝi – ул (хатын-кыз)	
ĝi – ул (барлык жансыз әйберләргә, хайваннарға, шулай ук женесе билгесез затларға карый)		

Хәзерге заман **фигыле -as** кушымчасы белән белдерелә:

vi estas profesoro (сез – профессор)
li iras (ул бара)
ŝi estas bela (ул матур)
ĝi estas granda (ул зур) /женесе билгесез зат турында/
li ĝojas (ул шатлана).

Sport- тамыры белән киләсе сүзләргә ясап була:

sporto, sporta – спортив, **sporte** – спортивча, **sporti** – спорт белән шөгелләнү, **sportas** – спорт белән шөгелләнәм (шөгелләнә, шөгелләнәләр).

- Тәржемә итегез:

Maria estas bela. Ŝi sidas. Mi iras. Li estas nova profesoro. Ĝi estas granda teatro. Li estas serioza. Ĝi estas longa rivero.

Leciono 2

Хатын-кыз женесе -in- суффикс ярдәмендә белдерелә:

knabo – малай; knabino – кыз;

ino – хатын-кыз жан иясе.

Ике төркөгечне **исегездә тотыгыз**: **ау** – *я, яки, яисә*; **кај** – *һәм, ләкин* (язмача еш кына бер **к** хәрәфен генә язала).

Тәржемә итегез:

viro kaj virino – ир кеше һәм...;
 frato аў fratino – абый яки ...;
 filo kaj filino – ул (гаилә әгъзасы) ...;
 patro аў patrino – ата ...;
 sinjoro kaj sinjorino – әфәнде ...;
 koko – әтәч; kokino – ...;
 bovo – үгез; bovino – ...
 kapro – кәжә тәкәсе, kaprino – ...

Исемнең һәм сыйфатның **күплек саны -j** кушымчасы белән ясала:

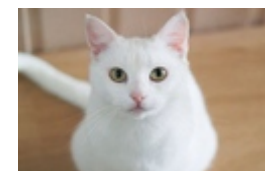
amiko – дус; amikoj – дуслар;
 larĝa – киң (берлек сан); larĝaj – киң (күплек сан);
 ĉemizo – күлмәк; ĉemizoj – күлмәкләр.

flava floro

larĝa strato

blanka kato

kato kaj hundo

kapro kaj koko

forta besto

firma metalo

Тәржемә итегез:

telefono – телефон; telefonoj – ...;
strato – урам; larĝaj stratoj – ...;
urbo – шәһәр; grandaj urboj – ...;
monto – тау; altaj montoj – ...;
parko – парк; belaj parkoj – ...;
temo – тема; interesaj temoj – ...

Зат алмашлыктары (күплек санда).

Ni – без; **vi** – сез; **ili** – алар.

Тәржемә итегез:

Ni estas fratoj. Vi estas bonaj amikoj. Ili estas belaj virinoj.

Тартым алмашлыктар зат алмашлыктарынан **-a** кушымчасы белән ясала:

mi – мин, mia – минем;
vi – син, сез, via – синең, сезнең;
li – ул (ир-ат зат), lia – аның;
ŝi – ул (хатын зат), ŝia – аның;
ĝi – ул (жансыз предметка карата), ĝia – аның;
ni – без, nia – безнең;
ili – алар, ilia – аларның.

Мисаллар:

Mia lando (минем ил). Via interesa libro (синең кызык китабың). Lia blanka kato (аның ак песие). Ŝia flava floro (аның сары чәчәге). Nia facila lingvo (безнең жиңел телебез). Via gaja hundo (сезнең шатлы эт; virhundo – ата эт). Iliaj verdaj vestoj (аларның яшел киёмнәр). Niaj bonaj amikoj (безнең яхшы дуслар). Ŝiaj belaj kantoj (аның матур җырлары). Lia dika korpo (аның юан гәүдәсе). Propraĵo kaj ŝuoj (үзеңнең күлмәк һәм туфлие, аяк киеме).

Ялгызлык исем гадәттәгечә **-o** кушымчасына иярми һәм басымны милли телләрдән ала: **Soci, Nelli**.

Ләкин киң танылган исемнәр **-o** кушымчасы белән дә кулланыла ала һәм басым шундый сүзләрдә соңгыдан алдагы сузыкка төшә: **Moskvo, Vólgo, Kriméo, Maksimo, Olégo**.

Хатын-кыз исемнәр гадәттәгечә **-o** кушымчасын алмый һәм еш **-a** кушымчасы белән кулланыла: **Maria, Milaŭŝa, Nuria**.

Яңа сүзләргә ятлау өчен җөмлөләр.

Esperanto estas internacia lingvo (Эсперанто – халыкара тел). Jen estas tre belaj floro kaj bildo (менә бик матур чәчәк һәм сурәт). Nova filmo estas tre interesa (яңа фильм – бик кызык). Ili estas bonaj homoj (алар – яхшы кешеләр). Firma metalo (каты, нык металл). Raŭŝania bele kantas kaj gaje ridas (Раушания матур җырлый һәм шат көлә). Li tre bone laboras (ул бик яхшы эшли). Varma somero (жылы жәй). Forta besto (көчле хайван). Ili bone ludas (алар яхшы уйныйлар). Seka salo (кору тоз). Odora gaso (ислегаз). Mola butero (йомшакак май). Dekstra breto (уң як киштә). Pretaj semoj (өзер орлыклар).

Ярдәмче фигуралар төшереп калмыйча **эсперантога тәржемә итегез**:

Ул бик чибәр! Булат – әйбәт кеше. Яңа илләр. Ул яхшы дус. Менә китап. Ул бик кызык.

Тәржемә итегез:

Ŝi estas tre bona amikino! Vi estas bonaj knaboj! Miaj belaj floroj bone odoras.
Ĝis revido! Хушыгыз!

gaja knabino

verda parko

frato kaj fratino ludas

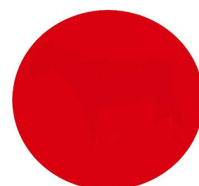
patro kaj filo

bastono kaj ŝnuro

ŝi renkontas la filon

ruĝa rondo

Leciono 3

Эсперанто телендә исемнең ике «төп» килеше бар:

- 1) *уртак* (баш килеш)
- 2) *төшем* (аккузатив).

Уртак килеш болай да аңлашыла, шуңа төшем килешенә күчик:

Төшем килешендә исем тәмамлык функциясен үти. Исемнәрдә (шулай ук сыйфатларда һәм алмашлыкларда да) ул **-n** кушымчасы белән ясала.

verda stelo

- Mi amas vin* (мин сине/сезне яратам).
Mi vidas domon (мин йортны күрәм).
Ŝi kantas belan kanton (ул матур жырны жырлый).
Ni lernas facilan lingvon (без жиңел телне өйрәнәбез).
Li renkontas amikon (ул дустан очрата).
Ŝi vundas sin – ул үзен яралаган (= ул яраланган; *si* – үземә, үземне).

aŭtomobilo k bovo

Аккузатив аркасында эсперантода сүзләр тәртибе шактый ирекле.

Li vidas ŝin = ŝin vidas li = li ŝin vidas
(ул күрә аны = аны күрә ул = ул аны күрә).

malrekta tubo

Жөмләда гамәл кылучы исем булмаса, затланышсыз алмашлык **oni** кулланыла.

- Oni lin vidas sur la marbordo* (аны диңгез ярында күрәләр);
Oni diras (әйтәләр);
Oni opinias (санала);
Oni scias (билгеле);
Oni devas ĉiam esti preta (һәрвакыт эзер булырга кирәк)

**devi* – тиеш булу.

flava mola butero

Күплек санда **-n** кушымчасы «j»дан соң куела.

- Ŝi vidas belajn pontojn* (ул матур күперләрне күрә).
Ili renkontas nin (алар безне каршылый).
Li punas ilin (ул аларны жәзалый).

granda urbo

Күчемле фигыльләр (мәсәлән, *havi* – ия булу) төшем килешен таләп итәләр.

- **Истә калдырыгыз:**

Bonan matenon! – Хәерле иртә!
Bonan tagon! – Хәерле көн!
Bonan vesperon! – Хәерлекич!
Bonan nokton! – Тыныч йокы!!
Saluton, Marina! – Сәлам, Марина!
Mi petas pardonon! – Гафу итегез!
Grandan dankon! – Бик зур рәхмәт!

- *Bonan tagon!* – «мин сезгә хәерле көн теләм»нән кисеп алынган гыйбарә, шуңа күрә төшем килеше тора. Башка килешләр гадәттә бәйләкләр белән ясала.

Эсперантода билгеле артикль бар: **-la**.

La libro estas interesa. – Китап (билгеле) – кызык.

Әгәр без китапны кызыклы дип расласак, билгеле бер китапны күздә тотабыз.

interesa libro

La ŝtofo estas bela (тукыма – матур).

La dento doloras ((бу) теш авыртуны китерэ; (бу) теш авырта).

Li portas la bastonon kaj la ŝnuron (ул (шушы) таякны һәм бауны алып бара).

“La”ны тыңлаучыга берәр нәрсә билгеле предметны белдерүче исем алдыннан; тәртип саны алдыннан кулланылар; сүз уникаль әйбер турында яки тулы бер класс тәшкил иткән объектлар турында барганда.

La rivero Volgo estas longa. (Идел елгасы озын).

Исем алдыннан сыйфат килсә, аның алдына la куела:

La larĝaj stratoj – (бу) киң урамнар.

La korektaj planoj – (бу) төзәтелгән планнар.

Гадәттәгечә La ялгызлык исемнәр, микъдар сан, Esperanto сүзе белән ияреп бармый.

Менә ике яңа суффикс:

-et – киметү, йомшару суффиксы: **rondeto** – түм-түгәрәк; **steleto** – йолдызкай; **rivereto** – инеш, кечкенә елга; **tubeto** – кечкенә торба; **trueto** – бәләкәй тишек;
-eta – бәләкәй;

- Тәржемә итегез: **kanteto, strateto, frateto, floreto.**

-eg – күбәйтү, көчәйтү суффиксы:

urbo – шәһәр, **urbego** – зур шәһәр;

domego – зур йорт; **nazego** – зур борын;

-ega – гаять зур; махсус;

-ege – бик тә, аеруча, гаять.

- Тәржемә итегез: **belega, bonega, novega, altega, varmega.**

mal- алкушымчасы капа-каршылыкны күрсәтә:

juna – яшь; **maljuna** – карт, өлкән;

malbona – начар; **malbela** – ямьсез; **malalta** – түбән;

malgranda – кечкенә; **fermi** – ябарга, **malfermi** – ачарга;

dolĉa torto – татлыторт, **maldolĉa** – ачы;

mallonga – кыска; **malrekta** – көкрә;

male – киресенчә.

- Тәржемә итегез:

Тар. Кечкенә елга. Дошманнар. Түбән йорт. Начар. Аз.

Ĝis la novaj renkontoj! Яңа очрашуларга кадәр!

Leciono 4

Сораулар сорау кисәкчәсе **ĉu** – 'әллә', яки гадәттә тәржемә ителми торган кисәкчек ярдәмендә ясала. Сорау алмашлыклары кулланылса, ул кирәк түгел.

Ĉu vi vidas la tekston (сез текстны күрәсезме)?

Ĉu vi estas turisto (сез – туристмы)?

Ĉu vi parolas en Esperanto? = Ĉu vi parolas Esperante (сез эсперанточа сөйләшәсезме)?

dolĉa torto

longa nazo k dika korpo

bela ŝtofo

robo k ŝuoj

edzo kaj edzino

La Ruĝa Placo

Ĉu vi volas manĝi (сез ашарга телисезме)?
 Jes (әйе). Ne. – Юк, юк (мәгънәсе кире кагыла торган сүз алдына куела).
 Ĉu vi komprenas min (сезминееаңлысызмы)?
 – Jes, mi komprenas (әйе, аңлыым).
 Ĉu vi havas amikinojn? Jes. Сезнең дустаның бармы? Әйе.

- Тәржемә итерез:

Ĉu via amikino estas studentino?
 Ĉu vi estas profesoro? Ne, mi ne estas profesoro, mi estas studento.
 Ĉu la urbo Moskvo estas granda? Jes, ĝi estas tre granda.
 Ĉu la artikolo (статья) estas interesa? Jes, ĝi estas interesa.
 Ĉu via amikino estas saĝa (умная)? Jes, tre!

Менә кайбер сорау алмашлыклары:	Төшем килешендә:
kiu? – кем?	kiun?
kio? – нәрсә?	kion?
kia? – нинди?	kian?

Мисаллар:

Kiu vi estas? Mi estas Gor (Кем сез? Мин Гор). Kaj vi? Mi estas Maria (Ә сез? Мин – Мария).
 Kaj kiu estas ŝi? Ŝi estas Kamila (Ә кем соң ул? – Ул – Камилә).
 Kiu ĵi floroj kreskas en via ĝardeno? (Сезнең бакчада нинди (мөмкин булган) чәчәкләр үсә?)
 Kio ĝi estas? Ĝi estas lampo (Нәрсә бу? Бу лампа).
 Kiu estas via nomo? (Сезнең исемегез ничек?)
 Kia estas la muzeo? La muzeo estas interesa (Музей нинди? Музей – кызык).
 Kia estas la placo? La placo estas tre bela (Мәйдан нинди? Мәйдан бик матур).
 Kiun vi ŝatas? Mi ŝatas fraton (Сезгә кем ошый? Мин абыемны ошатам).
 Kian lagon vidas? Mi vidas la bluan lagon (Нинди күлне күрәсез? Мин зәңгәр күлне күрәм).
 Kion li montras? Li montras novan maŝinon. (Ул нәрсәне күрсәтә? Ул яңа машинага күрсәтә).
 Kion vi volas? (Сез нәрсәне телисез?)
 Ni volas labori (Без эшләргә телибез).

De (тан/тән/дан/дән/нан/нән) бәйләге *иялек килешен* белдерә:
 letero de mia onklo (минем абзыемнан хат); la ĉambro de la patro (атаның бүлмәсе);
 la biciklo de la edzino (хатынымның велосипеды).

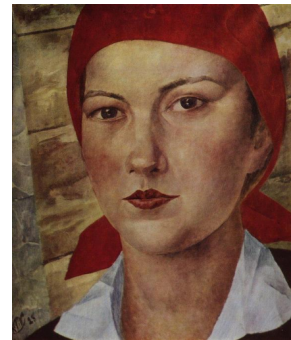
Al (га/гә/ка/кә) бәйләге *юнәлеш килешен* белдерә:
 doni al mi (миңа бирергә); diri al ŝi (аңа әйтергә);
 mi veturas al la stacio (мин станциягә барам).
Al kiu vi skribas leteron? **Al** mia onklo (Кемгә хатны язасың? Минем апага)

Per (ярдәмендә, аркылы) бәйләге *чыгыш килешен* белдерә:
 Li ŝaltas per mano (ул кулы белән ача).
 Ŝi kovras siajn harojn per tuko (ул үзенә чәчләрен яулык белән каплай).
 Li fosas per bastono (ул таяк белән казый).

Тагын берничә бәйләк:
sur – ...га, өстенә кую, өстендә:

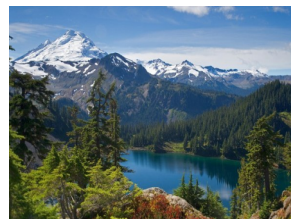
biciklo estas en ĝardeno

tuko sur kapo

jako kaj pantalono

lago kaj monto

stacia planko

sur la tablo (өстәлдә); sur la jupo (итәктә);
sur la flanko (ян якта; авышлыкта);
sur la dorso (аркада);
sur la piedo kaj la pantalone (аякта һәм чалбарда);

sub – астында:

sub tero (жир астында); sub la folio (яфрак астында);
sub la jako (куртка, пиджак астында/эчендә);
sublahorloĝo (сәгать астында);

super – өстеннән, өстендә:

super la planko (идән өстендә); super la monto (тау өстендә);
super la kapo (баш өстендә); super la linio (сызык өстендә; сызым);

en – ...га, эчендә, эченә:

en la ĝardeno (бакчада); en la akvo (суда);
en lareto (челтәрдә); en la ĉelo (читлектә; күзәнәктә; камерада);
ene (эчтә); ene (эчкә);

pri – турында:

pri la vetero (һава торышы турында); pri la politiko (сәясәт турында);
pri la scienco (фән турында);

el – ...дан/дән/тан/тән/нан/нән, эченнән:

el botelo (шешәдән); el fenestro (тәрәзәдән);
el la sako (сумкадан; капчыктан; пакеттан); ele (тыштан).

Тәржемәгә бирем:

En nia universitato. Ŝi skribas leteron al li. Li laboras per manoj.
Ŝi skribas pri floroj el la ĝardeno de ŝia onklino.
Kion vi vidas sur la tablo? Mi vidas lampon.
Kiu sidas sub la tablo? Sub la tablo sidas la kato de mia fratino.
Al kiu vi diras "Saluton!"? Al miaj amikoj.

Sukcesojn! Уңышлар! Ĝis! Хуш!

Leciono 5

Saluton! Сәлам!

Фигыльнең үткән заманы -is кушымчасы белән белдерелә:

ŝi star**is** (ул басып торган); mi amis**is** vin (мин сезне яраткан идем);
li atend**is** la ordonon (ул боерыкны көткән);
ŝi vok**is** la kolegon (ул коллегасын чакырган);
li demand**is** ŝin pri la koloro (ул аннан төсә турында сораган);
Mi ne ekzamen**is**, ĉu li estas studento (мин аның студент булуын тикшермәдем).

Килчәк заманы -os кушымчасы белән белдерелә:

mi skrib**os** leteron al mia kara amiko (мин кадерле дустьма хат язачакмын);
li renkont**os** ŝin (ул аны очратыр);
ŝi aŭskult**os** la radion (ул радионы тыңлаячак);
mi kapt**os** la nukson (мин чикләвекне эләктереп алачакмын).

Фигыльләрнең **боерык наклонениясен -u** кушымчасы белән күрсәтеп була:

Leg**u** (уқы)! Dir**u** (сөйлә)!
Don**u** al mi (бир миңа)!

Riŝat**o**, ir**u** al la tabulo kaj skrib**u** (Ришат, тактага бар һәм яз).

Dinara, rakont**u** pri la nova filmo (Динара, яңа фильм турында сөйлә).

horloĝo estas sur mano

leteroj estas sur tablo

sako kaj botelo

piedoj estas super akvo

rozo estas en haroj

Bonvolu traduki vorton ... (сүзнә тәржемә итегезче)
 Ni rigardu! (әйдәгез карыйк!)
 Mi faru tion (әйдә мин моны эшлим).
 Li prenu (ул алсын!)
 Ni iru en teatron (әйдәгез театрга барыйк)
 Ili rigardu (алар карасыннар!)
 Ŝi donu (ул бирсен!)
 Vivu nia lingvo Esperanto (Яшәсен безнең эсперанто теле!)

danci triope

Se теркәгече (әгәр).
 Se vi venos (килегез) al mi, mi montros (күрсәтәм) al vi mian rozon (гөлчәчәгемне);
 se tiel (әгәр шулай булса; шулай булгач); se nur (әгәр); eĉ se (хәтта әгәр булса да).

teksto estas sur tabulo

Фигыльнең шарт наклонениясен -us кушымчасы белдерә.
 Estus bone, se ŝi venus (ул кайтса, әйбәт булыр иде).
 Mi dancus, se mi povus danci (мин бии белсәм, биер идем).
 Хәзер без эсперантодагы барлык 6 фигыль кушымчасын беләбез:

-i, -as, -is, -os, -us, -u.

nuksoj kaj folioj

Күләм саннар

0	nul(o)
1	unu
2	du
3	tri
4	kvar
5	kvin
6	ses
7	sep
8	ok
9	naŭ
10	dek
100	cent
1000	mil
11	dek unu
20	dudek
40	kvardek
2837	du mil okcent tridek sep

lampo estas en fenestro

Mi pensas, ke du plus tri estas kvin (Минем уйлавымча, 2+3=5).

Унарлы вакланмалар:

1,36 – unu komo tridek ses (комо – өтер).

Тәртип саннар -a кушымчасы ярдәмендә ясала:

unua – беренче; dua – икенче;

mil naŭcent naŭdek sepa – бер мең тугыз йөз туксан жиденче.

Рәвеш формалары -e кушымчасы ярдәмендә ясала:

unue – беренчедән; trie – өченчедән.

Вакланма саннар -on кушымчасы кулланыла:

duono – ярты, ярым; triono – өчтән бер;

verda jupo

kvarono – чирек; **ono** – санаучыда берлек булган вакланма;
 $1/4 + 2/4 = 3/4$ – kvarono plus du kvaronoj estas tri kvaronoj.

Кабатлы саннар ясау өчен **-obl** кушымчасы кулланыла:
du**obla** – икеләтә; tri**obla** – өч тапкыр;
dek**obla** – ун тапкыр, унлата.

Жыйма саннары «ор» суффиксы ярдәмендә ясала:
du**оре** – икәү; tri**оре** – өчәү;
оро – коллектив, төркем; кортеж.

Бүлүче саннар өчен **po** бәйләге кулланыла:
po unu – берәмләп; po du – икешәрләп; po tri – өчәүләп.
Li donis al Olga kaj Maria po sep globojn kaj po kvin kajerojn
(ул ... жиделәп шар һәм бишәүләп дәфтәр алып килде).

Таагын кайбер гамәлләр:

Dividu ses per tri (бны 3кә бүл).
Komparu du nombrojn (ике санны чагыштыр).
Solve la ekvacion de la dua grado (икенче дәрәжә тигезләмәсен чиш;
grado – дәрәжә; градус).
Radiku dek ses (16дан квадрат тамыр тап; n-aradiko -n дәрәжәсенен тамыры).
Trovu la ordon, la sumon de la nombroj kaj la egalaj nombrojn (тәртипне, саннар
суммасын һәм тигез саннарны тап).

- Тәржемәгә бирем:

Gor, kion vi vidis en Moskvo? Olga, legu la libron.
Ĉu vi iros al la amiko? Du mil naŭcent naŭdek ok.
Mi havas tri fratojn kaj kvar fratinojn. Donu al li sep librojn.
Ili estis en Moskvo en la mil naŭcent naŭdek kvina jaro (jaro – ел).
Unu plus tri estas kvar. Sep minus du estas kvin.
Duoble du estas kvar. Ni venos triope.

Ĝis!

Leciono 6

Bonan tagon!

Берничә яңа суффикс һәм алкушымча белән танышык.

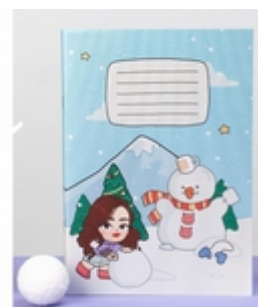
-ist- суффиксы *профессияне* яки *нинди дә булса яраклылык партия*, **kolonaro de universitato**
тәғлиматның теркәлүе, доктринаны күрсәтә:

arto – сәнгать, art**isto** – рәссам;
gardi – сакларга, gard**isto** – сакчы;
okulo – күз, okul**isto** – окулист;
literaturo – әдәбият; язу, literatur**isto** – әдәбиятчы;

-isto – *һөнәр, хәрәкәт, юнәлеш, доктрина вәкиле*.

Traduku:

muziko – музыка; muzik**isto** – ...
politiko – сәясәт; politik**isto** – ...
elektro – электр; elektr**isto** – ...
foti – фотога төшерергә; fot**isto** – ...
metodo – ысул; metod**isto** – ...

globeto kaj kajero

fotoarmilo

tendaro en arbaro estas

kolonaro de universitato

trancilo kaj ŝlosiloj

kuiiri – пешерергә, әзерләргә; **kuiiristo** – ...
 konstrui – тәзергә; **konstruisto** – ...
 programo – программа; **programisto** – ...
 historio – тарих; **historiisto** – ...
 kemio – химия; **kemiisto** – ...
 banko – банк; **bankisto** – ...
 vendi – сатарга; **vendisto** – ...

komputilo kun flugiloj

-il- суффиксы *коралны, инструментны* белдерә:

skribi – язарга, **skribilo** – ручка, каләм;
 tranĉi – кисәргә, **tranĉilo** – пычак;
 kudri – тегү, **kudrilo** – инә, энә;
 ŝlosi – бикләргә; ачкычка ябарга; **ŝlosilo** – ачкыч;
 flugi – очарга, **flugilo** – канат;
 armi – коралландыру; тәэмин итү, **armilo** – корал;
 lumi – яктыртырга, **lumilo** – яктырткыч;
 inviti – чакыру, **invitilo** – (язмача) чакыру;
 traduki – тәржемә итәргә, **tradukilo** – (программа) тәржемәче;
 komputi – исәпләргә; **komputilo** – компьютер;

-ilo – корал, инструмент, аппарат; чара.

fajro kaj akvo

-ar- суффиксы *бертөрле предметлар күпләген* белдерә:

arbo – агач, **arbaro** – урман;
 vorto – сүз, **vortaro** – сүзлек;
 ŝtupo – баскыч өлеше; **ŝtuparo** – баскыч;
 tendo – палатка, чатыр, **tendaro** – лагерь;
 vagono – вагон; **vagonaro** – тимер юл составы (поезд);
 homo – кеше, **homaro** – кешелек, инсаният;
 kolono – колонна; багана, **kolonaro** – колоннада;
-aro – бергәлек, төркем, өем; күплек.

Tero

Traduku:

kantistino, dancistino, matematikisto, sportisto, ĝardenisto, studentaro,
 montaro, amikaro, arbaristo, laboristo.

-er- суффиксы *кисәкне, өлешне* белдерә:

sablo – ком, **sablero** – комлык;
 rapo – икмәк, ипи, **rapero** – валчык бөртеге;
 fajro – ут, **fajrero** – очкын;
-ero – кисәкчек, состав өлеше.

vagonaro sur ponto estas

Dis- алкушымчасы *аеруны, ваклауны* белдерә:

ĵeti – ташлау, **disĵeti** – таратып ташлау;
 doni – бирү, **disdoni** – тарату;
 sendi – жибәрү, **dissendi** – күпләп жибәрү (кешеләргә тарату);
dise – аерым, берәм-берәм.

kun алкушымчасы – белән. **Kune** – бергә; **kunlabori** – бергә эшләү, хезмәттәшлек итәргә;

kunveno – жыелыш; **kuna** – уртак; **kuni** – бергә булу.

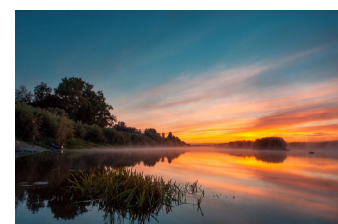
Kio okazis **kun** (= al) ŝi (аның белән ни булды)?

elektromaŝino

ek- алкушымчасы *гамәлләрнең башлануын яки хәрәкәтнең вакыт кыскалығын күрсәтә*: **ajdi** – тыңларга **ekajdi** – ишетергә

ekkanti – жырлап жибөрү	ekdormi – йоклап китү
ekde – ...нан башлап (вакыт турында)	ekpendi – асылынып торырга
ektuŝi – орынып китү	ekridi – көлеп китү
ekpafi – атып алу	ekbrili – ялтырый башлау
eksoni – яңгырый башлау	ektremi – калтырап кую, сискөнөп кую
ekklini – авыштыру, кыйшату, бөгү, ию	eki – башлану

fru-matene

Катлаулы сүз гади сүзлөр кушуу белән барлыкка килә һәм мәгънәле булып соңгы сүз барып килә. Эмма әйтергә кыен булган тартыкларның кирәге юк, шуңа күрә беренче сүзне кушымчасы белән кулланырга мөмкин.

taso da teo

elektromaŝino – электр машинасы (**elektromaŝino** түгел);
maŝinelektro – машина электрысы;
multekosta – кыйбат.

Әгәр сүзләрнең кисәкләрен күрсәтергә һәм күп мәгънәлектән китәргә кирәк икән, хатта аларны дефис яки сызык белән тоташтырырга мөмкин:

flav-ruĝa (flav/ruĝa) frukto – сары-кызыл жыләк-жимеш,
tag-manĝo – төшке аш (көндөзгә аш),
fru-matene – иртүк,
fin-legi – укып бетерергә,
sci-povo – белем, күнегү, осталык.

floroj en bareloj estas

Skribu novajn vortojn:

kie – кая, кайда, **kiam** – кайчан,
kiom – күпме, **kioma** – нинди,
aĝo – яшь; **momento** – мизгел,
antaŭ – алдында; (**antaŭe** – алда);
post (= **malantaŭ**) – соңыннан, артыннан.

Әгәр дә сүз нәрсәнендер **күләме, авырлығы, билгесез өлеше** турында барса, **de** алкушымчасы урынына **da** алкушымчасы кулланыла. Күләм саннары белән ул кулланылмый.

bluaj okuloj k grandaj oreloj

Taso da teo (чәй чынаягы); **taso de akvo** – судан чынаяк;
barelo da oleo (сыек май мичкәсе); **taseto da kafo** (кофе чынаягы);
multe da fruktoj (күп жыләк-жимеш);
mihavas multe da seĝoj = **mi havas multajn seĝojn** (миндә күп урындык бар).

Мисаллар (ekzemploj).

Post la muro (дивар/стена артында); **antaŭ la hotelo** (отель, кунакханә алдында);
post la baro (киртә артында); **antaŭ la orelo** (колак алдында);
antaŭa (алдагы, элекке, үткәндәгә); **antaŭvidi** (алдан күрергә);

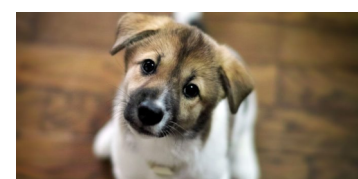
10 minutoj antaŭ la kvina (биш тулырга ун минут).

Kiom ĝi kostas (бу ничә сум тора)?

Kiom mi devas pagi (мин ничә сум туләргә тиеш)?

Kioma horo estas (nun) (вакыт күпме/сәгать ничә)?

- 6.30 - (**estas la sesa kaj duono (kaj tridek); estas duono post la sesa**);

hundido

unu post alia (бер-бер артлы, берсе икенчесе артыннан);
 posto (артта булган урын; шуннан соңгы, киләсе, артыннан баручы);
 poste (артта, арттан (=malantaŭe); аннары, соңарак);
 postkuri (арттан йөгереп бару, куып бару);
 poste konservu (аннары сакла, консервла).

Kiom da jaroj vi havas (сезгә ничә яшь)? – Mi havas tridek kvin jarojn (миңа 35 яшь).
 Kiu dato estas nun (бүген ниндидата)? – Nun estas la 7-a de julio
 Hodiaŭ ni havas la 7-an de julio. – Бүген (бездә) 7-нче июль.
 Kie vi loĝas (кайда сез яшисез)? – Mi loĝas en Rusio (мин Россияда яшим).

birdo kun fiŝo

Sukcesojn!

Leciono 7

-id- суффиксы токымны күрсәтә:

ŝafo – сарык, ŝafido – бәрән;
 birdo – кош, birdido – кошчык, кош баласы;

-ido – токым, яшь буын; бала.

• Traduku:

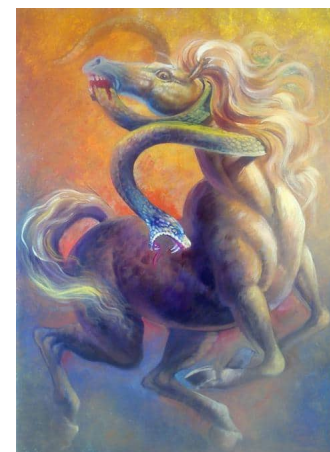
fiŝo – балык, fiŝido – ...; katido – ...;
 porko – дуңгыз, porkido – ...;
 koko – этәч, kokido – ...
 simio – маймыл, simiido – ...;
 besto – хайван, жәнлек, bestido – ...;
 serpento – елан, serpentido – ...;
 hundo – эт, hundo – ...;
 rato – күсе; ratido – ...;
 bovo – үгез, bovido – ...;
 ĉevalo – ат; ĉevalido – ...

simio ridas

re-алкушымчасы *кире кайту яки кабатлау хәрәкәтен күрсәтә:*

veni – килергә, reveni – кайтырга; refari – яңадан эшләргә;
 redesegni – яңадан ясарга; reskribi – яңадан язарга; resendi – кире
 жибәрергә; ŝuti – сибергә, чәчергә, reŝuti – кабат сибергә;
 ŝarĝi – төяргә, тутырырга; мәшәкатьләргә; reŝarĝi – кабат төяргә;
 яңартырга (веб-битне);
 reŝargi – яңадан корырга; телефонның аккумуляторын корырга;
 laŭdi – мактарга, relaŭdi – кабат мактарга;
 regratuli – кабат тәбрикләргә; ree – тагын, кабат, яңадан.

ĉevalo kaj serpento

ge-алкушымчасы *бер үк вакытта ике женесне* дә белдерә:

gepatroj – ата-аналар; edzo – ир, edzino – хатын; geedzoj – ирле-хатынлы;
 gegastoj – ике женестән дә гыйбәрәт кунаклар;
 gea – уртақ, гомуми (ике женескә дә кагылгышлы).

ŝafo kaj porkido

Traduku: gefiloj, gesinjoroj, geamikoj, geknaboj.

-an- суффиксы *яшәүчене, коллектив, жәмгыять әгъзасын* күрсәтә:

moskvano – мәскәү яшәүчесе; urbano – шәһәр кешесе;
-ano – коллектив әгъзасы; homarano – жир кешесе;
 vilaĝo – авыл; vilaĝano – авыл кешесе;
 familio – гаилә; familiano – гаилә әгъзасы.

ratoj

-ej- суффиксы *уринны, бүлмәне аңлата:*

loĝi – яшәргә, loĝejo – фатир; ejo – бүлмә; урын;
kuiri – ашарга пешерү; kuirejo – аш бүлмәсе;
manĝejo – ашханә; naĝejo – коену өчен урын;
lernejo – мәктәп; poŝto – почта, poŝtejo – почта офисы;
rubo – чүп; rubejo – чүп өчен урын.

-ad- суффиксы *озакка сузылган эшне, хәрәкәтне, даими, ниндидер ешлык белән барган күренешне аңлата:* **familio en manĝejo estas**

glui – ябыштырырга; gluado – ябыштыру;
rafo – ату, rafado – озака киткән атыш;
vizitadi – даими килергә; atakadi – гел һөжүм итеп тору;
bataladi – озака сузылган сугыш алып бару; көрәшү;
serĉado – озақ итеп эзләү; penadi – даими тырышу;
evoluadi – озақ дәвер вакытында үсеш кичерү;

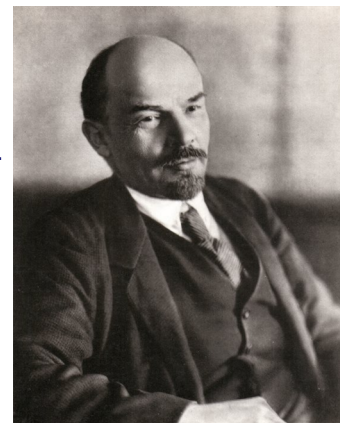
-ada – дәвамлы, озака сузылган, озақ, даими.

ovaĵo

Traduku:

- Ĉu vi volas legi Esperante?
- Ne, mi ne volas.
- Geknaboj, kiu volas legi Esperante?
- Mi volas legi.
- Ĉu vi legas bone?
- Ne, mi estas nova esperantisto kaj mi ne povas legi bone (povi – булдыру, алу).
- Ĉu vi povas skribi Esperante?
- Jes, mi povas skribi Esperante.
- Jen estas mallonga Esperanta ekzemplo (мисал). Gesinjoroj, ĉu vi volas traduki?
- Jes, ni volas traduki.
- Ĉu vi povas?
- Ne, ni ne povas traduki.
- Ĉu vi povas paroli Esperante?
- Ne, ni ne povas paroli. Ni volas paroli.

la Saĝulo

-aj- суффиксы *билгеле сыйфатлы предметны, әйберне аңлата:*

novaĵo – яңалық; trinki – эчәргә, trinkaĵo – эчемлек;
ovo – күкәй, ovaĵo – күкәй тәбәсе; legomaĵo – яшелчәле ризық;
rizaĵo – дөгеле ризық; fungaĵo – гөмбә ризыгы;
antaŭaĵo – алгы өлеш; kunaĵo – барлық, берләшмә, тоташма;

komuna – гомуми, уртақ; komunajaĵo – уртақ милек, уртақ өлеш.

Kion vi tradukas? Mi tradukas la novaĵ paperon

(Сез нәрсәне тәржемә итәсез? Мин (бу) газетаны, журналны тәржемә итәм;
papero – кәгазь).

Aĵo – әйбер, предмет.

pano sur telero estas

-ul- суффиксы *билгеле сыйфатлы затны* күрсәтә:

belulino – чибәр хатын-кыз; timi – курқырга, timulo – куркак кеше; junulo – яшь егет;
ŝerculo – шаяртучы; riĉa – бай, riĉulo – бай кеше; sana – сәламәт,
sanulo – сәламат кеше, malsanulo – авыру кеше;
severulo – таләпчән, кырыс кеше;
klerulo – укымышлы, белемле кеше;
antaŭulo – нәсел башлыгы; kunulo – дус, иптәш, кулдаш;
ulo – жан иясе, индивид; (сөйләм.) егет, агай.

hotelo en vilaĝo estas

Сыйфат һәм рәвеш чагыштырма дәрәжәсе **pli** (-рак/-рәк, күбрәк) ярдәмендә барлыкка килә.

Pli ... ol - ...-нан ...-рак (йорттан ераграк); **malpli** – әзрәк.

Сыйфат һәм рәвешнең артыклык дәрәжәсе **plej** (иң) ярдәмендә барлыкка килә.

Tiu ĉapo estas **pli** bela (теге башлык матуррак).

Tiu listo estas **pli** longa (теге исемлек озынрак).

Tiu figuro estas la **plej** granda (теге фигура – иң зурысы).

Tiu telero estas la **plej** bela (теге тәлинкә – иң матуры).

La **plej** bona en la mondo (дөньяда иң яхшысы);

Plej facile (иң жиңелә); **malpli** interese (ул хәтле кызык түгел);

malpli granda **ol** domo (йорттан кечерәк); **plimulto** (күбесе);

pli facila vorto (гадирәк сүз).

Respondu **pli** facile (гадирәк җавап бир(егез))!

ŝtuparo ĉe muro estas

Мәкальләр:

Pli bone io, ol nenio. Берни булмау белән чагыштырганда аз булса да булуы яхшырак.

Estu sinjoro de via vorto. Үз сүзеңә хужа бул.

Dek fojojn mezuru, unu fojon detranĉu. Ун кат үлчә – бер кат кис.

naĝejo ĉe lago estas

Sukcesojn! Dankon pro la atento (иғътибарығыз өчен рәхмәт)!

Leciono 8

Ĉe бәйләге (янында, артында, да, дә, дан, дән, нан, нән) *урин буенча якынлык, бер үк вакытта хәрәкәт, берәр нәрсә кылу шартын аңлата:*

ĉe la fajro (учак янында)

ĉei (турыдан-туры якынлыкта булу)

ĉe lia ekesto (аның барлыкка килүендә)

Ĉe malbona vetero (начар һава торышыда)

ĉe lumo de lampo (лампа утында)

ĉe esti (берәр нәрсәнең каядыр булуы)

Ili sidas ĉe la tablo (алар өстәл алдында утыралар)

fumo iras el tubo

rizajo kun fruktoj

-es- суффиксы сыйфатны, халәтне аңлата:

Kia beleco! – Нинди матурлык!

eco – сыйфат, үзенчәлек

juneco – яшьлек

maljuneco – картлык

alteco – биеклек

boneco – игелеклелек

ofteco – ешлык

universaleco – универсальлек,

бөтендөньялык, гомумилек

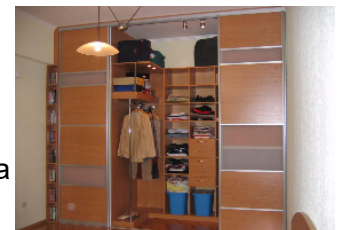
kuneco – бергәлек, тоташ булу.

oficialeco – рәсмилек

denseco – куелык; тыгызлык; ешлык

fideleco – тугрылык, ихласлылык

rekteco – турылык

ŝranko en ĉambro estas

Рәвеш **for** (*юк бул, күзгә күренмәсен, ераклык, читләшү*) шулай ук алкушымча буларак кулланыла:

forveturi (китү (транспортта))

foriri (китү (жәяү))

fordoni (бирү)

foresti (булмау)

forkuri (качу)

foraĉeti (сатып алып бетерү)

formanĝi (ашап кую)

Fora (ерак)

forpreni (тартып алу)

forŝteli (урпай)

li vivas for de la gepatroj (ул ата-анасыннан аерым яши).

Iru for (Кит моннан!)

Foriru (Кит!)

pafiloj

Бэйлек **sen** (**сыз/сез**) шулай ук алкушымча буларак кулланыла:

sen amikoj (дусларсыз)	senfuma (төтенсез)
senespera (өметсез)	senescepte (чыгармасыз)
sendomulo (йортсыз)	sendorma nokto (йокысыз төн)
seni (мәхрүм булу)	nokto sen dormo (йокыдан мәхрүм ителгән төн)
seneco (нәрсәдер булмау)	senlima (чиксез)
senakva (сусыз)	senventa (жилсез)
senforta (көчсез)	senkondiĉa (һичшиксез)
senkulpa (гәепсез)	sensanga (кансыз)
senmova (хәрәкәтсез)	

Traduku:

- Amikoj, kie estas viaj libroj?
- Ili estas en la ŝranko (кием җиһазы, шкаф).
- Prenu ilin el la ŝranko kaj metu (куегыз) ilin sur la tablon.
- Jen (менә), ili jam (инде) estas sur la tablo.
- Kie vi estas?
- Ni estas antaŭ la tablo.
- Ĉu mi estas sub la lito (карават)?
- Ne, vi estas ĉe la ŝranko.
- La ŝranko estas post la tablo.
- Amiko Gor, bonvolu iri en la librovendejon (китап кибете) kaj aĉeti interesajn librojn, novaĵpaperojn.
- Kie estas la librovendejo?
- Ĝi estas en la domo antaŭ la fervoja (тимер юл; fero – тимер; vojo – юл) stacio (станция) kaj post la parko. Ĉu vi komprenis?
- Jes, mi bone komprenis.

fervoja stacio

folioj de papero

ido dormas sur liteto

-estr- суффиксы **башны, җитәкчене** аңлата:

- ŝipo** (кораб),
- ŝipestro** (капитан);
- estro** (башлык, җитәкче);
- estraro** (җитәкчелек, идарә);
- estrarano** (идарә әгъзасы).

-ig- суффиксы **ниндидер, кемдер, нәрсәдер итеп ясау, мәҗбүр итүне** аңлата:

nokta ŝipo

akra kudrilo

blankigi (агартып алу (ак булып итәргә))	akra (үткен) – akrigi (чарлау)
faciligi (жиңеләйтү)	devi (тиеш булу) – devigi (мүҗбүр итү)
trinki (эчертү)	fali (егылу) – faligi (тешереп җибәрү)
lernigi (укыту)	kunigi – тоташтыру, берләштерү
precizigi (аныклау)	senigi (мәхрүм итү; коткару, азат итү)
purigi (чистарту)	obligi (тапкырлау, арттыру)
igi (мүҗбүр итү)	obligu 5 per 2 (5-не 2-гә тапкырла)
tolerigi (түзәргә мәҗбүр итү)	

Суффикс **-iĝ-** **ниндидер, кемдер булып кую, нәрсәгәдер әвереләнү** аңлата:

sango sur mano estas

blankiĝi (агару)	Li lavas sin – ул үзен юа (=laviĝas)
aliĝi (кушылу, керу)	okupi sin=okupiĝi (шөгильләнү)
aliĝilio (кереш сораунамә)	kuniĝi – тоташырга, берләшү
iĝi ((киләчәктә ниндидер, кемдер) булу)	Li okupiĝas pri lernigado (ул укыту белән шөгильләнә)
naski (тудыру)	liberiĝi (азат булу)
naskiĝi (туу)	certiĝi (дереслеген тикшереп белү; раслану)

Kiam vinaskiĝis (кайчан сез тудыгыз)?

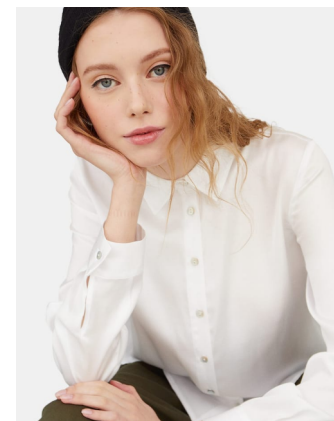
Mi naskiĝis la 18-an de marto mil naŭcent okdek sep (Мин 18.03.1987-да тудым).

Алкушымча **mis-** ялгыш, дәрес булмаган хәрәкәтне аңлата:

misinformi (ялган мәгълүмат бирергә)	miskompreno
misdiri (ялгыш әйтеп кую)	(аңлашмаучылык)
misa (ялгыш)	misaŭdi (ялгыш ишетү)

Traduku:

librejo, rerakonti, redoni, sanigilo, fotilo, malfermi ŝrankon, malvarmeta, nemalvarmeta, montarano, montaranino, malbelega, nebelega, malofte, neofte, mallarĝa, ĝardeneto, ĝardenisto, katido, disĵeti, fajrero, relegi, maŝinisto, maristo.

ĉapo kaj ĉemizo sur
junulino estas

Leciono 9

"Таблица сүзләре":

Сорау сүзләр «**К**»га башлана

Күрсәтү – «**Т**»га

Гомумиләштерү – «**С**»га

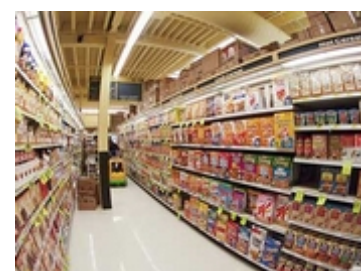
Инкяр – «**NEN**»га

Билгесез – «**-**»га.

Зат: iu – кемдер kiu – кем tiu – шул (жан иясе турында) ĉiu – һәр neniu – беркем дә	Предмет: io – нәрсәдер kio – нәрсә tio – шул (предмет турында) ĉio – бөтен нәрсә nenio – бернәрсә дә
Сыйфат: ia – ниндидер kia – нинди tia – шундый ĉia – һәр nenia – бернинди дә	Урын: ie – каядыр kie – кая, кайда tie – тегендә ĉie – бөтен жирдә nenie – беркая да
Юнәлеш: ien – каядыр kien – кая, кайда tien – тегендә ĉien – бөтен якка nenien – беркая да	Вакыт: iam – кайчандыр kiam – кайчан tiam – теге вакытта ĉiam – гел neniam – беркайчан да
Эш-хәл билгесе: iel – ничектер kiel – ничек tiel – болай ĉiel – теләсә ничек neniel – берничек тә	Тартым алмашлыгы: ies – кемнеңдер kies – кемнеке ties – тегеләрнеке ĉies – бөтенесенеке nenies – беркемнеке дә
Микъдар: iom – ничәдер kiom – ничә tiom – шулкадәр ĉiom – бөтен күләм neniom – берни дә	Сәбап: ial – нигәдер kial – нигә tial – шуңа күрә ĉial – бөтен сәбап буенча nenial – бернигә дә

belulino kun floro

bretoj estas en vendejo

barilo

Кисәкчә **ĉi** <якын> мәгънәсен китерү өчен кулланыла, еш кына "менә бу" дип тәржемә ителә.

Tie – тегендә
ĉi tie = tie ĉi – монда

Tiu ĉi studento estas pli saĝa ol tiu studento (бу студент теге студентка караганда акыллырак).

Tiu bildo estas pli bela, ol ĉi tiu.

Кисәкчә **ajn** – "теләсә кайсы, нинди дә булса" аңлата.

Kiu ajn. – Кем дә. Kiam ajn. – Кайчан да булса.

Инкяр жәмләләрдә бер генә инкяр бар.

Mi neniu vidis (мин беркемне дә күрмәдем).

Ŝi nenion ricevis (ул бернәрсәне дә алмады).

Ekzemploj.

Kiu lernas, tiu scias (Кем укый, шул белә). Kiu volas, tiu povas (була ала).

Nun estas tia bona vetero (Хәзер шундый яхшы һава торышы)!

Kie vi loĝas (кайда сез торасыз)?

Mi loĝas en urbo Moskvo, strato Konova, domo 10, loĝejo 5.

Tiu domo estas tiel alta, kiel la aliaj (Теге йорт башкасылары кебек биек).

Kiujn profesiojn vi scias (Нинди һөнәрләренә сез беләсез)?

Ekonomiisto (икътисадчы)	abelisto (умартачы)
policisto (полиция)	fizikisto (физик)
juĝisto (хаким)	ekologiisto (экология белән шөгильләпәнүче)
konsilisto (консультация бирүче)	verkisto (язучы; verki – ижат итү, уйлап чыгару)

Бәйләк **por** (өчен, дип) максат, бурыч, берәр нәрсәнең бәясен аңлату өчен кулланыла.

Por la lando (ил өчен).

Por kia celo (нигә, нинди максат өчен)?

Aĉeti teon por kvin rubloj (5 сумлык чәй сатып алу/5 сумга чәй сатып алу).

Por lernigi (укуту өчен).

Ni estas por vi (без сезнең өчен).

Por ĉiam (мәңгегә, бөтенләйгә).

Li forveturis por tri tagojn (ул 3 көнгә китте).

Боерык фигыльләр иярчен жәмләләрдә кулланыла. Төп жәмләнең фигыле теләк, таләп, бурыч, зарурлыкны белдерсә, **ke** (өчен, дип), **por ke** (өчен) теркәгечләрен кертәләр.

Мин аның яхшы укуын телим (Mi volas, ke li lernu bone).

Мин сезнең килүегезне телим (Mi volegas, ke vi venu).

Diru al li, ke li venu (аның килүен сора (сүзгә-сүз: ул килсен дип әйт)).

Pri kio ŝi kulpas, ke ŝi pardonpetu (гафу үтенерлек ул нәрсә өчен шул хәтле гаепле).

Vi vidas, ke mi manĝas (Син минем ашавымны күрәсең).

Vi vidas, kion mi manĝas (Син минем нәрсә ашавымны күрәсең).

Алқушымча **eks-** "элекке"не аңлата:

eksestro (элекке житәкче); **eksparenc** (элекке туган); **eksa** (элеккеге).

Pr- алқушымчасы борынғылыкны, элек, элеккеге, алдагы булган хәлне аңлата:

bela bildo

junulino sur marbordo estas

abelo sur flava floro estas

policanoj kaj policistinoj

prahomoj

prahomo (борынгы кеше); **prapatro** (ыруг башлыгы;бабай); **pratempoj** (борынгы заманалар); **prahistorio** (борынгы тарих); **praa** (борынгы, тарихкача булган).

Суффикс **-ind-** **билгеле мөнәсәбәткә лаекка булуны** аңлата:

miri (гажәпләнү), **mirinda** (гажәпкә лаек);
memori (хәтерләү), **memorinda** (хәтерләргә лаек);
proponindo (лаеклы тәкъдим);
bedaŭri (кызгану), **bedaŭrinde** (кызганычка каршы); **aminda** (мәхәббәткә лаек);
revinda (хыялга лаек); **ripetinda** (кабатлауга лаек);
inda- лаеклы. **Ne dankinde** (Рәхим итегез (турыдан туры тәржемә: рәхмәт әйтмәсәгез дә була))!

bo- алкушымчасы **өйләнү нәтижәсендә килеп чыккан туганлыкны** аңлата:

bopatro (каената); **bopatrino** (каенана, хатынның/ирнең анасы); **bofilo** (кияү);
bofilino (кәләш); **bofrato** (каенага); **bofratino** (каен сеңел).

Бәйлек **je** башка бәйлекләр туры килмәгәндә һәм **билгеле вақыт мизгеленә күрсәтү** өчен кулланыла. Гадәттә, аккумулятив белән үзара алмаштырырлык була.

Plena je zorgoj (борчулар белән тулы); **rajto je io** (берәр нәрсәгә хокук); **riĉa je signifoj kaj sencoj** (мәгънәләргә бай); **edziĝi je belulino** (чибәр хатынга өйләнергә) **kontenta je sia vivo** (үз гомеренә канәгатьле булу); **disrompi je eroj** (кисәкләргә сындыру); **larĝa je dek metroj** (ун метр киңлектә).

Je kioma horo vi venos? Je dek minutoj post la dua (Сәгать ничәдә син киләсең? Өчәчә ун минутта).

Je tricent metroj de la universitato (университеттан өч йөз метрда).

Je tri minutoj antaŭ la kvina (биш тулырга өч минут).

Je via sano (Сәламәтлегез өчен)!

Sufiĉas por hodiaŭ (бүгәнгә житәрлек).

Leciono 10

fi- алкушымчасы **жирәнү хисен, сөйкәмсезлекне, нәфрәт белән карауны** белдерә (предметка яки күренешкә мөнәсәбәтне чагылдыра):

fiknabo (хулиган); **fihomo** (начар кеше); **fivorto** (әшәке сүз);
afero (эш, шөгиль), **fiafero** (алдаулы эш, афера);
herbo (үлән), **fiherbo** (чүп үлән);
insekto (бөжәк), **fiinsekto** (корткыч);
fia (әшәке, жирәнеч, кабахәт);
fiaĵo (әшәкелек, жирәнечлек, кабахәтлек);
fiulo (хәшәрәт, кабахәт кеше, адәм актыгы).

-aĉ- суффиксы **түбән сыйфатны, фәйдәсызлыкны, яраксызлыкны** аңлата һәм **жирәнүне, ихтирам итмәүне** белдерә (предметның яки күренешнең тышкы, объектив сыйфатларын чагылдыра):

libraĉo (чүп-чар китапчык); **meblaĉo** (начар жиһаз); **ĉevalaĉo** (әштән чыккан ат); **aĉa** (яраксыз, жирәнеч, кабахәт);
aĉulo (бик начар, әшәке, жирәнеч, кабахәт (кеше турында)); **aĉaĵo** (чирканычлык, әшәкелек, шакшылык).

-ism- суффиксы **тәғълиматны, юнәлешне, өйрәнүне** белдерә:

esperantismo (эсперантизм); **komunismo** (коммунизм);
tradiciiismo (традиционализм); **naciismo** (милләтчелек);
spirito (пух), **spiritismo** (рухилык);
seksismo (сексизм; **sekso** – жөнәс; секс); **ismo** (тәғълимат, система)

la mirinda virino

bonega somera vetero

fungoj en herbo estas

fiherbo

fiinsekto

-uj- суффиксы *сыемны, жимеш агадын* аңлата; сирек кенә илне билдерә (-i- суффиксы белән кысрыклап чыгарылган):
 paperujo (кәгазь өчен папка); kartujo (карта өчен папка);
 dokumentujo (вәсика өчен папка);
 mono (акча), monujo (акча янчыгы);
 sukero (шикәр), sukerujo (шикәр савыты); sapujo (сабын савыты);
 vitratrinkujo – стакан (vitro – пыяла; vitrataso – пыяла чынаяк);
 romo (алма), romujo=romarbo (алмагач);
 angla (инглиз теле), Anglio=Angliujo (Англия); Rusio=Rusiujo (Россия);
ujo (савыт, сьем; футляр; тартма).

monujo plena de mono

-end- суффиксы *кирәклеке, бурьчны, һичшиксезлекне* белдерә:
 pagi (түләргә), pagenda (түләүгә тиеш булган)
 farenda (үтәргә тиеш булган);
 solvenda problemo (чишелергә тиеш булган);
 atingenda (ирешүгә тиеш булган; atingi – ирешергә).
 Ĉi tiu libro estas legenda (бу китапны укырга кирәк)!
 Tio estas farenda (моны эшләп бетерергә кирәк)!

sukerujo plena de sukero

-ebl- суффиксы *мөмкинлекне* белдерә:
 videbla (күренә торган); manĝebla (ашарга яраклы);
 sanigi (дәвалау), sanigebla (дәвалап була торган);
 akcepti (кабул итү), akceptebla laboro (кабул итәрлек, яраклы эш);
 kompreneble (аңлаешлы, әлбәттә);
 necedeble (бирешергә мөмкинлек булмау; cedi – бирешү, жиңелү);
 neeviteble (тайпылырга, качырга мөмкинлек булмау);
 kredi (ышану), nekredeble (ышанмаслык, ышанырга мөмкинлек булмау);
 kunigebla – кушыла торган, туры килә торган;
eble (мөмкин, бәлки); eble li venos (бәлки, ул киләчәк).

ruĝa paperujo

Гадәттә, бәйләкләр белән баш килеше кулланыла, әмма юнәлешне бәйләксез яки **en, sub, sur, super** бәйләкләреннән соң күрсәткәндә *төшем килеше* кулланыла. Хәрәкәт юнәлешен эсперантода **-n** кушымчасы белдерә:

Porko kuras en ĝardeno (дуңгыз бакчада йөгөрә). Simio iras en korto <u>n</u> (маймыл ишегалдына бара).	Profesoro ekzamenas studentojn en klaso (профессор сыйныфта студентлардан имтихан ала).
Kato iradas en la parko (песи (озак) паркта йөри). Buso veturas en la arbaro <u>n</u> (автобус урманга бара).	Kemiisto invitis studentojn en la klaso <u>n</u> (химик студентларны сыйныфка чакырды). Mi veturas en Moskvon.
Sur la tablo estas lampo (өстәлдә лампа). Sur la tablo <u>n</u> falis kulero (өстәлгә калак төште).	- Kien vi iras (кая сез барасыз)? - Mi iras en la universitato <u>n</u> .

bona korto

lerneja klaso

En бәйлеген охшаш жөмлөләрдә төшереп калдырып була:
 Mi veturas Moskvonn.

al, ĝis, de, el, tra бәйләкләреннән соң *төшем килеше* кулланылмый:
 Lernigisto sendis leteron al urbestro (укытучы мэрга хат жибәргән).

tra бәйлегә (*аша, аркылы*).

kulero en vitrotaso estas

tra fingroj (бармаклар аша) traspaco (бушлык аша) tra surfaco (берер нәрсәнең өсте аша үтү)	trae (үтәли) traa (үтәли тишек) traĭ (үтәли үтү, аркылы үтү (бер яктан икенчесенә кадәр))
tra kadro (рамка; чолганыш аша) tra ringo (божра, шайба аша)	traigi ((нәрсәдер аша) үткәрергә)
tra branĉoj (ботаклар аша) travivi (кичерергә)	

pomo sur branĉo estas

'кая, кайда?' сорагына жавап бирүче рәвешләр -н кушымчасы белән ясала:
sendi nordenaj orienten (төньякка яки көнчыгышка жиберү);
parke (паркта); parken (паркка);
korben (көрзингә, әржәгә);
poten (чүлмәккә);
kuven (ләгәнгә; ваннага; тагаракка).

ringo sur fingro estas

Аккузатиу вакыт (дата), үлчәм берәмлеген билгеләү өчен дә кулланыла.

La duan de aprilo (икенче апрель).

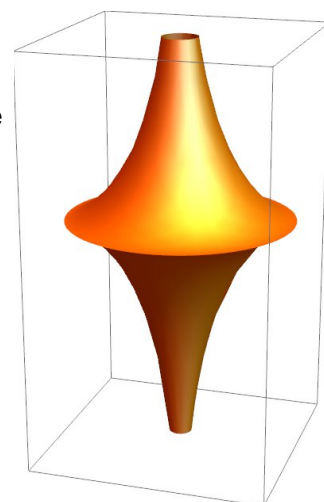
Tagon antaŭ tio mi estis en urbo (алдагы көнне мин шәһәрдә булган идем).

Ĉiun trian lundon de ĉiu monato mi vizitas teatron (һәр айның өченче дүшәмбесен мин театрга йөрим).

La pomo pezas cent gramojn (Алма 100 грамм тарта).

Bonvolu ŝanĝi 100 rublojn (зинһар өчен, 100 сумны алмаштырыгыз).

Mi havas okcent gramojn da fruktoj (Минем сигез йөз грамм жимеш бар).

surfaco

Ĝis la revido, ĉion bonan!

Leciono 11

-em- суффиксы берер нәрсәгә тартымлыкны, омтылышны белдерә:

laborema (хезмәтчел) dormema (йокычан) kriema (чәрелдек, кычкыручан) kolorema (ачуланучан, ярысып китүчән)	konsenti – риза булу kosentema (сүзгә күнүчән) ofendiĝema (үпкәләүчән) paco (тынычлык, pacema – тынычлык сөюче)
parolema (сүзчән) legema (укырга һәвәс) karesema - ягымлы, назлы	nervema (нервлы) energiema (дәртле) emo (тартымлык, омтылыш)

-um- суффиксы – билгеле мәгънәсез (элекке сүзләр белән чагыштырырга мөмкин булганнарны ясау өчен кулланыла):

kolo (муен), kolumo (яка) teumi (чәй эчәргә) akvumi (су сибәргә) kafumi (кофе эчәргә) gusto (тәм), gustumi (татып карарга) malvarmumi (салкын тидерергә) rakumo (төрү материалы) aerumi (жилләтергә) umo (эйбер, вак-төяк)	necesumi (кече яки олы йомышны үтәү (физиологик)) necesa (кирәкле) necesejo (бәдрәф) neceseja papero (бәдрәф кәгазе) butono (төймә, сәдәф), butonumi (төймәләргә) brakumi (кочакларга; brako – кул (бөтен); mano – кул чугы) kunumi (бергә вакыт уздыру; бергә очрашып кәефләнү)
--	---

korbo da fruktoj

kadro

pro – бэйлеге *аркасында* (сәбәпне аңлата).

Pro sociaj problemoj (ижтимагый проблемалар аркасында);
pro malsano (авыру аркасында);
pro reklamo (реклама аркасында);
prohumoro (кәеф, холык аркасында; нрава);
proe = pro tio (монысы аркасында, шуңа күрә, шунлыктан).

bonhumora virino

Ĉar теркәгече (*чөнки, шуңа күрә*).

Mipensas, keliestosbonasoldato, ĉarliestasforta, saĝakajlaborema.

do – кисәкчәсе *димәк, шулай итеп, шулай булгач; соң, инде* (сорау яки әмерне көчәйтү өчен);

kial do ne (нигә юк соң)?

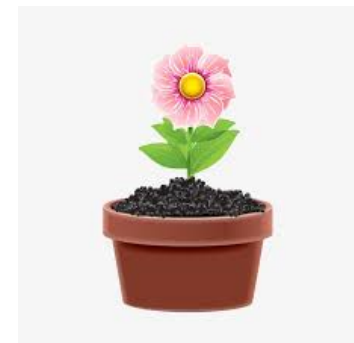
Kion do vi volegas (нәрсәне сез телисез соң)?

Iru do (барыгыз инде)!

Vi, do, konas lin (сез, димәк, аны беләсез; *koni* – белергә; ... белән таныш булу; ...да хәбәрдар булу);

do nun ĉio estas klara (шулай итеп, хәзер бөтен нәрсә ачыкланды).

Kio do li estas (Кем соң ул)?

floro en poto estas

kontraŭ бэйлеге (*каршы*).

kontraŭ la fluo (*ағымға каршы*);

kontraŭi (*каршы булу; каршы килү; каршылык күрсәтергә; каршы әйтергә*);

kontraŭaĵo (*противоположность*);

kontraŭiĝi (*каршы килү*);

kontraŭulo (*каршы кеше*);

kontraŭstari (*каршы торырға*).

Mi aĉetis la fromaĝon kontraŭ / por 100 rubloj (*Мин бу сырны 100 сумға алдым*).

hundo en kuvo estas

krom бэйлеге (...дан башка).

Krom la spregulo (көзгедән башка)

krom la kaĉo (боткадан башка)

krommem (үзеннән башка; *mem* – үзе)

kroma (өстәмә)

krome = krom tio (моннан тыш)

kromaĵo (өстәмә, кушымта)

Traduku!

La feino (фея)

Unu virino havis du filinojn. — La pli maljuna estis tiel simila (охшаш) al la patrino per siaj manieroj (maniero – манера, гадәт; ысул, эш итү рәвеше) kaj vizaĝo (бит, чырай), ke ĉiu, kiu ŝin vidis, povis pensi, ke li vidas la patrinojn; ili duope estis tiel malplezuraj (plezura – сәйкемле), ke oni ne povis vivi kun ili. — La pli juna filino, kiu estis simila al sia patro laŭ (буенча) sia boneco, estis krom tio unu el la plej belaj knabinoj, kiujn oni povis trovi (табырға). Ĉar ĉiu amas kutime (гадәттә) homon, kiu estas simila al li, tial tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, kaj en tiu sama (шул ук) tempo (вакыт) ŝi havis egan malamon kontraŭ la pli juna. — Ŝi devigis ŝin manĝi en la kuirejo kaj laboradi senfine. — Inter (арасында) aliaj aferoj (эшләр) tiu ĉi malfeliĉa ido devis du fojojn

kolo kaj kolumo

ronda butono

en ĉiu tago iri al tre fora ejo kaj alporti domen plenan (тулы) grandan botelon (шешэне) da akvo.

Исемләшкән сыйфат һәм хәл фигыльләре -ant-, -int-, -ont- суффикслары ярдәмдә барлыкка килә.

Хәзерге заман: faranta – эшләүче; leganta – (китап) укучы; legante – укый-укый;

Үткән заман: farinta – эшлэгән; leginta – (китап) укыган; leginte – укып;

Киләчәк заман: faronta – эшне эшләрчәк кеше = эшләргә жыенучы;

legonta – (китап) укыячак кеше; legonte – укый башлагач.

Sciencisto, vizitinta nian universitaton (безнең университетны посетивший галим).

Estro, ekzamenonta nian vendejon (безнең кибетне тикшерәрчәк житәкче).

Ni parolis iradante (без, йөри-йөри, сөйләшәп бардык).

Mi vidas lin leganta = mi vidas lin legi = mi vidas, ke li legas (мин аның укуын күрәм).

Сыйфат фигыльләрдән гамәл кылучы белдерүче исемнәр барлыкка килә. Аның өчен исемнең **-o** кушымчасы кулланыла:

vizitinto – күрү максаты белән каядыр барган кеше	uzanto – кулланучы
vizitanto – ниндидер чараны карарга баручы кеше	aganto – хезмәткәр, эшлекле; агент (физика, химия, медицина фәннәрендә)
vizitonto – каядыр барачак кеше	kreanto, kreinto – ижатчы, барлыкка китерүче
leganto – (китап) укучы	preĝanto – дога кылучы
esperanto – өметләнүче	plendanto – шикаять итүче; дөгъвачы
Savanto – Коткаручы	posedanto – ия, хужа
elektanto – сайлаучы	ripozanto – ял итүче
suferanto, sufrinto – жәфачы, газәпланучы	korespondanto – корреспондент, хәбәрче
luanto – арендачы, арендага алуучы	mendanto, mendinto – заказ бирүче
konkuranto – конкурент, көндәш	serĉanto – эзләрүче
varianto – вариант, төр	laborofininto – эшне бетергән кеше
dormanto – йоклаучы	batalanto – гаскәри, көрәшче
komencanto – башланучы	
kritikanto – тәнкыйтьче	

Ĝis!

Leciono 12

Dum бәйләге (әлегә, вакытында):

dum la vizito (визит вакытында)	dum la glito (шуу вакытында)
dum la festo (бәйрәм вакытында)	dum la ekskurso (экскурсия вакытында)
dum la aranĝo (чара, урнашу, рәтләү вакытында)	dume (шул вакытта, әлегә, хәзергә)
dum la spiro (сулыш вакытында)	

Trans бәйләге (артыннан, аша; ...га таба бару):

la domo estas trans la rivero (йорт елганың икенче ягында урнаша)	transaĵo (нәрсәдер икенче якта)
trans la supro (очыннан, башы аша)	transsalti (аркылы сикереп чыгу)
trans la rando (кырыеннан, кырые аша)	transigi (күчерү, илтәп кую; (нәрсәне?) әйләндерү; яңадан кору, (нәрсәгә?) әйләндерү)
transo (икенче як)	transigilo (үзгәртүче, тапшыручы)
transe (икенче ягында)	transulo (икенче (теге) яктагы кеше)

paĉoj

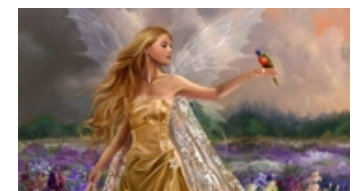
brakumo

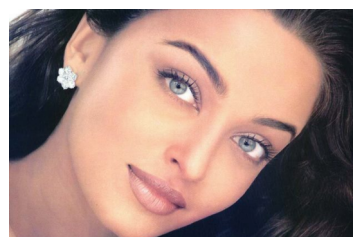
bonega reklamo

kaĉo kaj fromaĝo

feino kun birdo

bela virina vizaĝo

Теркәгечләр:

ju... , des ... (чем ..., тем ...) ju pli interese, des pli bone (кызыграк булган саен яхшырак)	sed (ләкин) amikon esperu, sed senfare ne sidu (дустыңа өмет тотсаң да, үзең дә эшсез утырма)
kvazaŭ (кебек, шикелле, сыман, бугай; ...ган булса, әгәр) birdo kuŝis kvazaŭ mortinta (кош үлгән сыман яткан иде)	tamen (әмма, ләкин) kvankam (гәрчә) kvankam ŝi venis, ŝi tamen restis malkontenta (ул килсә дә, барыбер канәгать калмады)
nek ... nek ... (да ... да...түгел) nek fiŝo, nek viando (йон да юк, сөт тә юк; күктән йолдыз чүпләми (сүзгә сүз: балык та түгел, ит тә түгел))	

ĉef- алкушымчасы (төп; өлкән (хезмәт урынында); югары):

ĉefurbo (башкала) ĉefo=estro (житәкче; шеф) ĉefregulo (төп кагыйдә)	ĉefe (иң башта(= antaŭ ĉio)) ĉefaĵo (төп, иң әһәмиятле) ĉefeco (өстенлек, олылык)
--	--

Traduku!

La feino (adigo)

En unu tago, kiam ŝi estis apud (янында, янәшә үк түгел) tiu fonto (чишмә), venis al ŝi malriĉa virino, kiu petis ŝin, ke ŝi donu al ŝi trinki. — "Tre volonte, mia bona," diris la bela knabino. — Kaj ŝi tuj (хәзер үк) lavis (юды; чайкап алды) sian botelon kaj plenigis (тутырды) akvon en la plej pura (чиста) ejo de la fonto kaj alportis al la virino, ĉiam subtenante (тотып торып) la botelon, por ke la virino povu trinki pli bontaŭge (таŭge – яраклы). — Kiam la bona virino plentrinkiĝis, ŝi diris al la knabino: "Vi estas tiel bela, tiel bona kaj tiel verparolanta (**vero** – чынбарлык), ke mi devas fari al vi donacon (бүләк)" (ĉar tio ĉi estis feino, kiu prenis sur sin la formon (форманы) de malriĉa vilaĝa virino, por vidi, kiel granda estos la boneco de tiu ĉi juna knabino). — "Mi faras al vi donacon," adigis la feino, "ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi diros, el via buŝo (авыз) eliros aŭ floro aŭ multekosta belŝtono (**ŝtono** – таш)." Kiam tiu ĉi bela knabino venis domon, ŝia patrino insultis (поругала) ŝin, kial ŝi revenis tiel malfrue de la fonto. — "Pardonu al mi, patrino," diris la malfeliĉa knabino, "ke mi restis (калдым) tiel longe." — Kaj kiam ŝi parolis tiujn ĉi vortojn, elsaltis (сикереп чыктылар) el ŝia buŝo tri rozoj kaj tri grandaj multekostaj belŝtonoj. — "Kion mi vidas!" diris ŝia patrino kun grandega miro. — "Ŝajnas (ахрысы) al mi, ke el ŝia buŝo elsaltas rozoj kaj multekostaj belŝtonoj! De kio tio ĉi venas, mia filino?" (Tio ĉi estis la unua fojo, ke ŝi nomis ŝin sia filino). — La malfeliĉa ido rakontis al ŝi ĉion, kio okazis (килеп чыкты) al ŝi, kaj, dum ŝi parolis, elfalis el ŝia buŝo multego da belŝtonoj. — "Se estas tiel," diris la patrino, "mi devas tien sendi mian filinon. Maria, rigardu, kio eliras el la buŝo de via fratino, kiam ŝi parolas; ĉu ne estus al vi bonege havi tian saman (шул ук) econ?" Vi devas nur iri al la fonto; kaj kiam malriĉa virino petos de vi trinki, vi donos akvon al ŝi bontaŭge."

Төшем юнәлешендәге сыйфат фигылльәр: **-at-**, **-it-**, **-ot-** суффикслары ярдәмәндә ясала.

Хәзерге заман: **farata** – эшләнә, ясала торган;

Үткән заман: **farita** – берәр кем тарафыннан эшләнелгән эш, нәрсә

Киләчәк заман: **farota** – эшләнәчәк әйбер/эш/кеше.

La haveno, vizitita de la estro (житәкче кереп чыккан диңгез култыгы)

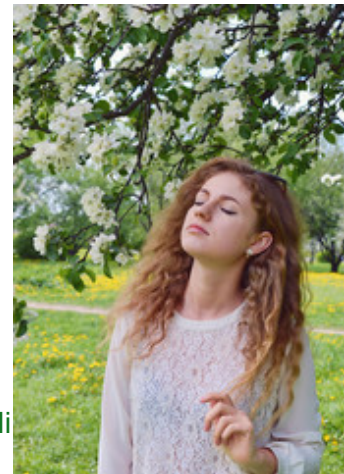
La leciono, vizitata de la lernanto (укучы йери торган дәрес).

la Bonegaj Soldatoj

viro estas sur rando

junulino estas apud pomarbo

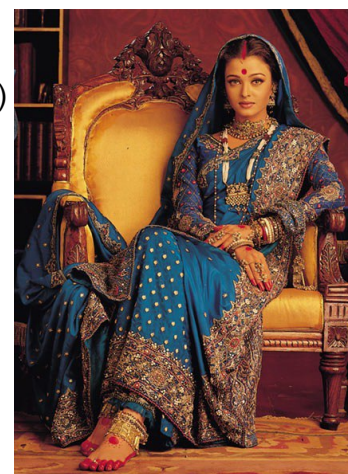
fonto de akvo

belulino kuŝas

La kampo, vizitota de la vilaĝano (авыл кешесе карарга барачак кыр).
 Vizitite, ĝi malaperis (аның янына баргач, ул әйбер юкка чыкты).
 Vizitate, ili laboris (аларга килүчеләр булганда, алар эшләделәр).
 Vizitote, ŝi forveturis (аның янына килергә жыенган чакта гына, ул инде киткән иде)

Vizitito (берәр кем тарафыннан барып каралган жир, нәрсә ekzamenata (имтихан бирүче)	meritita (атаклы, танылган) pruvita (исбатланган)
supozata (фаразый) trafite! (Тидердем!; trafi– тидерү; элэгү; көтмәгәндә очрату; булып чыгу)	postulata (башкаларга кирәкле, киң таралган) preparita (хәзерләнгән)
promesita (вәгдәләнгән) ekzerciteco (күнөккәнлек)	premata (жәберелгән, боек; premi – кысу, басым ясау) presita (бастырылган)
fiksita (беркетелгән; куелган) fleksita (бөгелгән)	tirata voĉo (сузынқы, салмак тавыш; tiri– тарту, сузу kunigita (тоташтырылган)
apartenita (...ныкы иде) frotita (уылган, кырылган; күпне күргән, шомарган)	ekzamenoto (кемдер тарафыннан имтихан биресе кеше). Estimata Irina (Кадерле Ирина)!

virino sidas

virino lavas siajn harojn

Кушма заманнар сирәгрәк кулланыла һәм сыйфат фиғыльләр ярдәмендә ясала.

Mi estis vidinta (сүзгә-сүз: элек мин күргән кеше идем).

Mi estas manĝanta (мин ашыйм).

Mi estas manĝonta (мин ашарга жыенам).

Li estis leganta la libron, kiam mi venis (мин килгәндә, ул китап укый иде).

Li estus leganta la libron, se li ĝin jam havas (аның китабы инде булса, ул аны укыр иде).

Li estas leginta la libron ĵus (ул әле генә китап укыды).

Mi estas skribanta (мин язам).

Mi estas skribinta (мин яздым).

Mi estas skribonta (мин язарга жыенам).

Mi estis skribanta (мин (кайчан?) язган идем).

Mi estis skribinta (мин (кайчан?) инде яздым).

Mi estis skribonta (мин язарга жыенган идем).

Mi estus skribinta (мин язар идем).

Verku! Ĝis!

belŝtono

ŝi insultas

Leciono 13

Inter бәйләре (арасында).

Inter homoj (кешеләр арасында)	inter – арада, уртада
intera (арадагы, уртанчы)	interparoli (гәпләшү)
interaĵo (уртанчы өлеш)	internacia (халыкара)
	ŝanĝi (алмаштыру), interŝanĝi (алмашу)

Ekster=malene бәйләре (тыш, ...сыз).

Ekster la domo (өйдән тыш)	ekster la sistemo (системадан тыш)
ekster la zono (вне зоны, пояса)	ekster la projekto (проекттан тыш)
ekster la ŝtato (дәүләттән тыш)	ekster la leĝo (законнан тыш)
ekster la paĝo (биттән тыш)	

ŝi estas trinkonta

ekster la tabelo (жәдвалдан тыш)	ekstero (тышкы мохит)
----------------------------------	-----------------------

Laŭ бәйләге (буенча, туры китереп, килешеп).

Laŭ mia opinio (минем фикерем буенча) laŭa (тиешле, туры килүче) laŭeble (мөмкинлек чыкса) laŭmezure (чамага таянып, дәрәжәгә туры китереп)	laŭiri (... буенча бару, ... буйлап бару) laŭi ((нәрсәгәдер) ярашу; туры килү) laŭigi (яраштыру, җайлау)
---	--

Preter бәйләге (яннан, читкә).

Preteriri (читтән бару) preteratenti (игътибарсыз калдыру, игътибар итмәү)	pretervole (ихтыярдан тыш) preteri (үтеп киту, читтә калу)
---	---

Ĉirkaŭ бәйләге (тирәли, янында).

La estro havas ĉirkaŭ 40 jarojn (житәкчегә кырык яшь тирәсендә) ĉirkaŭ la tagmezo (көн уртасындарак, уникаләр тирәсендә; mezo – урта)	Ĉirkaŭ Suno, Luno, planedo (Кояш, Ай, планета тирәли) ĉirkaŭi (уратып алу)
--	---

Traduku!

La feino (adigo)

"Estus tre bele," respondis la filino malestime, "ke mi iru al la fonto!" — "Mi volas ke vi tien iru," diris la patrino, "kaj iru tuj (хәзер үк)!" — La filino iris, sed nevolege. — Ŝi prenis la plej belan botelon, kiu estis en la loĝejo. — Apenaŭ (көчкә генә, аз гына) ŝi venis al la fonto, ŝi vidis unu sinjorinon, tre riĉe vestitan, kiu eliris el la arbaro kaj petis de ŝi trinki (tio ĉi estis tiu sama feino, kiu prenis sur sin la formon kaj la vestojn de estrino, por vidi, kiel granda estos la malboneco de tiu ĉi knabino). — "Ĉu mi venis tien ĉi," diris al ŝi la malestima kaj sintrotaksa (tro – артык, чамасыз; taksi – билге, бәя кую) knabino, "por doni al vi trinki? Certe, mi alportis plej belan botelon speciale (махсус) por tio, por doni trinki al tiu ĉi sinjorino! Mia opinio estas: prenu mem akvon, se vi volas trinki." — "Vi tute (бөтенләй, тулы килеш) ne estas estima," diris la feino sen kolero (ачу, усаллык). — "Bone, ĉar vi estas tiel servema (ярдәмчел; servi – хезмәт итү, эшләү), mi faras al vi donacon, ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi parolos, eliros el via buŝo serpento." Apenaŭ ŝia patrino ŝin rimarkis (сизде, игътибар итте), ŝi kriis al ŝi: "Nu, mia filino?" — "Jes, patrino", respondis al ŝi la malestimulino, elĵetante serpenton. — "Ho (О!), ĉielo (күк)!" ekkriis la patrino, "kion mi vidas? Ŝia fratino en ĉio estas kulpa (гәепле); mi pagos (түләр) al ŝi por tio ĉi!" Kaj ŝi tuj kuris bati (сугу) ŝin. La malfeliĉa ido forkuris kaj kaŝis (яшерде) sin en la plej apuda arbaro. La filo de la ĉefego, kiu revenis de ĉaso (охота), ŝin renkontis; kaj, vidante, ke ŝi estas tiel bela, li demandis ŝin, kion ŝi faras tie ĉi tute sola (бердәнбер; ялгыз) kaj pro kio ŝi malridas. — "Ho ve (ve – ah, эх; Ho ve! – О кайгы!), sinjoro, mia patrino irigis min for el la domo". La ĉefegido, kiu vidis, ke el ŝia buŝo eliris iom da multekostaj belŝtonoj, petis ŝin, ke ŝi diru al li, de kie tio ĉi venas. — Ŝi rakontis al li sian tutan historion. — La ĉefegido konsideris (исәпкә алды), ke tia eco havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni donace al alia virino, forkondukis (konduki – алып бару, китереп чыгару) ŝin al la riĉdomo de sia patro, la ĉefego, kie li edziĝis (өйләнгән) je ŝi. — Sed pri ŝia fratino ni povas diri, ke ŝi fariĝis tiel malaminda, ke ŝia propra (үз) patrino irigis ŝin for; kaj la malfeliĉa knabino, multe kurinte kaj trovinte (табып) neniun, kiu volus ŝin akcepti, baldaŭ (тиздән) mortis en arbaro.

ŝi ekzerciĝas

ŝi ekzameniĝas

bela kaj interesa muro

ŝi frota siajn okulojn

kato preteriras hundojn

Л.М. Заменгофның "Ho, mia kor'!" – "О, минем йөрәгем!" шигырен тәржемә итик. Ул аны үзенең искиткеч зур эшен тәмамлагач язган.

Шигырьдән сүзләрнең тәржемәсе:

trankvila – тыныч; brusto – күкрәк; jam – инде; teni – тоту;
venki – жиңү; decidi – хәл итү, чишү.

Шигырьләрдә еш кына исемнәрнең 'o' кушымчасын һәм билгеле артикльның (la) 'a' хәрефен апостроф (') белән алыштыралар. Бу очракта басым соңгы сузыкка төшә.

Ho, mia kor'

Ho, mia kor', ne batu maltrankvile,
El mia brusto nun ne saltu for!
Jam teni min ne povas mi facile,
Ho, mia kor'!
Ho, mia kor'! Post longa laborado
Ĉu mi ne venkos en decida hor'!
Sufiĉe! trankviliĝu de l' batado,
Ho, mia kor'!

Novaj vortoj:

grio (ярма)	konto (исәп; аккаунт)
lipro (ирен)	citrono (лимон (жимеше))
osto (сөяк)	ĉokolado (шоколад)
modelo (модель; үрнәк)	litro (литр)
etaĝo (кат (йорт каты)); nubo (болыт)	ungo (тырнак)
produkto (продукт, матдә)	haŭto (тире; кабык; кайры)

Sufiĉas por hodiaŭ!

Leciono 14

Тагын рәвешләрне һәм файдалы сүзләрне ятлагыз:

almenaŭ (ахыр чиктә, бер дә булмаса)	preskaŭ (диярлек) ja (теркәгеч бит, ич) ĵus (эле генә)	plu (...рак/рәк, күбрәк; ераграк, аннары) plua (килчәктәге, моннан соң) plue ((һәм) аннары) plui (аннары да дәвам итү) pluigi ((аннары) дәвам итү)
ankaŭ (шулай ук)	ĵusa (эле генә булган) nig (гына) nura (бердәнбер, бер генә, гади)	kaj tiel plu (һәм башкалар; кыскача: ktp яки k.t.p.)
ankoraŭ (тагын) anstataŭ (... урынына)	punkto (нокта) morgaŭ (иртәгә) pluaĵo (килчәктәге)	
hieraŭ (кичә)		
malgraŭ (...га карамастан, ...га каршы)		

Айлар (monatoj):

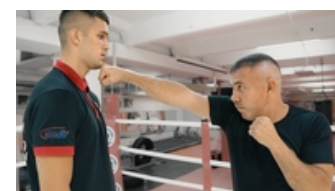
januaro	aprilo	julio	oktobro
februaro	majo	aŭgusto	novembro
marto	junio	septembro	decembro

kato kaŝiĝas

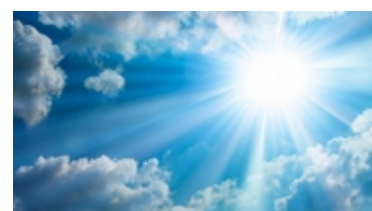
ŝi koleras

li montras kiel kaj kien bati

ŝi premas lian bruston

Suno kaj nuboj en ĉielo estas

Ĉu li ne volegas edziĝi?

Legu kaj traduku la tekston!

La jaro

Tridek tagoj en septembro,
en april, juni', novembro,
dudek ok en februaro,
dudek naŭ en superjaro,
Restas sep monatoj, kiuj
havas tridek unu ĉiuj.

Атна көннәре (sep tagoj):

lundo	merkredo	vendredo	dimanĉo
mardo	ĵaŭdo	sabato	

Sep tagoj

Lundo, mardo kaj merkredo
poste ĵaŭdo kaj vendredo,
sekvas sese la sabato,
kaj la sepa – la dimanĉo.
(sekvi – иярәп бару; үтәү).

Карагыз, күпме бер тамырдан алкушымчалар, суффикслар һәм кушымчалар ярдәмдә сүз ясап була! һәм аннары аларны тәржемә итегез.

Sano, sana, sane, sani, sanu, saniga, saneco, sanilo, sanigi, saniĝi, sanejo, sanisto, sanulo, malsano, malsana, malsane, malsani, malsanulo, malsaniga, malsaniĝi, malsaneta, malsanema, malsanulejo, malsanulisto, malsanero, malsaneraro, sanigebla, sanigisto, sanigilo, resanigi, resaniĝanto, sanigilejo, sanigejo, malsanemulo, sanilaro, malsanaro, malsanulido, nesana, malsanado, sanulaĵo, malsaneco, malsanemeco, saniginda, sanilujo, sanigilujo, remalsano, remalsaniĝo, malsanulino, sanigista, sanigilista, sanilista, malsanulista k. t. p.

Legu kaj traduku la faciligitan tekston!

Gerda malaperis (Герда юкка чыкты, **Claude Piron** язучысы)

1. (En universitata manĝejo)

Tom: Saluton, Linda.

Linda: Saluton, Tom.

Tom: Diru al mi: kiu estas tiu?

Linda: Kiu?

Tom: Tiu alta, juna, blankharulo (аксыл чәчле егет)...

Linda: Kiu?

Tom: Tiu, kiu sidas en la angulo (почмак).

Linda: Ho, tiu!

Tom: Jes, tiu.

Linda: Mi ne scias. Mi ne scias, kiu li estas. Nova studento, verŝajne (бәлки).

Tom: Li estas tute sola.

Linda: Ne. Rigardu. Bela knabino iras al li.

Tom: Ne bela. Juna, eble, sed ne bela. Nur vi estas bela, Linda.

Linda: Tom, kara! Kio okazas al vi? Eble vi laboras tro multe, kaj...

Tom: Nenio speciala (махсус) okazas al mi. Kaj mi ne laboras tro multe. Fakte, mi laboras malmulte nun. La vera demando estas: kio okazas al vi, Linda? Nur vi estas vere bela.

ankaŭ hundo servas

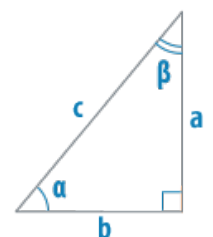
ŝi ne estas sola

li estas trankvila

La Venko

flankoj k anguloj de rektangula triangulo

Linda: Nu, nu...

Tom: Estas fakto. Nur vi estas bela, Linda. Mi estas sincera (саф күңелле). Venu kun mi!

Linda: Sed...

Tom: Venu. Al la granda spegulo. Rigardu. Jen estas Linda, la plej bela virino en la mondo, la plej bela virino en la tuta mondo.

Linda: Kaj jen estas Tom, la plej malserioza knabo en la tuta universitato.

2. Linda: Tom!

Tom: Kio okazas al vi? Vi estas blankvizaĝa! Bela, sed blankvizaĝa.

Linda: Tom! Ne rigardu!

Tom: Kio okazas?

Linda: Strange (сәер)! Okazas io stranga, io tre stranga. Tiu ulo, tiu nova studento... Ne, ne, mi petas vin, ne rigardu. Estu diskreta (сабыр).

Tom: Maldie (шайтан (сүгенү сүзе)! Dio – ходай; икенче төрле әйтеп була: аһе)! Diru al mi. Kio estas tiu sekreto (сер)?

Linda: Lia mano agas strange. Rigardu, se vi volas, sed plej diskrete. Turnu (борылып куй) vin iomete (бераз гына), eble, sed tute nature (табигый). Li ne vidu, ke vi rigardas al li.

Tom: Vi pravas (син хаклы). Io stranga okazas. Dum ŝi ne rigardas al li – ŝi nun rigardas al la granda spegulo – lia mano iom post iom (аз-азлап; бер-бер артлы), tre tre malrapide (әкрен), apudiĝas al ŝia taso...

Linda: Estas io en lia mano.

Tom: Mi ne vidas. Li estas tro fora (ерак). Maldie! Tiu alta forta knabo nun staras inter ili kaj mi. Mi ne plu vidas.

Linda: Sed mi vidas. Mi vidas bone. Mi vidas tre bone. Mi vidas tute bone. Eĵ!

Tom: Kio okazas?

Linda: Ŝi rigardas al li nun, kaj lia mano haltas (туктады).

Tom: Kaj kio plu? Diru al mi!

Linda: Nun li parolas al ŝi. Li montras al la pordo (ишек).

Tom: Eble li volas, ke ŝi rigardu al alia direkto (юнәлеш), ke ŝi ne plu rigardu al li.

Linda: Prave (дәрес), tute prave. Jen ŝi rigardas al la pordo. Li plu parolas kaj parolas. Dum ŝi ne rigardas al lia direkto, lia mano plu apudiĝas al la taso. Eĵ!

Tom: Kio? Kio okazas?

Linda: Lia mano revenas, tute diskrete, kvazaŭ tute nature.

Tom: Ĉu estas io en lia mano?

Linda: Nenio plu. Sed tute certe nun estas io en ŝia taso.

3. Bob: Maldie! Kio okazas? Vi vidiĝas kiel kaŝesploristoj (kaŝe – яшерен; esplori – өйрәнү, фәнни тикшерү). Ĉu mi povas sidi kun vi?

Linda: Saluton, Bob.

Tom: Bonan tagon, Bob.

Bob: Bonan tagon, Linda. Bonan tagon, Tom. Pardonu, ke mi ne salutis vin tuj.

Linda: Ne gravas (grava – мөһим). Nun vi salutis, kaj ni pardonas vin.

Bob: Ĉu vi permesas (рәхсәт бирәсезме), ke mi sidu ĉe via tavolo?

Linda: Kompreneble, vi sidu kun ni.

Bob: Mi tamen ne volas esti maldiskreta. Eble Tom parolas pri amo kaj preferas (тартыла) esti sola kun vi.

Tom: Mi ne parolis pri amo.

Linda: Li nur diris, ke mi estas la plej bela virino en la tuta mondo.

Bob: Li pravas. Tio ne estas amdiro, tio estas facila fakto.

Tom: Prave. Facila fakto.

Bob: Nu, certe, Linda estas tre bela, sed ne tio gravas (мөһим) nun.

belaj manoj, ungoj kaj haŭto

citrono kaj ĉokolado

ili interparolas

virino dormanta kun libro

Linda: Ne gravas, ĉu? Ne gravas, ke mi estas bela, ĉu? Jen bela aserto (фикер)!

Bob: Pardonu min. Mi volas diri, ke io estas pli grava.

Tom: Kio? Pri kio vi parolas? Kio estas pli grava?

Bob: Vi ne vidis min, dum mi apudiĝas alvi, sed mi vin rigardis.

Linda: Mi ne komprenas, pri kio vi parolas.

Bob: Mi parolas pri via vizaĝo.

Linda: Kio pri mia vizaĝo? Ĉu ĝi ne estas bela?

Bob: Ho jes, ĝi estas bela, ĝi estas la plej bela en la mondo. Sed ĝi estis stranga!

Linda: Stranga? Ĉu mia vizaĝo estis stranga?

Bob: Jes. Via vizaĝo estis stranga. Fakte, viaj vizaĝoj estis strangaj. Stranga vizaĝo de kaŝesploristino kaj stranga vizaĝo de kaŝesploristo. Vi vidiĝis strange. Mi bone rigardis vin, dum mi apudiĝis al vi, kaj estis stranga vidaĵo de via vizaĝo, Linda, kaj ankaŭ via, Tom. Kiel mi jam diris, vi vidiĝis kiel kaŝesploristoj.

Leciono 15

Курсның бөтен грамматикасын Сез инде өйрәндегез. Укыту өчен кулланыла торган детективны укып бетереп, Сезгә соңгы 50 тамырны гына ятларга һәм алынган белемне практикада ныгытырга калды.

Китап очраклы рәвештә сайланмады, чөнки аның өчен аудиофайллар да, нәфис фильм да бар; андагы 98% сүз Сезгә таныш булчак.

Novaj vortoj:

ruli (төгәрәтү; программаны башкару, үтәү)	profito (табыш, файда) signo (билге)	sonĝo (йокы; төш; хыял)
vana (файдасыз, юкка)	partio (төркем, партия, як (сәясәттә; уенда; бәхәсләшүдә; өйләнүдә))	dependi (бәйлә булу, буйсынган булу)
spuro (эз)		efektiva (яраклы, нәтижәле, эффектив)

4. Bob: Diru al mi sincere, pri kio vi parolis.

Tom: Ni parolis pri tiu ulo.

Bob: Kiu ulo?

Tom: Tiu viro ĉe la angulo. Tiu juna viro.

Bob: Pri kiu vi parolas? Ĉu pri tiu blankharulo, kiu sidas kun Gerda?

Linda: Gerda! Vi do scias, ke ŝia nomo estas Gerda! Vi do konas ŝin!

Bob: Nu, mi ne vere konas ŝin. Mi scias, kiu ŝi estas. Tio estas alia afero (эш, бурыч, шөгель; әйбер).

Linda: Kiu do ŝi estas?

Bob: Sed vi ne respondis al mi. Vi ne respondis al mia demando. Ĉu vere pri tiu blankharulo vi parolis?

Tom: Jes. Pri li.

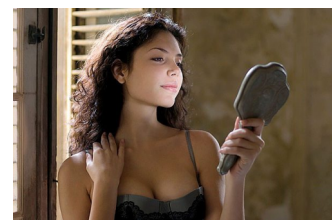
Bob: Mi ne konas lin. Mi neniam vidis lin antaŭe.

Linda: Sed, diru al mi, kiu estas tiu Gerda?

Bob: Ŝi venis por lernigi. Temas pri la arto kompreni, pri kio temas sekreta mesaĝo. Fakte, ŝia fako estas la malnovaj sekretaj lingvoj.

Tom: Mi ne komprenas. Kiu, en universitato, volas lerni pri la malnovaj sekretaj lingvoj?

Bob: Ankaŭ mi ne tute komprenas. Estis ideo (идея) de Ronga, la profesoro pri lingvoscienco. Li konsideras, ke sekretaj lingvoj estas speco

junulino kun speguleto

kuleroj plenaj de grioj

buŝo, lipoj, dentoj

ĝi kulpas

interesa pordo

(tөрчө; төр; сорт) de la arto informarlati (rilatas – кагылышлы булу), kaj ke ili do rilatas al lingvoscienco.

Linda: Eble jes. Eble li pravas. Kaj tamen tiu ideo estas iom stranga, ĉu vi nekonsentas?

Bob: Jes. Ĝi vidiĝis strange ankaŭ al mi, kiam oni parolis pri ĝi.

Linda: Eble Ronga, la lingvosciencia profesoro, nur volegis, ke bela virino kunlaboru kun li. Ĉu ne estas bona ideo kunlabori kun bela knabino, kiam tio estas ebla?

Tom: Mi jam diris al vi, ke ŝi ne estas bela. Nur vi estas bela.

Bob: Mi ne konsentas. Estas fakto, ke Linda estas tre bela, ke ŝi estas la plej bela knabino en la mondo. Sed ankaŭ Gerda estas bela, iom malpli bela, sed tamen bela; ĉu vi konsentas?

Tom: Tute ne. Por vi, eble. Sed por mi ne. Por mi, nur Linda ekzistas (бар) kiel bela virino.

Bob: Ĉu vi volas diri, ke por vi Linda estas la sola bela virino en la tuta mondo?

Tom: Jes, por mi, Linda estas la sola bela virino en la tuta mondo.

Bob: Maldie! Vi verŝajne amas ŝin.

5. Bob: Nu, vi ankoraŭ ne diris al mi, kio okazis, dum vi kaŝe rigardis tiun duopon.

Linda: Okazis io vere stranga.

Tom: Vere stranga, fakte. En la mano de tiu junulo estis io.

Bob: Kio?

Linda: Ni ne povis vidi. Io tre eta. Malgranda afero (эйбер; төгөлрөк: substanco – матдә (хим.); асылы, нигезе (фэлсәфә) или ајо – эйбер). Afereto.

Tom: Kaj dum ŝi ne rigardis, lia mano (al)apudiĝis al ŝia taso.

Linda: Kaj kiam ŝi ekrigardis lin, lia mano ekhaltis.

Tom: Tiam li montris ion al ŝi. Memkompreneble, li volegis forturni ŝian atenton.

Linda: Kaj li sukcesis. Li plene sukcesis. Ŝi rigardis al la pordo. Kaj dum ŝi rigardis for, lia mano subite (кинәт, көтмәгәндә) estis super ŝia taso, dum unu momento, ne pli, kaj tute nature revenis. Malplena.

Bob: Ĉu ĝi estis plena antaŭe?

Tom: Ne plena. Kompreneble, ĝi ne estis plena. Sed estis io en ĝi, kaj post kiam ĝi estis dum momento super la taso de Gerda, estis plu nenio en ĝi.

Linda: Certe estas iu substanco.

Tom: Iu sanigilo.

Bob: Kiel vi povas scii, ke ne estis tute facile erego da sukero?

Linda: Li ne agus tiel kaŝe, se estus nur sukero.

Tom: Krome, ĉi tie ne estas erega sukero. Estas nur pulvora (порошоктан ясалган) sukero, en sukeroj.

Bob: Eble li havis suker/er/eg/on en la poŝo (көсә) kaj...

Tom: Ĉu vi ofte iradas kun sukereregoj en via poŝo?

Bob: Vi pravas. Tiu ideo estas senseca. Tamen...

Linda: Rigardu! Jen ŝi ekstaras, kaj ekiras for.

Bob: Ŝi ŝajnas tute normala. Verŝajne vi pensis ion malbonan, dum temas pri tute facila, tute natura okazaĵo.

6. Tom: Ĉu vi aŭdis? Kio estis tio?

Bob: Jes, mi aŭdis. Mi aŭdis ion.

Linda: Ankaŭ mi aŭdis strangan bruon, kvazaŭ iu falus en la trairejo (үтү юлы, коридор).

Bob: Kvazaŭ ŝi falus.

Tom: Mi havis la saman penson kiel vi. Ankaŭ mi pensis tion. Ankaŭ mi pensis: jen Gerda falas en la trairejo.

Linda: Ĉu ni iru vidi?

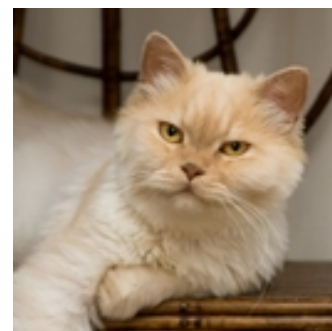
Tom: Kompreneble. Ni iru tuj.

stranga k mirinda ŝtono

hundo kaj osto

ĝi estas gravega

viro rulas kovrilon de rado

substanco

spuro de bato

Bob: Mi iru kun Tom, sed vi restu ĉi tie, Linda. Rigardu tiun junulon, kun kiu Gerda parolis, kaj kiu eble metis sanigilo en ŝian kafon.
 Linda: Ĉu vi duope foriras kaj mi restu tute sola? Mi iom timas.
 Bob: Ni ne havas la tempon interparoli. Ni devas iri vidi tuj. Restu trankvile ĉi tie. Vi estas en sendanĝero (danĝero – куркынычлык, хэвэф-хэтэр). Venu, Tom, ni ne maltrovu tempon.

7. (En la trairejo)

Tom: Jen ŝi estas. Ni pravus. Ŝi apenaŭ havis la tempon alveni ĝis la angulo, jam ŝi falis. Videble, ŝi estas senkonscia (konscii – аңлау, төшөнү). Ŝi maltrovis la konscion kaj falis.

Bob: Ĉu ŝi ankoraŭ vivas?

Tom: Jes. Ne timu. Ŝi maltrovis la konscion, sed ŝi ne maltrovis la vivon.

La koro batas. Ĝi batas malforte, sed tamen batas. Ŝi do vivas. Eble ŝi apenaŭ vivas, sed ŝi vivas.

Bob: Kion ni faru?

Tom: Kion vi opinias?

Bob: Ŝajnas, ke ŝi dormas.

Tom: Ni devas informi la estr/ar/an/ojn. Tuj. Mi iros. Ili eble decidus voki sanigiston, kaj almenaŭ tuj sendos zorgistinon

(zorgi – назлау, иркэләү; кайгырту, карау; төгәлрәк: san/ig/ant/in/on).

Certe estas zorgistino en ĉi tiu universitato, ĉu ne?

Bob: Verŝajne, sed mi ne scias certe. Mi estas ĉi tie apenaŭ sep tagojn.

Tom: Nu, mi tuj iros informi ilin. Restu ĉi tie kun ŝi. Sed ni unue metu ŝin pli bone, ke ŝikuŝu kun la piedoj pli altaj ol la kapo.

Bob: Ĉu vere? Ĉu vere vi volas, ke ŝi kuŝu kun la piedoj pli altaj ol la kapo?

Tio ne estas bona.

Tom: Tamen, kiam iu maltrovis la konscion, tio estas la preciza pied/trov/iĝo, se mi bone memoras, kion oni lernigis al mi.

8. En la universitata memserva manĝejo, Linda sidas kaj pensas. Ŝi pensas ne tre trankvile. Fakte, ŝiaj pensoj iĝas pli kaj pli maltrankvilaj. Ŝi rigardas la junan viron, kiu metis ion en la kafon de Gerda. Ŝi pli kaj pli maltrankviliĝas. Tom kaj Bob estas for jam longe. Ili ne revenas. Ĉu do vere okazis io al Gerda? Sed kio okazis? Ĉu io grava? Linda rigardas la junulon kaj pensas: "Kion mi faros, se li ekstaros kaj foriros? Ĉu mi sekvos lin? Ĉu mi sekvu lin? "Kion mi faru, se li iros eksteren? Ĉu mi sekvu lin eksteren? Ĉu mi sekvu lin ekstere? Mi ne scias, kion mi faru. Mi ne scias, kion mi faros. Mi ne scias, ĉu mi sekvos lin aŭ ne. Kaj se li foriros en aŭto? Ĉu ankaŭ mi sekvu lin aŭte?

Jam estas vespero. Baldaŭ venos nokto. Jes. Baldaŭ noktiĝos.

Ĉu mi sekvu lin nokte? Kaj eĉ se li ne iros eksteren de la universitato,

eĉ se li restos ĉi tie, ĉu mi sekvu lin? Se li eliros tra tiu ĉi pordo,

li iros en la trairejon al iu ĉambro. Ĉu mi sekvu lin en la trairejon?

Ĉu mi sekvu lin en la trairejo? Ĉu mi sekvu lin en la ĉambro, en kiun li eniros?

Ne. Neeble. Mi atendos en la trairejo. Sed se nenio okazos? Se li restos longe plu en la ĉambro? Kaj se li eliros tra tiu pordo, li iros eksteren, verŝajne al la urbo.

Ĉu mi sekvu lin al la urbo? Ĉu mi sekvu lin en la urbon? Ĉu mi sekvu lin en la urbo? "Se liiros piede, eble li vidos min, verŝajne li vidos min. Li komprenos, ke mi lin sekvas. Li turnos sin al mi. Mi ektimos. Mi blankiĝos kaj tuj poste ruĝiĝos. Ĉiaokaze, mi maltrankviliĝos. Jam nun mi maltrankviliĝas. Se li iros per buso, li eĉ pli certe vidos, ke mi sekvas lin, ĉar ni devos kune atendi ĉe la haltejo."

Linda ne sukcesas decidi, kion ŝi faru. Ŝi timas. Ŝia koro batas rapide. Ŝi volus, ke Tom kaj Bob estu kun ŝi, ke ili helpu ŝin, ke ili helpu ŝin decidi. Ŝi estas tute sola. Ŝi sentas (сизгән, тоеган), ke ŝia koro rapidiĝas, sed ŝi ne scias, kion fari. Kaj jen, antaŭ ol ŝi povis decidi, antaŭ ol ŝi sukcesis retranskviliĝi, jen la juna

mirinda sonĝo

stranga signo

poŝa horloĝo

simio zorgas pri hundido

signo de eco

viro ekstaras. Li rigardas al la traireja pordo. Ĉu tien li iros? Li rigardas al la pordo, tra kiu oni eliras al la urbo. Ĉu tien? Jes, tien li iras. Kaj Linda tuj ekstaras kaj ekiras al la sama pordo. Ne ŝi decidis. Ŝajnas, ke ŝia korpo decidis mem. Ŝajnas, ke ŝiaj piedoj agas mem. Nu, ĉiaokaze, jen Linda sekvas lin.

Leciono 16

Novaj vortoj:

benzino (бензин) imposta (салым, түләү)	kruco (хач, тәре) fadeno (жеп)	serio (серия; рәт, саф; эзлеклелек) distanco (ара, ераклык) ligo (бәйләнеш, берләшмә) amplekso (күләм, зурлык)
lango (тел (анат.); йозак теле, келә)	kulturo (мәдәният)	
krano (торба үткәргеч кран)	nivelo (дәрәжә)	

9. "Ŝi kuŝas meze de la trairejo! Venu, venu tuj. Certe la afero urĝas (urĝa – tuja, malplilongiga (afero))," diras Tom. Li rigardas la zorgistino: ŝi estas dika, grasa (симез; юан) virino kun blujaj okuloj, ruĝaj haroj, kaj tre ronda vizaĝo. Jam iamajn minutojn li provas (тырышып карау, сынау, тикшерү) diri, kio okazis, sed ŝajnas, ke tiu zorgistino ne rapide komprenas. La vorto "urĝa" ŝajnas ne ekzisti en ŝia vortaro.

"Kuŝas, ĉu? Meze de la trairejo, ĉu vere?" ŝi diras. Videble, la zorgistino apenaŭ povas kredi. "Kial, maldie, ŝi kuŝas meze de la trairejo?" ŝi demandas.

"Mi petas, venu urĝe. Mi ne scias, kial ŝi kuŝas tie. Mi nur diras, kion mi vidis.

Ni trovis ŝin tie. Eble ŝi estis malsana. Mi ne scias. Ŝi maltrovis la konscion.

Nun certe oni devas urĝe okupiĝi pri ŝi."

"Stranga afero!"

"Nu, mi ne estas fakulo (fako – бүлек (оешма, өстәл, киём жиһазы, тартма бүлөгө); бүлмә; цех; белгечлек; бүлек, өлкә, тармак (фән, сәнәгать, мәдәният тармагы)). Vi jes. Okupiĝi pri malsanaj homoj estas via fako, ĉu ne? Venu tuj. Urĝas!"

"Nu, nu, nu, nu. Kial, maldie, ŝi maltrovis la konscion en la trairejo? Stranga ideo! Oni neniam maltrovas la konscion tie."

"Ĉu vere? Kie do oni maltrovas la konscion en ĉi tiu universitato? Pardonu min, sed mi ne konas la tradiciojn. Mi estas novulo. Apenaŭ sep tagojn mi estas ĉi tie."

"Juna viro, en ĉi tiu universitato, oni maltrovas la konscion en la klasĉambroj, oni maltrovas la konscion en la manĝejo, oni maltrovas la konscion en la dorm-ĉambroj, oni maltrovas la konscion en la lavejoj, eble eĉ oni povus maltrovi la konscion en iu estrara oficejo (офис, оешма; ofico – хезмәт урыны). Sed pri la traireja mal/trovkonscio mi neniam aŭdis. Stranga nuntempo! Stranga junularo! Oni faras ion ajn niatempe."

"Vi parolas, parolas, paroladas, kaj dume tiu kunsentinda knabino kuŝas en la trairejo, kaj neniu zorgas pri ŝi!"

"Nu, nu, ne maltrankviliĝu, juna viro, ne havu zorgojn. Ni tuj rapidos tien, kaj mi tuj prizorgos ŝin."

Kaj ili kune rapidas al la ejo, kie Tom lasis (lasi – калдыру, ташлап китү) sian amikon kun Gerda. Sed jen subite Tom haltas.

"Kio okazas? Kial vi ekhaltis?" demandas la zorgistino.

"Ŝi estis ĉi tie, kaj ne plu estas, sed..."

"Sed estas iu alia, kaj li estas senkonscia, ŝajnas al mi. Ĉu vi konas lin?"

"Jes, estas mia amiko Bob. Kio okazis al li?"

La zorgistino iras al Bob, kiu falsidas ĉe la traireja muro. Ŝi tuŝas lian kapon.

"Batita! Oni batis la kapon al li!"

"Maldie! Bob, Bob! Respondu! Ĉu vi aŭdas min? Diru ion, mi petas! Kio okazis?"

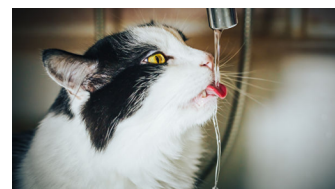
Sed Bob ne respondas, kaj Tom iĝas pli kaj pli maltrankvila.

koro

Kruco; signo de vivo, senmorteco; ŝlosilo de kaŝa scio

kato trinkas el krano per lango

Diino kun fadeno

10. Fakte, Tom ne estas ema kredi la zorgistino. Kial? Ĉu vi scias, kara amiko, vi kiu sekvas ĉi tiujn interokazaĵojn (вакыйгалап артыннан) ekde la unua vorto? Ĉu vi scias, kial Tom ne emas kredi la zorgistino? Ne. Certe vi ne scias. Ankaŭ mi ne scias. Sed fakto restas fakto, eĉ se ni ne komprenas ĝin. Kaj la fakto estas, ke Tom ne emas ŝin kredi. Tom estas agema knabo kaj eble tiu tro parolema zorgistino ne ŝajnas al li kredinda. Eble li opinias, ke tiu zorgistino tro emas paroli, kaj do ne estas kredinda. Aŭ ĉu temas pri io alia? Tom ege ŝatas sian amikon Bob. Li ŝategas lin. Li lin amas, fakte. Bob kaj li amikiĝis antaŭ longe en la urbego, kie ili vivis tiutempe – ili dumtempe eĉ iradis al la sama lernejo – sed poste Tom devis iri al malsama urbo, kaj ili ne plu vidis sin reciproke (узара, ике яклап, бер-береңә). Kiam, antaŭ iomaj tagoj, ili retrovis unu la alian en la sama universitato kaj ege dankis la okazon. Ili treege ŝatas la tiean bonegan vivon. Ili ŝategas ĝin. Duopo estas agemaj, laboremaj knaboj, kun speciala ŝato al la iom timemaj studentinoj. Eble ĉar timema junulino estas malpli timinda ol ino neniam ema timi, ol sen/tim/ulino. Ĉu vi komprenas? Sed nun Tom sin demandas, kial li sentas tiun zorgistino nekredinda. Li preferus malparoleman, grava/vidiĝan sinjorino. Tiu ĉi ne vidiĝas tre zorgeme, kaj li ne trovas ŝin atentema pri liaj demandoj. Verdire, li opinias ŝin ema fifari sian laboron. Li timas, ke ŝi ofte agas fifare. Fifaremaj homoj ekzistas en la mondo. Kial tiu tro parolema zorgistino ne estus unu el ili? Ĉu li misis, kiam li turnis sin al ŝi? Sed al kiu alia li povus sin turni? Ŝi estis la sola zorgistino, kiu troviĝis en la universitato. Aŭ ĉu li mispensas? Kaj nun li sentas sin ema zorgi pri Linda. Ĉu tiu belega knabino ne troviĝas en danĝero? Li amas ŝin, li eĉ amegas ŝin, pli kaj pli, kaj la ideo, ke danĝeraj homoj povus fari ion al ŝi, apenaŭ estas travivebla. La vivo ne estas facila, kaj ŝajnas nun, ke la tuta afero iĝas pli kaj pli malŝatinda.

buso sur haltejo

forlasita domo

nivelilo de akvo

11. Linda ekhavis ideon. Ŝi aliris la junan blankaharulan viron, dum li apudiĝis al sia aŭto, kaj alparolis lin: "Sinjoro, ĉu vi bonvolus helpi al mi?" Li turnis sin al ŝi kun vizaĝo ŝajne ne tre kontenta, kaj ŝin rigardis dum longa senvorta minuto. "Kiel mi povus vin helpi?" li fine demandis, kaj li tuj aldonis: "Bonvolu pardoni min, se mi respondas nee, sed al mi tempo vere malsufiĉas. Mi devas urĝe veturi al la urbo." "Precize tiel vi povas min helpi. Mia aŭto mallaboras. Io estas fifarita en ĝi. Mi ne sukcesas ĝin irigi..." "Pardonu min, sed mi ne sukcesus rebonigi la aferon, eĉ kun plej granda bonvolo. Pri aŭtoaranĝaĵo (автомобиль корылмасы) mi scias nenion. Mi ĉiam miras vidi, ke veturiloj entute funkcias. Kiam mi vidas maŝinon, ĉiam mirigas min, ke tia ŝajne senorda aranĝo de eroj kaj objektoj (объектларның) igas aŭton iri. Mi..." "Mi ne petas vin ripari (төзәтү, яхшырту) mian veturilon, vi min miskomprenis." La ideo de Linda estis jena: sekvi lin estus danĝere, sed se li veturos aŭte, mi petos lin akcepti, ke mi veturu kun li, kaj dum la veturado mi igos lin paroli. Mi diskrete faros ŝajne kutimaj demandojn, kaj paroligos lin. Tiel mi scios kiel eble plej multe pri li. "Nu, bone," li fine konsentas. "Konsentite, venu." Kaj li malfermas la pordon de la aŭto por ŝi. "Dankon, vi vere estas tre helpema. Tio ege helpas min. Mi plej sincere dankas." "Ne dankinde," li respondas, iom seke. Kaj li ekirigas la aŭton. "Mi ne ŝatas la ideon, ke mi devos venigi ripariston, maŝiniston," ŝi diras. "Mi tute ne ŝatas aŭtojn, fakte. Mi havas veturilon, sed mi ne ŝatas aŭtojn." La alta junulo nur malparolas. "Ne estas facile igi lin diri ion," pensas Linda, iom zorge, sin demandante, ĉu estis saĝe enigi sin en tiun fiaferon. Ŝi forte volegas lin paroligi, sed samtempe timas malkontentigi lin. Neniam estas facile trovi plene kontentigan manieron agi. "Ĉu maltrankviligas vin, se mi parolas?" ŝi demandas, "vi eble estas malparolema."

ligajo da branĉetaro

virino riparas aŭton

"Mi havas zorgojn," li respondas.
 "Mi ne volas maltrankviligi vin. Estas jam tiel bonkore, ke vi min veturigas.
 Mi vere sentas grandegan dankemon al vi."
 "Ne dankinde," li ripetas, kaj malparolas plu, pripensema.

Leciono 17

Novaj vortoj:

rango (ранг, дэрэжэ) funkcio (функция) kalsono (кальсон, панталон, ирлэр штаны) kalsone (йөзгеч кием, трусиклар)	plasto (пластмасса; пластик) tramo (трамвай) bero (жилэк) rado (тэгэрмэч)	televido (телевидение) printempo (яз) normala (гадэттөгө, нормаль) organo (эгъза, орган)
---	---	--

12. Bob duone malfermas la okulojn, ilin refermas, ilin malfermetas denove, ilin refermas, doloraŭdiĝas, kaj finfine malfermas ilin tute larĝe.

"Donu al mi ion por trinki," li diras.

"Trinki? Kion vi volegas trinki?" demandas Tom.

"Ion ajn. Alkoholon (алкоголь, исерткеч эчемлек). Donu al mi tason da alkoholo."

"Kiel vi sentas vin?" diras la zorgistino Marta.

"La kapo doloras," Bob respondas doloraŭdiĝe. "Mi petas vin, bonvolu doni al mi ion por trinki."

"Ĉu vi bonvolas iri," Tom petas la zorgistinon, "kaj alporti al mi tason da alkoholo?"

La zorgistino iom nedecidas, sed fine kapjesas.

"Ĉu mi ankaŭ voku la policon?" ŝi diras. "Li ja ricevis baton, baton sufiĉe fortan, por ke li iĝu senkonscia. Laŭ mia opinio, tio pravigas, ke oni venigu la policon.

Ĉu vi ne konsentas?"

"Ankaŭ akvon," diras Bob, antaŭ ol Tom trovas la tempon respondi al Marta.

"Mi tre volegas trinki. Mi trinkos alkoholon plezure, sed unue mi trinku akvon.

Bonvolu alporti al mi tre grandan tason da akvo kaj iom grandan tason da alkoholo."

"Jes. Estus saĝe voki la policon," Tom respondas al la zorgistino.

"Se vi ne alportos al mi ion por trinki, mi iros mem," diras Bob. "Mi tre volegas trinki.

Vi ne povas pensevidi (күз алдына китерү), kiom mi volegas trinki. Mi tuj iros trinki akvon.

Kaj poste mi iros aĉeti alkoholon. Ĉu oni povas ricevi alkoholon en la memserva manĝejo?"

"Ne, tute ne," Marta respondas, "sed mi havas alkoholon en mia ĉambro.

Mi alportos ĝin al vi. Aŭ venu mem, se vi povas. Ĉu vi povas stariĝi?"

"Mi povas," diras Bob, tre malrapide stariĝante kun la helpo de Tom kaj de la zorgistino, "kvankam dolore."

Ili iras al ŝia ĉambro.

"Trinku tiom da akvo, kiom vi volegas," ŝi diras. "Kaj poste mi donos alkoholon al vi. Eksidu sur tiun seĝon, ĝi estas tre bontaŭga, vi vidos."

Bob sidigas sur la seĝon, iom doloraŭdiĝas, kaj ricevas grandan tason da akvo kun videble grandega plezuro. "Doloras al mi la kapo," li diras.

"Diru," petas Tom, "kio okazis. Ĉu finfine vi klarigos al ni? Ni estas ege scivolaj (кызыксынучан)."

Bob pripensas iomete, trinkas iom da akvo, metas la manon al la kapo kun dolora esprimo (йөздә чагылышы) survizaĝe, kaj fine respondas:

"Mi ne povus klarigi. Nenio estas klara. Mi estis tie apud Gerda. Mi

plasta manĝilaro

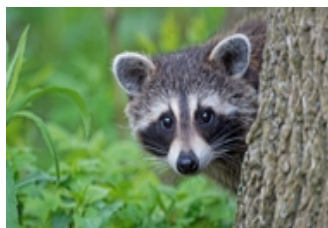
novega tramo

beroj en telero estas

bona televidilo

scivola besto

aŭdis nenion, mi aŭdis neniun bruon (шау, тавышлык). Kaj subite ĉio eksplodis (шартлады) en mia kapo kaj mi mortis."

13. La vojo ŝajnas longa, kiam oni malparolas la tutan tempon. Linda estas parolema; krome, ŝi vologas ricevi informojn pri sia stranga kunulo; ŝi do tute ne ŝatas tiun longan malparoladon. Kial ne provi denove? Ŝi decidas, ke ŝi rekomencos paroli. Se li ne ŝatos, nu, li esprimos sian malŝaton, kaj ili plu veturos senvorte, kaj la vojo plu ŝajnos longega.

"Vi diris...", ŝi komencas, ne sciante, kiel ŝi finos, sed feliĉe ideo tuj venas:

"Vi diris, ke vi havas zorgojn. Nu, ofte oni sentas sin pli bone, kiam oni esprimas siajn zorgojn al iu."

"Vi estas scivolema, ĉu ne? Nu, mi ne volas esti malbonmaniera kun tiel bela knabino, kiel vi. Pardonu, se mi ne montras min pli amikiĝema. Sed miajn zorgojn mi ne povas klarigi."

"Ĉu vi estas certa? Oni ofte pensevidas, ke afero estas neebla, ĉar oni ne scias, kiel komenci, sed..."

"Ne. Kiom rilatas al mi, ne estas tiel. Mi ne povas rakonti pri miaj zorgoj, ĉar ili rilatas al homojn, pri kiuj mi ne rajtas paroli. Oni devas esti diskreta, ĉu ne? Ĉu vi ŝatus, ke viaj amikoj rakontu ĉionpri vi al nekonato?"

"Kompreneble ne. Mi bone komprenas vin. Fakte, mi ne estas speciale scivola. Mi komencis diri tion nur, ĉar mi trovis la malparolon peza kaj la vojon pli kaj pli longa. Sed mi tute ne volus maldiskreti."

"Estas fakto, ke oni kutime interparolas, kiam oni veturas kune. Mi verŝajne ne estis tre ĝentila, lasante tiun malparolon adi kaj pli kaj pli peze por vi. Mi eĉ ne rimarkis, ke malparolo estiĝas kaj adas. Mi estis plena de miaj pensoj, de miaj zorgoj, kaj ankaŭ dela vojo. Oni devas atenti la vojon, kiam oni aŭtadas, ĉu ne? Strange, kvankam vi estas tre bela kaj sidas tuj apud mi, plej apude al mi, mi tamen forgesis pri vi. Nur ekzistis por mi la vojo en miaj okuloj, kaj la zorgoj en mia kapo."

"Ĉe mi okazis la malo. Mi ade pensis pri vi. Mi rimarkis, ke vi ne vidiĝas tre ĝoje. Vi ŝajnis malfeliĉa. Mi min demandis, ĉu mi povus helpi. Vi ja tre helpeme konsentis min veturigi. Mi sentas min danka. Mi volus redoni al vi saman servon. Mi opiniis, ke se mi helpas vin vortigi vian malĝojon, tio eble senpezigos vin, kaj mi estos kontenta agi helpe. Eble estas malsaĝe, sed mi ĉiam vologas feliĉigi la homojn."

"Vere, vi estas tre bonkora. Mi ege bedaŭras, ke mi ne povas jesi al via propono. Sed, kiel mi jam diris, miaj zorgoj rilatas al aferojn, pri kiuj mi ne rajtas rakonti. Nu, jen ni alvenas. Kie vi vologas, ke mi lasu vin?"

"Kien precize vi iras? Kie vi haltos? Kie vi lasos la aŭton? Vi povus lasi min tie. Estos plej facile por vi."

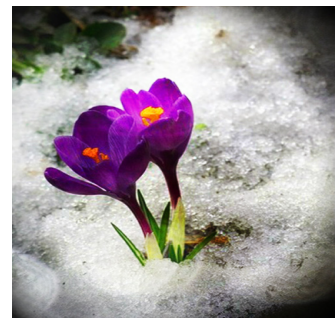
"Ĉiam scivola, ĉu ne? Vi ŝatus scii, kien mi iras," li diras ridante, dum Linda sentas sin ruĝiĝi, ĉar tian rimarkon ŝi tute ne atendis. Dum momento, ŝi ne scias, kiel respondi. Ŝi sentas sin malsaĝa.

"Tute ne," ŝi fine diras, malvere. "Kien vi iras, tio tute ne interesas min. Mi proponis tion nur, ĉar tio ŝajnis plej facila. Sed se maltrankvilas vin, ke mi scios, vi povas lasi min ie ajn en la centro (үзәк). Ekzemple ĉe la Internacia Hotelo, aŭ ĉe la Granda Teatro. Ĉiaokaze, mi treege dankas vin kaj mi facile trovos mian vojon. Jen. Tie ĉi estas bonege. Koran dankon, kaj ĝis revido, kara sinjoro."

"Ĝis revido, kara kaŝesploristino!"

La aŭto forveturas, kaj Linda ne povas forturni la okulojn de ĝi. Kara kaŝesploristino, vere! Kion li volis diri? Ĉu li pensis vere pri tio? Nia kunsentinda Linda ne scias, kion pensi.

14. "Kie maldie mi troviĝas?" diris al si Gerda, kiam ŝi vekigis. Ŝi kuŝis sur lito – sur malbona, tro mallarĝa lito – en ĉambro nekonata, en domo nekonata. Malsufiĉis

printempaj floroj

esprimo de dubo sur ŝia vizajo

precize en la centro de la celo

ĝi estas grandampleksa

al ŝi forto, kaj ŝia tuta korpo iom doloris; ŝi estis laca (арыган, талчыккан), kvazaŭ ŝi estus laborinta multajn horojn sinsekve en la kampoj, kvazaŭ ŝi estus movinta pezajn ŝtonojn dum multaj kaj multaj tagoj, sen eĉ horo da dormo, kvazaŭ ŝi estus irinta dum multaj monatoj sur malfacila monta vojeto. Unuvorte, ŝi estis lacega, kaj ŝajnis al ŝi, ke ŝia korpo plendas pri troa laboro, nehome peza, nehome malfacila, nehome laciga. Kaj tamen ŝi sciis, ke ŝi faris neniun korpan laboron; ŝi sentis sin malĝoja; ŝiaj okuloj malsekiĝis; ŝi malridis. Ne estis multe da lumo en la ĉambro. Kvankam ŝi sentis sin tiel laca, tiel senforta, scivolo pri la ĉi/ejo (бу урында) tamen superis ŝian volegon plu kuŝi. Ŝi sekigis siajn okulojn kaj ellitiĝis. Ŝi iris al la eta fenestro, esperante malfermi la dikajn fenestrokovrilojn, kiuj malhelpis la envenon de lumo. Ŝi ankaŭ esperis, ke ŝi vidos la sunon. Krome, estis tre varme en la ĉambro, kaj estus saĝe malfermi la fenestron por enlasi iom da pura aero. Sed ŝi ne sukcesis. Io malhelpis, ke tiu malnova fenestro moviĝu. Ŝi iris al la pordo; ĝi estis ŝlosita, kaj ŝlosilo nenie videblis. La ĉambro estis malbela, ne tre pura. Apud la muro staris tablo kaj seĝo. Ŝi sidiĝis sur la seĝon, metis la brakojn sur la tablon, la kapon en la manojn, kaj malridis. "Enŝlosita mi estas," ŝi pensis. "Oni enŝlosis min!" Antaŭe ŝi ne multe pensis pri la plezuro esti libera. Liberi estis io ege natura: ŝi iris, kien ŝi volegis, sen iu ajn malhelpo, kaj tiu libereco ŝajnis rajto memkomprenebla. Kaj nun oni malliberigis ŝin malantaŭ ŝlosita pordo. Ŝi, kiu tiom ŝatis ĝoji, ridi, kanti, kiu tiom ŝatis ludi kaj iradi sub la suno, nun ne plu trovis en si la ŝercemecon, kiu tiom ofte helpis ŝin en la malfacilaj horoj de la vivo. Ŝi ne povis vidi la eksteran sunon, kaj same en ŝia koro ne plu lumis la kutima suno de ĝojo. Kaj jen subite ŝi reagis: ŝi iris al la pordo kaj ĝin batis kun plej granda forto; ŝi faris timigan bruon, sed nenio okazis. Ŝi vokis pli kaj pli laŭte (каты), kriis, kriegis, samtempe piedbatante la pordon, sed venis neniu respondo, neniu reago. Senespera, ŝi revenis al la lito kaj rekuŝiĝis, pli laca ol iam ajn. Dum multaj horoj ŝi restis tiel, kuŝe, kaj fine, tro laca, ŝi ekdormis. Vekis ŝin ida voĉo; ĝi venis el iu alia ĉambro, en la sama domo, tute certe; ĝi diris: "Neniam diru nek al via patro nek al via patrino, ke ni venis en la forlasitan domon. Estas malpermesite ludi ĉi tie. Se ili sciis..." Alia voĉeto respondis: "Mi neniam diros. Nek al mia patro, nek al mia patrino. Ne havu zorgojn. Neniam oni sciis, ke ni venis ludi ĉi tie." Gerda diris: "Idoj, ĉu vi aŭdas min?" Ŝia koro batis espere. "Iu parolis," sonis unu el la idvoĉoj, sed aŭdeble la knabo ne parolis al Gerda, nur al sia kunulo. "Ĉu vi aŭdis?" "Estis kvazaŭ voĉo de virino," diris la alia. "Idoj, venu, helpu min, mi estas mallibera, oni ŝlosis la pordon, mi estas enŝlosita, venu, mi petas, mi petegas, liberigu min," Gerda plu petegis. Sed la reago de la idoj estis plej timiga. "Venu!" kriis unu. "Estas ne/ekzist/ul/o!" "Vi pravas," la dua respondis, "oni ĉiam rakontis pri neekzistulo en ĉi tiu forlasita domo. Neekzistulino, oni diris, kaj la voĉo estis ina. Ni rapide forkuru!" "Mi timas," ankoraŭ diris la unua, dum la bruoj klarigis al Gerda, ke la du knaboj forkuras kaj lasas ŝin sola, sola, sola...

Leciono 18

15. "Bonan matenon, ho plej bela, ĉu vi bone dormis?"

"Bonan matenon, Tom. Mi ne dormis tre multe. Kaj vi, ĉu vi dormis kontentige?"

"Bonege, kara, bonege. Sed diru do al via plej kredinda amiko, kial vi ne sufiĉe dormis."

"Ĉu ne estas klare al vi? Mi tro pensis. Mi pensadis tutnokte pri ĉio, kio okazis hieraŭ."

"Estas fakto, ke mi ne revidis vin hieraŭ, post kiam mi eliris kun Bob por okupiĝi pri Gerda. Ni lasis vin en la memserva manĝejo kun la tasko (вазифа, месьялэ) kaŝesplori la blankaharulon. Kiam mi revenis, vi estis for. Kien vi iris? Ĉu vi rakontos al mi pri via agado?"

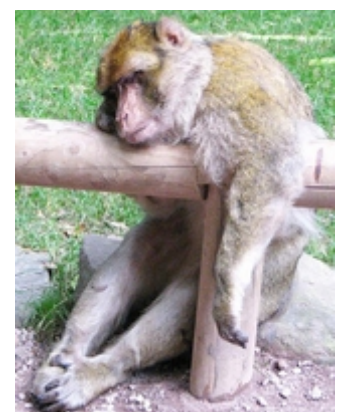
kato estas en danĝero

numero sep

vitrotaso da lakto kaj kuketoj

simio lacas

"Kun plezuro, sed ankaŭ vi rakontos al mi pri via agado poste, ĉu ne? Nu, mi veturis al la urbocentro kun tiu junulo. Mi rakontis al li, ke io fifara okazis al mia aŭto, kaj mi petis lin min veturigi. Li variis (икеләнеп торды; varia – аерылып торучан; үзгәрүчән), sed fine decidis jese.

Mi volegis lin paroligi, por ekscii pri li kiel eble plej multe, sed mi ne sukcesis. Ni diris unu al la alia nur tre kutimajn aferojn."

"Ĉu vi almenaŭ scias, kien li iris en la urbo, laŭ kiuj stratoj, al kiu domo?"

"Atendu. Mi rakontos ĉion. Por ke mia peto ŝajnu natura, mi petis lin lasi min en la centro. Li lasis min ĉe la dekstra flanko de la Granda Teatro, kaj li veturis plu. Mi ne sciis, kion fari. Mi iradis en la urbo, pensante, ke mia ideo ne estis tiel bona: mi eksciis nenion pri li, kaj troviĝis sen aŭto en la mezo de la urbo. Fakte, mi sentis min iom malsaĝa. Mi iradis de strato al strato, provante elpensi planon, kaj jen subite mi vidas lin eliri el la poŝtoŭficejo. Mi estis nekredible bonŝanca (ŝanco – мөмкинлек, очрак). Pensevidu! Se mi estus troviĝinta naz-al-naze kun li precize kiam li eliris el la poŝtoŭficejo...! Sed mi vidis lin sufiĉe frue por min kaŝi."

"Feliĉe, ke vi vidis lin sufiĉe frue!"

"Kiel mi diris: mi estis bonŝanca, mi vidis lin precizatempe. Nu, li iris piede, kaj mi decidis lin sekvi. Ĉu vi konas tiun grandan vendejon, kiu vendas kvardek malsamajn specojn de pano kaj ĉiaspecajn ĉokoladojn kaj aliajn dolĉaĵojn? Sur la maldekstraflanko de la strato, kiu iras al la Ĉefa Sportocentro.

Estas granda vendejo de mebloj apude. Nu, ne gravas, ĉu vi konas aŭ ne.

Li eniris tiun panejon, aŭ tiun dolĉaĵvendejon, aŭ tiun... nu... tiun pan- kaj dolĉaĵvendejon, kaj eliris post minuto portante paperan sakon, kiu vidiĝis plenplena. Ŝajnis, ke li aĉetis la tutan vendejon. Mi devas diri, ke ili vendas tre bonajn aĵojn en tiu ejo. Mi, kiu tiom ŝatas ĉokoladon kaj dolĉaĵojn, ofte irus tien kaj aĉetus multon, se mi ne timus dikiĝi. Nu...e... kion mi rakontis?"

"Vi rakontis pri via kaŝesplora sekvado, sed vi devojiĝis de la ĉefa vojo de via rakonto al flankaj konsideroj pri pano kaj ĉokolado. Fakte, ĉu vi vologas iom pli da pano? Kion vi trinkas ĉi-matene (бүгөн иртүк)? Teon, mi vidas. Ĉu vi ŝatus, ke mi replenigu vian tason?"

"Jes, dankon. Mi plezure trinkos plian tason da teo. Dankon, Tom, kara. Nu, do..."

16. "Kie mi estis en mia rakonto? Ha jes! Mi memoras. Li eliris el tiu vendejo kun papera sako plena je dolĉaĵoj."

"Eble estis ĉefe pano."

"Prave, eble pano. Ĉiaokaze, jen mi ekvidis lian aŭton, kiu staris flanke de la strato. Mi pensis: nun li forveturos aŭte, kaj mi ne plu povos sekvi lin. Sed ne. Li nur iris porti tiun sakon al la aŭto, ĝin metis en ĝin, reŝlosis la aŭtopordon, kaj plu piediris. Nur tiam mi havis la ideon skribi la numeron (номер) de lia aŭta numerplato (plata – яссы, сай; тигез, шома). Mi do eksekvis lin plu. Li iris sur la dekstra flanko de la strato, kaj mi sekvis iom fore sur la maldekstra flanko."

"Ĉu li rimarkis, ke vi lin sekvas?"

"Certe ne. Subite, li eniris bonegamanĝejon. Mi variis: ĉu ankaŭ mi eniru? Aŭ ĉu mi tro ŝancos, ke li vidos kaj rekonos min? Unuflanke, mi volegis kaŝesplori lin. Aliflanke, la ŝanco, ke li rekonos min, estis reala (чын, реальный, матди), kaj min maltrankvilis. Dum mi staris tie decidovarie, eniris la bonegamanĝejon aro da soldatoj, eble ok aŭ naŭ, junaj viroj, kiuj servis, videble.

Dum ili eniris kaj la pordo estis malfermita, mi vidis, ke la bonegamanĝejo estas granda kaj plena je homoj. Mi sekvis la ok aŭ naŭ soldatojn kaj trovis sidejon ne tre videblan de la ejo, kie mia blankaharulo ĵus ekvidis."

"Li do estas via blankaharulo, ĉu?"

"Ne parolu malsaĝe. Vi bonege scias, kion mi volas diri. Estis la bonegamanĝejo kun stranga muziko kaj strangaj vestaĵoj. La servantoj estis vestitaj per t.n. (=tiel nomataj) naciaj vestoj multkoloraj. Mi manĝis bonegan flu/aĵ/manĝ/aĵ/on

signoj de danĝeroj

fervoja bileto

kampo, plata ejo

fluaĵmanĝaĵo

oranĝoj sur branĉo estas

(сыек азык; аш, шулпа), sed poste ion, pri kio mi ankoraŭ nun min demandas, ĉu estis eroj el hundo aŭ kato. Certe ne estis kokidaĵo, sed krom tio mi havas nenium certecon. Ankaŭ la kresk/aĵ/manĝaĵo (салат) estis tre bona, sed la kuko (баллы: бәләш, күмәч, кекс) estis treege dolĉa, tro dolĉa por mi, kaj same la kafo; ĝi estis nekredeble plena je sukero, kaj mi manĝis tiom da kafpulvoro, kiom mi trinkis da kafo."

"Mi miras pri la grava ejo, kiun konsideroj pri manĝo kaj trinko okupas en via kaŝ/esplora/rakonto, kaj mi atendis interesajn novaĵojn."

"Ne ridu pri mi, aŭ mi ne adigos la rakonton. Okazis io. Du el la soldatoj estis koleraĵ, ĉar la servanto ne volis porti al ili alkoholon. Ili faris bruegon, kriegis, kriaĉis, la aliaj provis ilin malparoligi, kaj finfine speco de malpaco (расо – тынычлык, татулык) komenciĝis inter ili. Ili ekbatis unu la alian kun rimarkinda forto. Subite, jen unu telero flugis tra la aero, poste du, tri, kvar, kvin aliaj teleroj, unu taso eĉ flugis ĝis la malplanko ..."

"Kia ĝojo! Kia plezuro! Kiajn bonegajn amikojn vi trovis!"

"Ĉefe, kia bruo! Ŝajnis, ke ili rompas mil tasojn samtempe, dum cent viroj kune kriaĉas, kaj dek muzikistoj provas kune superi la bruon de la telera malpaco."

"Tre bela okazaĵo, ĉu ne? Mi gratulas vin. Estis kuraĝe (kuraĝa – батыр, кыю) resti tie."

"Jes. Kia vivo! Krome, mi estas kuraĝa, ĉu vi neniam rimarkis?"

"Mi ne konas vin sufiĉe, sed via kuraĝo ne mirigas min. Bela, kuraĝa, bonkora: vi estas la bonega virino. Sed pri via bonegeco ni havos aliajn okazojn paroli. Kio okazis post la telera, tasa kaj kafa malpaco?"

"Mi rimarkis tre bedaŭrindan aferon, nome, ke la blankaharulo ne plu troviĝas en la bonegamanĝejo. Li certe foriris, dum mi tiom interesiĝis pri la intersoldata malpaco. Mi vere bedaŭras mian kaŝesploro. Sed kion fari? Bedaŭri ne helpas, mi fifaris mian taskon. Mi provos ne fifari ĝin alifoje."

"Nu, prave, estas tre bedaŭrinda afero. Eĉ se nur ĉar ĝi montras, ke vi tamen ne estas plene bonega. Sed mi almenaŭ ĝojas pri unu afero: vi fakte ne tiom interesiĝis pri via blankaharulo. Do eble vi pravas, eble li ne estas via blankaharulo, eble vi tamen preferas vian karan amikon Tom."

"Eble, eble. Sed ĉu vi vere scias, kial mi forturnis miajn okulojn de tiu blankaharulo, kvankam mi antaŭe decidis plej multe informiĝi pri li?"

"Nu, verŝajne ĉar..."

"Ĉar unu el tiuj junaj soldatoj estis tiel bela viro!"

17. "Sed kial, kial, kial?" diris la policano preskaŭ krie al sia edzino, kiu estis lia plej helpema kunlaboranto. "Diru al mi kial, kaj mi solvos la problemon. Oni ne kaptas homon por la facila plezuro travivi fiaferon! Ŝi ne estas riĉa. Ne kun la espero ricevi monon ili ŝin kaptis. Ŝi ĉiam vivis plej trankvilan, honestan vivon. Do, ne ĉar ŝi aliĝis al iu malleĝa agado ili ŝin kaptis. Pro kio do? Por kio?"

"Ŝi lernigas, vi diris al mi. Kion do ŝi lernigas? Kio estas ŝia fako?"

"Ŝi lernigas historion, sed ŝi estas specialisto pri la sekretaj lingvoj de la deksepa kaj dekoka jarcentoj."

"Pro tio verŝajne ŝi malaperis, sed ni ne trovos la kialon (сәбәпны) uzante nur nian pensevidon. Ni prefere uzu la faktojn. Ni provu kunmeti ilin, rekunmeti la sinsekvon de la okazaĵoj. Kiel la afero komenciĝis?"

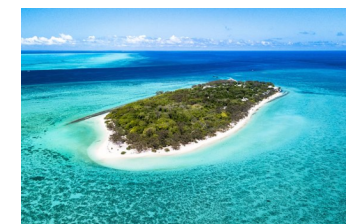
"Ni ne scias multon. Mi rakontu jene. Du gestudentoj – Tom kaj Linda – rimarkis, ke alta blankaharulo metas ion en la tason de Gerda. Ili rimarkis depro lia kaŝa, ŝtela maniero agi. Iom poste, Gerda eliras el la memserva manĝejo tra la pordo traireja. Tuj poste aŭdiĝas bruo, kvazaŭ iu falus. Bob, kiu aliĝis al Tom kaj Linda intertempe, eliras kune kun Tom. Ili trovas Gerdan en la trairejo: ŝi kuŝas senkonscia. Tom foriras serĉe al helpo, dum Bob gardas la junan profesorinon. Kiam Tom revenas kun la zorgistino, Gerda malaperis, sed ĉi-foje Bob estas senkonscia, batita al-kape. Intertempe la blankaharulo eliris

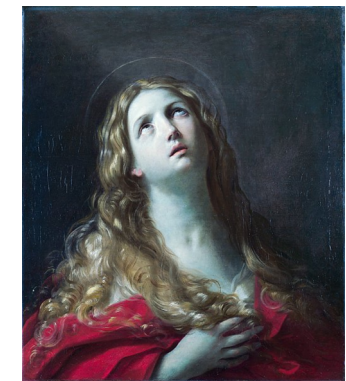
katido estas kuraĝa

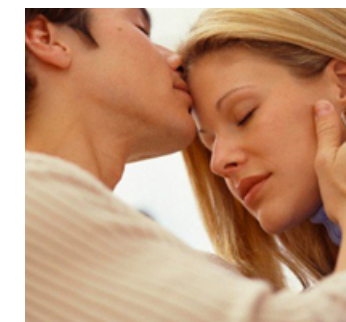
grava aranĝo

insulo en maro estas

sanktulino

li kisas ŝin

tra la alia pordo de la memserva manĝejo, kaj sekvis Linda. Ŝi sukcesas kunveturi en lia aŭto, sed ne sukcesas igi lin diri ion.

"Ĉu la aŭto estis lia? Ĉu ne estis ŝtelita veturilo?"

"Ne. Verŝajne li ne pensis, ke iu ekscios ion. Kiam ŝi petis, ke li veturigu ŝin, li malŝatis tion, sed li verŝajne opiniis, ke estos strange malakcepti ŝin."

"Vi do scias, kiu li estas, ĉu ne?"

"Jes, ni ekzamenis. Estas la frato de Marta, unu el la universitataj zorgistinoj, tiu, kiun Tom venigis."

"Interese! Plej interese! La gefratoj eble kunlaboras en iu fiagado. Kion ili respondas al via demandado pri tiuj strangaj okazaĵoj?"

"La zorgistino nur rediras la samon, kiel Tom. Kaj la blankaharulon ni ankoraŭ ne pridemandis."

"Kial?"

"Por ke li ne pensu, ke ni konas pri li. Li estas nia sola ŝanco retrovi Gerdan. Bedaŭrinde, en la lastaj tagoj, li vivas plej normalan vivon, iris al neniu speciala ejo, faris nenion atentindan. Eble li faris sian fiaferon kaj ĝin finis. La aliaj – tiuj, kiuj forkuris kun Gerda, kiam Bob, kiu gardis ŝin, estis senkonsciigita – certe estas la gravuloj. Ili devas ekzisti, ĉar nek la alta blankaharulo, nek lia fratino Marta povis forporti Gerdan. Se estos memkomprenebla, ke la tasko de la blankaharulo estis nur faligi ian dormigan substancon en la trinkaĵon de Gerda, ni lin pridemandos. Ni ĝis nun esperis, ke li kondukos nin al la malaperinta belulino. Sed pli kaj pli ŝajnas, ke tio ne okazos.

Leciono 19

18. "Vi ne ŝatas vian fiekzistado, ĉu? Vi vologus ŝanĝi ĝin, ĉu ne? Nu, estas facile ŝanĝi vian fiekzistadon. Vi ŝatus manĝi ion, ĉu ne? Eregon da pano vi vologas, tute certe. Aŭ ĉu frukton? Jen, rigardu, mi havas pomon kaj oranĝon (эфлисун) por vi. Kiel belaj ili estas! Plenaj je suko (сок, су, сүл), kompreneble.

Se vi estus konsentinta labori por ni, vi jam estus plene manĝinta. Kaj jen io alia: kuko. Ĉu ne bonega, belega, manĝinda kuko? Ankoraŭ varma, ĵus kuirita. Tuŝu, sentu mem, kiel varmeta ĝi estas. Vi vologas manĝi nur pro via malsaĝeco. Se vi estus saĝa, vi konsentus fari la etan laboron, kiun mi petas de vi, kaj vi tuj ricevus la manĝaĵojn. Mi bedaŭras, ke vi estas tiel malsaĝa. Estas bedaŭrinde, vidi tiel belan knabinon suferi pro malesto de manĝaĵo. Mi sincere bedaŭras vian malsaĝecon. Nur eta "jes", kaj ĉio ĉi estos via."

Li ŝajnigas sin helpema, sed estas io tre aĉa en lia vizaĝa esprimo. Gerda sentas sin pli kaj pli malforta. Estas varme en ĉi tiu ĉambraĉo, kio ne estas facile elportebla. Krome, ŝi vologas manĝi, kaj la vido de tiu pomo kaj de tiu oranĝo estas vere suferiga. Kaj tamen ŝia devo estas diri "ne".

"Ĉu vi legis la dokumenton, ĉu vi komprenis ĝin?" li aldonas, kvazaŭ espere.

Kompreneble ŝi legis: ŝi estis scivola. Almenaŭ ŝi bezonis (мохтаж булган, кирәксенгән) scii, kial oni ŝin kaptis kaj senigis je libereco. Tial ŝi legis.

Estis malfacile kompreni, komence, sed iom post iom ŝia memoro plene revenis, ŝi rememoris la principojn (принциплар) de tiu sekreta lingvo, kaj ŝi sukcesis kompreni ĉion; ŝi havis nenion alian por fari. Dum multaj horoj ŝi estis sola kun tiu dokumento, kiun ili lasis al ŝi. Sed ŝi decidis neniam respondi al ili; ŝi ja antaŭ longe promesis al Profesoro Kosadi, ke pri tio ŝi ĉiam malparolos. Neniam ŝi ŝanĝos sian decidon.

"Ĉu vi legis la dokumenton?" sonas duan fojon la aĉa voĉo.

Ŝi plu malparolas, kaj li eliras, kolerega. Li eliras kun la pano, la pomo, la oranĝo kaj la kuko. Feliĉe, ke almenaŭ ili lasis al ŝi akvon, varmaĉan akvon, jes ja, apenaŭ trinkeblan, sed tamen akvo. Maleston de manĝaĵo eblas pli malpli elporti, sed maleston de akvo ne. Minutoj preteras. Multaj minutoj. Unu horo, du horoj,

ĉu tri horoj? Ĉu multaj horoj? Kiel scii? Ne estas horloĝo sur la muro, kaj ili prenis ŝian brakhorloĝon. La lumo apenaŭ ŝanĝiĝas en la ĉambro, pro la nemoveblaj fenestro-kovriloj. Ĉu estas frue, ĉu estas malfrue, ŝi tute ne povas scii. Tago, nokto, mateno, vespero ĉi tie estas samaj. Sunlumo neniam envenas. Kaj jen la aĉulo revenas, kun aŭdaskribilo. Li irigas aŭdaskribaĵo. Eta, plenda malridema voĉeto aŭdiĝas, kaj romp/tuŝas la koron de Gerda: "Patrino, patrineto mia, mi petegas vin. Faru, kion ili volas. Ili kaptis min. Mi ne scias, kie mi estas. Estas malbonege. Mi timas. Mi tiom volegas reiri nian domen. Mi petegas vin, faru tion, kion ili volegas. Se ne, ili faros malbonon al mi. Ili ne diris, kion. Ili ne volas diri. Sed mi scias, mi sentas, ke estos malbonege. Kunsentu min, kara, kara patrino. Kunsentu vian filinon. Mi timegas. Rapidu, rapidu, ke plej frue ili liberigu min. Iline volas, ke mi parolu pli longe, sed mi havas paperon kaj skribilon, kaj mi tuj skribos leteron al vi. Mi nur petegas: faru tion, kion ili volegas!" "Jen la letero," li kriaĉas, kaj post ridaĉo li aldonas: "Nu, tio verŝajne sufiĉos. Mi revenos post iom da tempo. Mi estas certa, ke vi iĝos saĝa, finfine. Kaj jen. Prenu ĉi tion, ĝi helpos vin pensadi." Kaj tion dirante, li ĵetas al ŝi belegan pomon. Gerda sentas sin, kvazaŭ Eva ĉe l' serpento.

19. Petro: Eble ni forkuris tro rapide. Ĉu vere neekzistuloj ekzistas? Ralf: Ĉu vi volas rakonti pri la voĉo al viaj gepatroj? Se jes, vi ne plu estas mia amiko. Se ili scios, ke ni ludis en la malpermesita domaĉo, vi...
Petro: Ne. Mi tute ne volas diri al la gepatroj, ke ni ludis tie. Tio estas nia sekreto. Mi nur v...
Ralf: Jes. Sekreto kunigas la amikojn. Se vi gardos la sekreton, vi restos mia amiko. Sed se vi malkaŝos ĝin al granduloj, mi... mi... mi suferigos vin, mi igos vin malridi tiel grave, ke neniam plu en via tuta vivo vi malmemoros tiun tagon. KREDU min, en via tuta vivo, tio estos la lasta fojo, kiam vi rompis promeson. Kio? Ĉu tio igas vin ridi?
Petro: Mi ne ridas, mi nur v...
Ralf: Ankaŭ mi ne ridas. Mi parolas plej serioze. Oni ne ridas pri veraj danĝeroj, ĉu? Kaj se vi...
Petro: Sed mi tute ne volas diri ion al la gepatroj. Mi nur...
Ralf: Kaj se vi rakontos ĝin en la lernejo, ne estos pli bone por vi. Mi malridigos vin tute same. Mi malpurigos viajn vestojn, kaj via patrino krios kolere kiam vi revenos vian domen. Mi kuŝigos vin en akvo kaj sidos sur via kapo. Mi kaptos vin per mia speciala kaptilo kaj veturigos vin en la montaron kaj forlasos vin tie, kaj vi estos tute sola kaj maltrovita, kaj vi malridos. Vi...
Petro: Vi eĉ ne scias aŭtadi. Mi ne kredas je via kaptilo. Kaj krome, mi nur...
Ralf: Jes, mi scias aŭtadi.
Petro: Vi ne rajtas aŭtadi ĉar vi estas tro juna. Kaj vi ne havas aŭton.
Ralf: Mi ne zorgas pri tio, ĉu mi rajtas aŭ ne. Se mi farus nur tion, kion mi rajtas fari, mi farus nenion. Mi ŝtelos iun veturilon, jes, mi ŝtelos veturilon de iu lernigisto en la lernejoj kaj veturigos vin sur monton kaj lasos vin tie kaj vi malridos. Se vi parolos al iu el niaj samklasanoj aŭ samlernejanoj, la tuta lernejo ekscios pri la virino el la malnova domaĉo, kaj poste la gepatroj...
Petro: Vi diris "virino", do vi ne kredas, ke estas neekzistulo. Vi do konsentas, ke...
Ralf: Kompreneble mi ne kredas je neekzistuloj. La virino, kiun ni aŭdis, estas virino, kiun mi kaptis kaj gardas tie. Mi planas igi ŝin mia servistino: ŝi faros ĉion, kion mi volas. Kaj se vi parolos pri ŝi... Nu, mi ne volas paroli pri tio, kio okazos al vi, ĉar vi tro timus...

20. Ireroj (адымнар). Oni iras sur la strato. Gerda aŭskultas atente; ŝi antaŭsentas, ke io grava baldaŭ okazos. Bruo de multaj homoj. Ili venas. Ili ŝajnas multaj, l

aŭ la bruo: ĉu nun oni venos are por ŝin suferigi? Ŝlosiloj. Bruo de ŝlosiloj trans la pordo. Iu enmetas ŝlosilon en la fermilon (йозак). Ŝi scias, ke ne estas ŝia kutima vizitanto. Li ne agas tiel. Li enmetas tre rapide la ŝlosilon, ĝin turnas, eniras. Ne ĉi tiu. Li provas unu fojon. Ne sukcesas. Plia bruo de ŝlosiloj. Alian fojon li provas, sen pli da sukceso. Li provas ree kaj ree per malsamaj ŝlosiloj. Aŭdeblas, ke li ne konas la fermilon. Kiam li enmetis ŝlosilon, li tenas ĝin laŭ malsamaj direktoj, kvazaŭ li ludus per ĝi, verŝajne ĉar li esploras nekonatan fermilon. Kaj jen li fine sukcesas! Li eniras.

"Polico!" li diras, kaj Gerda devas superi fortan emon salti al li por lin kisi (үбеп алу). Estas alta viro, maldika, kun malblankaj haroj kaj verdaj okuloj, kiu sin tenas tre inde. Post li venas aliaj homoj, multe pli junaj. Ŝi jam vidis tiujn vizaĝojn. Studentoj ili estas. Ilia sinteno estas tute malsama: libera. "Tiuĝeĵoj multe helpis min," la policano klarigas. "Ni ne estas sufiĉe multaj en la polico por ĉion fari, kaj ilia helpo estis tre bonvena (көтөлгән, кадерле); Bonvenon! – Рәхим итегез!)"

Kaj li prezentas (таныштыру) ilin: Tom, Bob, Linda. Kiam ŝi aŭdis la irerojn, Gerda pensvidis, ke venas sep, ok, eble naŭ homoj, sed almenaŭ ses; fakte, ili estas nur kvar.

"Mia filino...?" ŝi demandas, kaj ŝi apenaŭ povas eligi la du vortojn, tiom ŝi timas la respondon.

"Savita: ŝi nun estas en via domo, kun via edzo. Viaj kaptintoj estas malprofesiuloj, kiuj agis fifare. La etulino estis ĉe la onklino de Marta, la universitata zorgistino. Ni facile trovis ŝin. Ŝi tre ĝojis revidi la patron, kaj sia domon, kompreneble."

"Ho, mi dankas, mi dankegas vin. Via diro ŝanĝas mian tutan vivon. Sed diru: kiel vi alvenis ĉi tien? Kiel vi malkovris, ke ili tenas min enŝlosita en ĉi tiu domaĉo?"

"Du knaboj rakontis pri voĉo en ĉi tiu malnova, forlasita domo. Dank' al (ярдәме белән) ili... Sed nun rakontu vi. Kion viaj kaptintoj celas? Kio estas ilia celo? Kial vin teni mallibera?"

"Ili volas, ke mi traduku malnovan dokumenton. Mi malkonsentis. Tiam ili opiniis, ke perforte ili sukcesos. Ili preskaŭ sukcesis. Per malesto de manĝaĵo, unue, kaj poste per la aŭdinformo de mia filino. La malesto de manĝaĵo ne estis facile elportebla, kreu min, sed la aŭdaskribaĵo...! Fakte mi ege volas manĝi nun. Mi petas, ĉu iu el vi bonvolus iri aĉeti manĝaĵon por mi? Io ajn estos bonvena." Linda foriras por aĉeti manĝaĵojn.

"Vi rakontos al mi, ĉion," ŝi diras al la du knaboj elirante.

Gerda rakontas pri la dokumento; ŝi tenas ĝin enmane kaj tradukas, vorton post vorto; krome, ŝi donas ĉiujn necesajn klarigojn. La policano kapjesas komprene. Gerda klarigas al li ankoraŭ pli pri la kondiĉoj de sia mallibereco. Kaj jen la policano havas ideon.

"Bob, ĉu vi konsentus kaŝi vin sub la lito, se iu envenus?"

"Kial?"

"Mi havas planon. Mi ŝatus, ke ni ĉiuj foriru, krom vi kaj Gerda, kaj ke ŝi diru al la kaptinto, ke ŝi konsentas klarigi al li, kio estas skribita sur tiu papero, mi volas diri: sur tiu malnova dokumento. Ili tiam agos laŭ la dokumento, kaj ni kaptos ilin tiom pli facile. Sed tamen, ni ne rajtas fiŝanci, ke Gerda suferu. Kiu scias? Kiam ŝi ne plu estos necesa por ili, ili povus... Nu, vi komprenas. Vi restos ĉi tie, kaj kiam vi aŭdos irerojn apudiĝi, vi kaŝos vin sub la lito, kaj bone atentos ĉion, kio okazas. Gerda diris, ke ĉiam venas nur unu homo, unu viro, maldika ulo, ne tre forta. Fortulo kiel vi tuj superos lin, se necese."

Bob konsentas, kvankam, se diri la veron, kun iom duba (шикле) esprimo.

21. Gerda sentas sin pli bone. Ŝi ĵus finis manĝi. Foriris Linda, Tom kaj la policano. Ŝi parolas kun Bob, tre mallaŭte. Ili ja devas atenti, ĉu iu apudiĝas aŭ ne. Feliĉe, eĉ sen speciale aŭskulti, ŝi ĉiam bone aŭdis, sufiĉe frue, kiam la aĉulo venas. Ŝi ŝatas Bobon. Li estas granda kaj forta, kun esprimo de bonkora, sindonema hundo. Ili parolas pri siaj

vivoj, pri la lastaj okazaĵoj. Kiam ŝi parolas pri sia edzo, lia vizaĝo ŝanĝiĝas, alprenas iom malĝojan esprimon. Ĉu li enamiĝus al ŝi? Kaj jen aŭdiĝas ireroj. Bob saltas sub la liton. "Ne brui," li diras al si, "plej grave, plej necese estas ne brui!" Envenas la gardanto, la aĉa malgrasulo, kiu, per siaj vortoj pri manĝo, tiom suferigis Gerdan. Sed ĉi-foje ŝi povos kontentigi lin. Kia plezuro!

"Mi konsentas," krias Gerda, kiam la maldika aĉulo malfermas la pordon. "Mi akceptas vian proponon. Mi ne plu elportas. Mi tradukos vian aĉan paperon. Liberigu mian filinon, kaj donu al mi manĝi, mi petas."

"Jen," facile diras la maldikuleto, kaj li elprenas el sako panon, kukon, fruktojn, ĉokoladon, kaj eĉ botelon da lakto (сѳт). Gerda manĝas malparole; ŝi povus manĝi eĉ pli, kvankam ŝi ĵus iom manĝis. Bob, aŭdante la manĝobruon, pli kaj pli volegas manĝi, sed kion li povus fari?

"Nu, bonvolu klarigi al mi, kio estas skribita sur tiu malnova papero," la vizitanto diras. Kaj Gerda klarigas. Ŝi rakontas, ke temas pri la riĉaĵo de la Lumoserĉantoj. La Lumoserĉantoj estis sekreta societo, kiu naskiĝis en la dekkvina jarcento kaj adis, jen (эллэ) forta, jen (эллэ) malforta, laŭ la tempoj, ĝis la mezo de la dekoka jarcento. Ĝi havis anojn en tre multaj landoj, en nacioj plej malsamaj. Multaj malsamaj homoj estis anoj de tiu internacia aŭ supernacia societo. Ilia celo estis sekrete labori por la unuigo de la mondo, de la hom/ar/er/oj, por ke la malsamaj tradicioj interkompreniĝu. Ili estis althomecaj kaj elstaraj saĝuloj. Ili estis elpensintaj sekretan lingvon, kiu ebligis al ili interparoli, el kiu ajn lando aŭ homarero ili estis. La ŝtatoj, kiam ili malkovris la ekziston de la Lumoserĉantoj, ektimis tiujn homojn, miskomprenis iliajn celojn, kaj ilin atakadis. Inter la Lumoserĉantoj, tre riĉaj homoj troviĝis. Tial, laŭ malsamaj malnovaj dokumentoj, ilia riĉaĵo estas multvalora (valoro – кыйммэт, мөгънэ; күлэм). Tiu ĉi papero estas fotokopio (кopies – күчермэ алу; күчереп язу) de dokumento, kiu tre precize montras, kie oni kaŝis la riĉaĵon. Gerda klarigas, tradukas, kaj la viro skribas ĉion sur etan kajeron. Kiam ŝi finis, li diras:

"Dankon. Nun ni havas, kion ni vlegis. Mi foriras. Mi lasas vin tie ĉi. Ni decidis poste, kion ni faros el vi. Ĝis, belulino, ĝis."

Nur post kiam la pordo fermiĝis kaj la bruo de la ireroj finis, aŭdiĝas de sub la lito voĉo, kiu diras: "Ĉu vi lasis al mi iom de tiu kuko?"

Leciono 20

22. Baldaŭ venis la policanoj, por ilin liberigi. Gerda reiris sian domon, al siaj filino kaj edzo. Sed Bob rapidis al la flughaveno. Li volis ĉeesti kun Linda kaj Tom, kiam la policano malliberigos la kaptintojn de Gerda. Estis sufiĉe multekosta veturado, sed la familio de Gerda – riĉa familio – pagis por ili la bileton (билет), tiel esprimante sian dankemon. Ĉar la policano kaj la gejunuloj sciis pli frue ol la ŝtelistoj, kie troviĝas la riĉaĵo, ili havis multe da tempo por prepari sin. Ili ne dubis, ke la aliaj venos kiel eble plej baldaŭ, kaj ke la ĉiuj malleĝuloj venos. Kutime tiaj homoj ne kredas sin reciproke, kaj volas kune ĉeesti por certiĝi, ke neniu kaŝos por si eregon de la trovaĵo. La ejo montrita troviĝis ĉe la montobazo (bazo – нигез; базис; тәп), en truo, kie, videble, neniu iris jam de jaroj. "Feliĉe, ke ili ne kaŝis tiun riĉaĵon trans la maro, ekzemple sur insulo (утрау), kien nur per ŝipo oni povas iri. Se estis vere internacia societo, kiel Gerda diris, tio estis ebla, ĉu ne?" Tiel parolis Linda. "Vi pravas," diris Tom. "Mi tute ne ŝatus veturadi ŝipe. La maro ĉiam igas min malsana. Mi ŝatas rigardi la maron, resti ĉe la maro, libertempoj apud la maro, sed ne veturadi per ŝipo sur ĝi: ŝipoj konstante (даими) dancas sur la maro, kaj mi tute ne ŝatus ilian dancon. Feliĉe, ke hodiaŭ oni povas flugveturilo iri preskaŭ ien ajn. Flugveturiloj preskaŭ tute ne dancas. Sed mi ŝatas nur duone eĉ flugveturilojn. Plej multe mi preferas, kiam mi veturas sur tero, sur bona firma tero. Mi bezonas sub mi ion pli firman ol akvo kaj aero. Plej bone estas iradi piede sur bona tera vojo. Mi..." Sed Linda interrompis lian paroladon, iom strangan en tiuj kondiĉoj, en kiuj ili troviĝis: "Kiam alvenos la riĉaĵ-serĉantoj, laŭ via opinio?" ŝi demandis la policanon.

"Morgaŭ, tute certe. Ili ne povus alveni hodiaŭ, ĉar ne plu estis flugveturilo post la nia, kaj aŭte ili bezonus la tutan nokton. Verŝajne Bob flugos en la sama flugveturilo." La vetero estis bona. Ili starigis sian tendon en la apudeco, tamen bone prizorgante, ke ĝi ne estu videbla por alvenantoj. La sola maniero, laŭ kiu la riĉaĵoserĉantoj povus alveni antaŭ la morgaŭa tago, estus, ke ili flugu per malgranda flugveturilo, speciale luita (арендага алынган). Sed lui specialan flugveturilon kostas tiel multe, ke plej verŝajne ili ne uzos tiun rimedon (rimedo – чара, юл; акча). La sekvantan matenon, niaj amikoj vekiĝis frue. Tuj la policano kaj la gestudentoj aranĝis, ke ĉiu el ili, unu post la alia, gardostaros en ejo, de kie eblas facile vidi la solan vojon – aŭ pli precize vojaĉon – laŭ kiu oni povas apudiĝi al la truo, kaj ke ĉiu havos en la truo sian difinitan (difini – билгеләргә, төгәл тәсвирларга; урнаштыру) kaŝejon. Post tri horoj da atendado, io fine okazis. Linda, kiu gardostaris en la iom alta ejo, faris la deciditan signon (signo – билге, тамга; символ), kaj rapide kuris de supre al siaj kunuloj. "Aŭto alvenas!" ŝi kriis. En tiu ege soleca regiono (регион, өлкә, кырый), kiu povus veni aŭte per tiu tera vojaĉo, se ne la riĉaĵoserĉantoj? La tri atendantoj sin kaŝis, ĉiu en sia difinita ejo, malantaŭ ŝtonegoj, da kiuj troviĝis multe en la truo.

23. Post duonhoro, iu envenis. Estis Bob! "Kie sin kaŝas la Lumserĉantoj?" li kriis, "ĉu en la mallumo?" La aliaj sin montris. "Rekaŝu vin, ili tuj alvenos," li diris.

"Kiel vi faris por antaŭi ilin?"

"Dank' al Gerda: ŝi telefone aranĝis, ke veturilo atendu min ĉe la flughaveno, kaj ke aŭtisto min veturigu ĉi tien. Mono solvas multajn problemojn, kaj ŝi estas riĉa, kiel vi scias; ŝi donis tre precizajn priskribojn por ebligi al la aŭtisto trovi la ejon, kaj jen mi estas. Sed niaj riĉaĵoserĉantoj tuj alvenos. Ili flugis en la sama flugveturilo, kiel mi, kaj kiam la aŭtisto min trovis, mi vidis ilin iri al oficejo, kie oni luas aŭtojn." Tom kuris supren al la videjo. Post kelkaj minutoj, la aliaj aŭdis lian signon. Envenis la truonzorgistino Marta, ŝia frato la alta blankaharulo, la malgrasulo, kiu rilatis kun Gerda, kiam ŝi estis mallibera, kaj du aliaj viroj. "Profesoro Ronga!" mire diris al si la tri gestudentoj, kaj tuj poste ili aldonis: "Kaj Profesoro Fergus!" La unua lernigis lingvosciencan, la dua anglan literaturon. Laŭ la malnova dokumento, la riĉaĵo troviĝis en fermita kesto (ящик) metita en truo aranĝita en la monto, kaj la ŝtonoj, kiuj ĝin kovris kaj kaŝis, kuŝis laŭ preciza desegno. Fakte, la preciza ejo estis montrita per signoj tiel multaj, kvankam diskretaj, ke la preterado de l' jarcentoj ne povu forpreni ĉiujn. Pro tiuj precizaj signoj, la preciza ejo iĝis rapide trovita. La grupo forprenis la kaŝantajn ŝtonojn. Montriĝis, ke la truo estis plenigita per malsamaj substancoj, kies celo verŝajne estis gardi la fermita kesto kontraŭ malsekeco. La kesto, kiun ili eltiris, ne estis tre granda, nek speciale bela aŭ valora. Ĝi estis ŝlosita. Per siaj iloj, ili ĝin malfermis.

24. "Nur papero!" kriis Ronga.

"Ankaŭ estas libro!" diris Marta, sed jam Ronga laŭtleĝis:

"Tie ĉi kuŝas la Riĉaĵo de la Lumo. Pro la ada ĉasado, la Sankta (изге) kaj Sekreta Fratara de la Lumo-Serĉantoj baldaŭ finos ekzisti. Sed ĝia Spirito plu vivos. Lun tagon, homoj retrovos la Sanktajn Principojn kaj rekomencos ilin uzi. Por ili estas ĉi tie kaŝita la Riĉaĵo de la Lumo. Ĝi estas skribita en la Speciala Lingvo de la Fratara, sed certe homoj troviĝos, kiuj ĝin povos kompreni. La Riĉaĵo konsistas (состоит) el la arto uzi kaj gardi la Veron, la Justecon (justa – гадел, дәрес, хаклы), la Indecon, la Respekton al ĉiu homo, la Interkomprenon, la Amon, la Kunsentemon kaj la Konon de si mem kaj de sia preciza ejo. Por la Fratara, la Spiritaj Valoroj estas la plej altaj. Tial ĝia Riĉaĵo estas pure Spirita. Al vi, homo, kiu trovis ĝin, trans multaj aŭ malmultaj tagoj, monatoj, jaroj, jardekoj aŭ jarcentoj, Saluton kaj Fratecon!"

Ili sidis en komfortaj brakseĝoj en la domo de Gerda. "Kio okazis poste?" ĉi-lastata demandis.

"Ni malkaŝis nin, kaj mi ilin arestis," diris la policano. "La eja polico estis antaŭe informita, kaj enŝlosis ilin."

"Ĉu vi scias, kiel komenciĝis la afero?" scivolis Tom.

"Apudume. Kiam Marta estis zorgistino en la sanigejo ("malsanulejo"ны да кулланып була), ŝiĉeestis sanigadon de historiisto, Prof. (=Profesoro) Kosadi. Kiam ĉilasta estis duone dormanta, duone vekiganta, li parolis nekonscie pri la riĉaĵo de la Lumoserĉantoj. Li diris, ke temas pri malnova societo, elstara, tre riĉa, pri kies riĉaĵo li eksciis okaze legante en la Vatikana Legejo."

"Jes," adigis Gerda. "Tiun eron de la afero mi konas. Li faris historian esploron en la Legejo Vatikana. Inter la paĝoj de malnova libro, li trovis dokumenton en la sekreta lingvo de la Lumoserĉantoj. Li antaŭe iomtempe interesiĝis pri tiu sekreta societo internacia, kaj iom komprenis ĝian sekretan lingvon. Li komprenis, ke tiu papero montras, kie troviĝas la riĉaĵo de la Lumoserĉantoj, sed mem ne povis traduki ĉiujn precizaĵojn. Li ricevis la permeson fotokopii la dokumenton. Foje, kiam ni renkontiĝis, li parolis pri tio al mi. Li diris, ke eble homoj provos trovi tiun riĉaĵon, ĉar pli kaj pli multaj homoj interesiĝas pri la malnovaj sekretaj societoj. Li sciis, ke mi estas la sola homo en la mondo, kiu vere bone lernis tiujn malnovajn sekretajn lingvojn, kaj li petis min promesi, ke mi neniam kunlaboros kun homoj serĉantaj la riĉaĵon pro propra intereso."

"Kion li volis, ke oni faru pri ĝi?" Linda demandis.

"Ke ĝi transiru al iu muzeo aŭ ŝtata oficejo."

Tom intervenis: "Kiel Marta ricevis la fotokopion?"

"Tion ŝi mem klarigis al mi," respondis la policano: "ŝi rakontis, ke la substanco uzitapor dormigi la profesoron estas unu el tiuj, kiujn oni iomfoje uzas por t.n. (= tiel nomata) alkoholoanalizo. Post la sanigado, kiam la profesoro kuŝis en sia ĉambro, ŝi enigis al li tiun substancon, kaj pridemandis lin. Sub la efiko (йогынты, тээсир, эффект) de la substanco, oni dormas, sed dormante aŭdas kaj respondas demandojn, ĝenerale (гадэти, бөтөнлэй) dirante la veron. Li do dorme respondis al ŝi. Per tiu metodo ŝi eksciis pri tio, ke nur unu homo en la mondo, nome Gerda, komprenas tiun sekretan lingvon, kaj pri multaj aliaj aferoj."

25. "Sed vi ne respondis pri la fotokopio!"

"Ho, pardonu. La profesoro havis ĝin en sia paperujo. Li fartis tre malbone post la sanigado. Marta facile prenis la dokumenton el lia paperujo, dum li dormis; ŝi ja sciis, ke li ne vivos longe. Lia sano ne lasis multe da espero. Fakte, li baldaŭ mortis post tio. Neniu do zorgis pri la malaperinta papero."

"Kiel Ronga eniĝis en la aranĝon?"

"Li estis la amanto de Marta, kaj ŝi rakontis al li. Li vivas tiamaniere, ke li ade bezonas multe da mono. Li organizis la aferon. Estas li kaj kolego Fergus, kiuj forportis Gerdan, post kiam ili batis Bob senkonscia. La oficejo de Fergus estas tute apuda. Tien ili portis ŝin, kaj tie ili atendis, ĝis la vojo estis libera kaj ili povis veturigi ŝin al la forlasita domo." Gerda parolis: "La frato de Marta multfoje vizitis min, antaŭ iomaj monatoj. Li provis igi min traduki por li la dokumenton. Sed kiam mi demandis, de kie li ricevis ĝin, li iom blankiĝis, ne respondis tuj, kaj mi komprenis, ke li agis malprave. Mi memoris la vortojn de Prof. Kosadi, kaj malakceptis kunlabori. Sed li revenis unufoje, dufoje, trifoje. Mi ĉiufoje nea respondis. Kiam mi poste ricevis inviton de Prof. Ronga lernigi pri malnovaj sekretaj lingvoj, mi tute ne pensvidis, ke estas rilato inter Ronga kaj la junulo, kiu tiel ofte venis al mia domo peti, por ke mi traduku la paperon pri la riĉaĵo."

"Jes," diris Tom. "Pro via multfoja nea respondo ili elpensis tiun planon. Kapti vin kaj perforte devigi vin traduki la tekston."

"Tiom da zorgoj por nenio!" komentis Gerda. "Kia malsaĝeco!"

"Jes. Malprofesiuloj," diris la policano malestime.

"Ili agis malprofesie ekde la komenco. Pro tio ni tiel facile ilin kaptis. Sed pri tiu malprofesieco vi danku Dion, Gerda. Pro tiu malprofesieco ni povis liberigi vin, kaj vi plu vivas. Profesiuloj en simila afero ne varius: vin uzinte, ili vin mortigus."

"Ĉu vere?"

"Jes. Vi sciis tro multe. Estus tro danĝere lasi vin vivi. Sincere, vi povas danki Dion, ke nur malprofesiuloj planis kaj realigis tiun aferon." Gerda malparolis, pensema.

"Timege!" ŝi fine diris. "Ĉiaokaze, mi plej sincere dankas vin, ĉiun el vi. Vi agis mirinde. Vi savis min kaj mian filinon. Sed, Bob, kion vi opinias pri la tuta afero? Vi ankoraŭ diris nenion."

Bob rigardis ŝin, kun iom stranga esprimo. "Mi plezure trinkus tason da alkoholo," li diris. Kaj li restis malĝojeta, dum ĉiuj aliaj ekridis.

Ĝis la revido k ĉion bonan, Versercantoj k Belkreantoj!

900 морфемалы сүзлек!

-a сыйфат, тәртип саны, тартым алмашлыгы, сыйфат фиғыль кушымчасы

abelo бал корты

-aĉ- түбән сыйфатны, файдасызлыкны, яраксызлыкны аңлата һәм жирәнүне, ихтирам итмәүне белдерүче суффикс (*предметның яки күренешнең тышкы, объектив сыйфатларын чагылдыра*)

aĉeti сатып алу

-ad- озакка сузылган эшне, хәрәкәтне; даими, ниндидер ешлык белән барган күренешне аңлатучы суффикс

adreso адрес

aero нава

afero эш, шөғыль; әйбер

agi эш итү, эшләү, гамәлдә булу

aĝo яш

ajn булса да, теләсә нинди

-aj- билгеле сыйфатлы предметны, әйберне күрсәтүче суффикс

akcepti алу, кабул итү

akra ачы, әче

akvo су

al ... га/гә/ка/кә

alia башка, бүтән

alkohol o хәмер, исерткеч эчемлек

almenaŭ ахыр чиктә, бер дә булмаса

alta биек

ami ярату

amiko иптәш

amplekso күләм, зурлык

-an- яшәүчене, коллектив, жәмгыять эгъзасын билгеләүче суффикс

angla сыйфат англиз

angulo почмак

ankaŭ шулай ук, да

ankoraŭ тагы, тагын

anstataŭ урынына

-ant- хәзерге заман исемләшкән сыйфат фиғыльне (**-anta**) яки хәл фиғыльне (**-ante**) билгеләүче суффикс

antaŭ алдында

aparteni ...ныкы булу

apenaŭ көчкә генә, аз гына

aperi килеп чыгу; барлыкка килү

aprilo апрель

apud бәйләк янында, тирәсендә, янәшә үк түгел

-ar- бертөрле предметлар күплеген күрсәтүче суффикс

aranĝi урнаштыру; тәртипкә кертү

arbo агач

armi кораллау

artikolo мәкалә

arto сәнгать

-as хәзерге заман фиғыле кушымчасы

aserto раслау, фикер, ышандыру

-at- хәзерге заман төшем сыйфат фиғыльне (**-ata**) яки хәл фиғыльне (**-ate**) белдерүче суффикс

ataki һөжүм итү, ташлану

atendi көтү, көтеп тору

atento әхәмият

atingi ирешү, житү

aŭ яки, яисә

aŭdi ишетү

aŭgusto август

aŭskulti тыңлау

(aŭto)buso автобус

aŭto(mobilo) автомобиль

baldaŭ тиздән

banko банк

barelo мичкә

baro киртә, тоткарлык, комачаулык

bastono таяк

batali сугышу

bati сугу

bazo нигез

bedaŭri үкенү, кызгану

bela матур, чибәр

benzino бензин

bero жыләк

besto хайван

bezoni мохтаж булу, кирәксенү

biciklo велосипед

bildo рәсем, сүрәт

bileto билет

birdo кош

blanka ак

blua зәңгәр, күк

bo- өйләнү нәтижәсендә килеп чыккан туганлыкны билгеләүче алкушымча

bona әйбәт, яхшы

bordo яр

botelo шешә

bovo үгез

brako кул (*бөтенесе*)

branĉo ботак; тармак

breto шүрлек, киштә

brili ялтырау, балку

brui шаулау

brusto күкрәк

buŝo авыз

butero ак май

butono төймә, сәдәф, кнопка (*баса торган*)

cedi каршы төшмәү, бирешү, бирелү

cello максат

cent йөз

centro урта

certe әлбәттә; дәрәс, чыннан да

citrono лимон

ĉambro бүлмә

ĉapo башлык

ĉar ченки

ĉasi аулау, эзләп йөрү

ĉe да/дә/та/тә, янында, артында, артына; урын буенча якынлык, бер үк вакытта хәрәкәт, берәр нәрсә кылу шартын аңлата

ĉefa өлкән, баш; югары

ĉelo читлек; күзәнәк; камера

ĉemizo өске күлмәк

ĉevalo ат

ĉi бу (*якынлыкны билгели*)

ĉia һәр, теләсә кайсы

ĉiam гел

ĉie һәркайда, бөтен жирдә
ĉielo күк
ĉio бөтен нәрсә, барлык
ĉirkaŭ тирәли, янында
ĉiu һәр, һәрбер
ĉokolado шоколад
ĉu әллә, мени; сорауны белдерә
da үлчәм, дәрәжә, предметның билгесез өлөшөн белдерүче бәйләк (*микъдар саннар белән кулланылмый*)
danci бию
danĝero куркыныч, хәвеф-хәтәр
danki рәхмәт әйтү
dato дата, айның көне
de бәйләк
 тан/тән/дан/дән/нан/нән; иялек килешен белдерә
decembro декабрь
decidi хәл итү, чишү
dek ун
dekstra уң як
demandi сорарга
densa кую; тыгыз; еш
dento төш
dependi бәйлә булу, буйсынган булу
des ...ган саен
desegni ясау, сызу
devi тиеш булу
difini билгеләү, ачыклау, төгәл тасвирлау
dika юан
dimanĉo якшәмбе
dio ходай
direkti юнәлтү; идарә итү
diri әйтү, дию
dis- аеруны, ваклауны белдерүче алкушымча
diskreta тыенкы, сабыр; уртача; дискрет
distanco ара, ераклык
dividi бүлү, уртаклашу
do димәк, шулай итеп; соң, инде (*сорау яки әмерне көчәйтү өчен*)
dokumento документ
doloro авырту

dolĉa баллы
domo йорт (*бина*)
donaco бүләк
doni бирү
dormi йоклау
orso арка
du ике
dubi шикләнү, ышанып житмәү
dum вакытында, әлегә
-e ясалма рәвеш, хәл фиғыль кушымчасы
-ebi- мөмкинлекне белдерүче суффикс
-ec- сыйфатны, халәтне белдерүче суффикс
eĉ хәтта
edzo ир
efektiva яраклы, нәтижәле, эффе́ктив
efiko тәэсир, эффе́кт
-eg- көчәйтүне, арттыруне белдерүче суффикс
egala тиңдәш, бертигез
-ej- урынны, бүлмәне белдерүче суффикс
ek- хәрәкәтнең башын яки вакыт кыскалыгын белдерүче алкушымча
ekologio экология
ekonomio икътисад; саклык
eks- “элекке”не белдерүче алкушымча
ekskurso экскурсия; экскурс, күз ташлау
eksplodi шарлау
ekster ...тан тыш
ekvacio тигезләмә (*матем.*)
ekzameni имтихан алу, тикшерү
ekzemplo үрнәк, мисал
ekzerci күнектәрү, өйрәтү
ekzisti булу, гомер кичерү
el бәйләк дан/дән/тан/тән/нан/нән
elekti сайлау
elektro электр
-em- берәр нәрсәгә тартымлыкны, омтылышны белдерүче суффикс
en бәйләк да/дә/та/тә

-end- кирәклеке, бурычны, һичшиксезлекне белдерүче суффикс
energio энергия, дәрт
-er- кисәкне белдерүче суффикс
escepto чыгарма, читләшү
esperi өметләнәргә
esplori өйрәнү, фәнни тикшерү
esprimi чагылдыру, күрсәтү, белдерү
esti булу; урнашу
estimi хөрмәт итү
-estr- баш, житәкчене белдерүче суффикс
-et- киметүне белдерүче суффикс
etaĝo кат
eviti качу, күренмәскә тырышу
evolui үсеш алу, алга китү
facila жиңел
fadeno жеп
fajro ут
fako бүлек (*кием жиһазы, тартма бүлгә*); бүлмә; цех; бүлек, өлкә, тармак (*фән, мәданият тармагы*)).
fakto факт
fali йогылу
fama танылган, күренекле
familio гаилә
fari эшләү, ясау
februaro февраль
feliĉa бәхетле
fenestro тәрәзә
feo әкият жан иясе
fermi ябу
fero тимер
festi бәйрәм итү
fi- жирәнү хисен, сөйкемсезлекне, нәфрәт белән карауны белдерүче алкушымча (*предметка яки күренешкә мөнәсәбәтне чагылдыра*)
fidela тугры
figuro фигура
fiksi беркетү, ныгыту
filmo фильм, (*кино, фото*)плёнка
filo ул (*гаилә әгъзасы*)

fingro бармак
fini бетерү, тәмамлау
firma каты, нык
fiŝo балык
fiziko физика
flanko як, кырый; сөзәклек
flava сары
fleksi бөгү, ию
floro чәчәк
flugi очу
fluiaru
fojo кабат, тапкыр
folio яфрак
fonto чыганак, нигез, чишмә
for *рәвеш; алкушымча буларак та кулланыла* юк бул, күзгә күренмәсен, ераклык, читләшү
formo форма
forta көчле
fosi казу
fot(ograf)i фотография ясау
frato абый
fromaĝo сыр
froti ышкы, уу, сөртү
frua иртән
frukto жимеш, жыләк-жимеш
fumo төтен
fungo гәмбә
funkcio функция
gaja күңелле
gardi саклау
gaso газ
gasto кунак
ge- бер үк вакытта ике жөнәснә дә белдерүче алкушымча
gliti шуу
globo шар
glui ябыштыру
grado градус, дәрәжә
gramo грамм
granda зур, бөөк
grasa симез; юан; майлы
gratuli тәбрикләү
grava мөһим, әһәмиятле
grio ярма
gusto тәм
ĝardeno бакча

ĝenerala гомуми, барлык, генераль
ĝi ул (*барлык жансыз әйберләргә, хайваннарға, шулай ук жөнәснә билгесез затларға карый*)
ĝis әле, әлегә; хуш (*сау буллашу*)
ĝoji шатлану
halti туктау
haro чәч (*бәртеге*)
haveno диңгез култыгы, гавань, порт
havi ия булу, булу, бар
hauĝo тире (*кешедә яки хайвандә*); кабык; кайры
helpi булышу
herbo үлән
hierau кичә
historio тарих
ho! о!, ох!
hodiaŭ бүген
homo кеше
horloĝo сәгать (жайланма)
horo сәгать (вакыт)
hotelo кунакханә
humoro күңел; холык; организмның сыек тирәлеге
hundo эт; *virhundo* ата эт
-i билгесез фигыль формасын белдерүче кушымча
ia ниндидер
iam кайчандыр
ideo идея, фикер
-id- токымны, яшь буынны белдерүче суффикс
ie каядыр
-ig- ниндидер, кемдер, нәрсәдер итеп ясау, мәжбур итүне белдерүче суффикс
-iĝ- ниндидер, кемдер булып кую, нәрсәгәдер әвереләнүне белдерүче суффикс
ili алар
-il- коралны, инструментны белдерүче суффикс
imposto салым, түләү
-in- хатын-кыз жөнәснә белдерүче суффикс

-ind- билгеле мөнәсәбәткә лаекка булуны күрсәтүче суффикс
informi белдереп тору, хәбәр итү
insekto бөжәк
insulo утрау
insulti орышу, сүгү
-int- үткән заман исемләшкән сыйфат (**-inta**) яки хәл фигыль (**-inte**) белдерүче суффикс
inter арасында
intereso кызыксыну
inviti чакыру
io нәрсәдер, нәрсә дә булса
iom ничәдер, берәз гына
iri бару, йөрү
-is үткән заман фигыль кушымчасы
-ism- тәгълиматны, юнәлешне, өйрәнүне белдерүче суффикс
-ist- профессияне яки нинди дә булса яраклылык партия, тәгълиматның теркәлүе, доктринаны билгеләүче суффикс
-it- үткән заман төшем сыйфат (**-ita**) яки хәл фигыль (**-ite**) белдерүче суффикс
iu кемдер, ниндидер кеше
-j исем һәм сыйфат күплек саны кушымчасы
ja бит (кисәкчә)
jako пиджак, куртка
jam инде
januaro гыйнвар
jaro ел
je бәйләк башка бәйләкләр туры килмәгәндә һәм билгеле вакыт мизгеленә күрсәтү өчен кулланыла; аккумулятив белән үзара алмаштырырлык була.
jen менә
jes әйе
ju ...га караганда
juĝi хөкем итү
julio июль
juna яшь кеше
junio июнь
jupo итәк

justa гадел, хаклы
jaŭdo пәнжешәмбе
ĵeti (*нәрсәнедер*) ташлау
ĵus хәзер, әле генә
kaĉo ботка
kadro рам, кыса; чолганыш; кадр
kafo кофе
kaj һәм
kajero дәфтәр
kalsono кальсон, эчке ыштан
kalsoneto су коенганда киелә торган трусик
kampo кыр
kanti жырлау
kapo баш
kapro кәжә тәкәсе
kapti тоту, эләктерү
kara кадерле, сөекле
karesi иркәләү, назлау, сөю
karto карта; кәртәчкә
kaŝi яшерү
kato мәче, песи
ke өчен, дип
kemio химия
kesto әржә, тартма
kia нинди
kial нигә
kiam кайчан
kie кая, кайда
kiel ничек; ... буларак
kies кемнеке
kio нәрсә
kiom ничә, күпме
kisi убәргә
kiu кем
klara аяз, ачык
klaso класс, сыйныф
klera укымышлы, белемле
klini янтайту, кыйшату, бөгү
knabo малай
koko этәч
kolego коллега, хезмәттәш
koleri ачулану
kolo муен
kolono колонна; багана
koloro төс
komenci башлау

komo өтер
kompari чагыштыру
kompreni аңларга
komputi санау; компьютер белән куллану
komuna гомуми, уртак
kondiĉo шарт
konduki озатып кую, алып бару, үткөрү
koni белү; кембеләндер таныш булу; нәрсәдер турында белү
konkuri ярышу, көндәшү
konscii аңларга,
konsenti килешү, риза булу
konservi саклау
konsideri санау, хисапка алу
konsili киңәш бирү
konsisti гыйбарәт булу
konstanta даими, гадәти
konstrui төзү
kontenta канәгать
konto исәп; аккаунт
kontraŭ каршы булу
kopii күчермә алу; күчереп язу
korbo кәрзин, тартма
korekti төзәтү, дәрәсләү
korespondi хат алышу, язышу
koro йөрәк
korpo гәүдә
korto ишек алды
kosti тору (*бәя турында*)
kovri каплау
kran торбаүткәргеч кран
kredio шану
krei ижәт итү, тудыру; барлыкка китерү
kreski үсү
krii кычкыру
kritiki тәнкыйтьләү
krom ...дан башка
kruco хач, тәре
kudri тегү
kuiri пешерү, ашарга әзерләү
kuko баллы пирог, күмәч, кекс
kulero калак
kulpa гәепле
kulturo мәдәният

kun белән
kuraĝa батыр
kuri йөгөрү
kutim o гадәт
kuvo ләгән; ванна; тагарак
kuŝi ятырга
kvankam гәрчә
kvar дүрт
kvazaŭ кебек, шикелле, бугай; ...ган булса, әгәр
kvini биш
la билгеле артикль (*аның ярдәмендә тыңлаучыга нәрсә дәбулса билгеле һ.б. конкрет предметаерып күрсәтәләр*)
labori эшләү
laco арганлык
lago күл
lakto сөт
lampo лампа
lando ил
lango тел (*орган*), келә, йозак теле
larĝa киң
lasi калдыру
lasta соңгы
laŭ буенча, туры китереп, килешеп
laŭdi мактау
laŭta каты (*тавыш турында*)
lavi юу
leciono дәрес
legi укырга (*берәр нәрсәне*)
legomo яшелчә
leĝo закон, канун
lerni уку, өйрәнү
letero хат
li ул (*ур зат*)
libera азат
libro китап
ligi бәйләү
limo чик
lingvo тел (*лингв.*)
linio сызык, юл
lipo ирен
listo исемлек; тезмә
literaturo әдәбият
lito карават, урын-жир

litro литр
loĝi яшәү, тору
longa озын, озак
ludi уйнау
lui яллау, арендау
lumi яктырту, балку, яну
lundo дүшәмбе
luno ай
majo май
mal- капма-каршылыкны
белдерүче алкушымча
malgraŭ карамастан, ...га каршы
manĝi ашау, туклану
maniero манера, гадәт, ысул, эш
итү рәвеше
mano кул, кул чугы
mardo сишәмбе
maro диңгез
marto март
maŝino машина, жайланма;
станок
matematiko математика
mateno иртә
meblo жиһаз
mem үз, үзең
memori хәтерләү
mendi заказ бирү, кушу, боеру
merito күрсәтелгән хезмәт, абруй
merkredo чәршәмбе
metalo металл
meti кую, урнаштыру
metodo ысул
metro метр
mezo урта
mezuri үлчәү
mi мин
mil мең
minus минус
minuto минут
miri гажәпләнү, ис китү, шаккату
mis- ялган, ялгыш гамәлне
белдерүче алкушымча
modelo модель; үрнәк
mola йомшак
momento мизгел, момент
monato ай
mondo дәнъя

mono акча
monto тау
montri күрсәтү
morgaŭ иртәгә
mortiu лү, вафат булу
movi кыймылдану, хәрәкәткә
китерү
multe күп
muro стена, дивар
muzeo музей
muziko музыка
-n исем, сыйфат һәм алмашлык
төшем килеше кушымчасы
nacio милләт
naĝi йөзү
naski тудыру
naturu табигать
naŭ тугыз
nazo борын
ne юк, инкарь итү
necesa кирәкле
nek ни
nenia бернинди
neniam беркайчан
nenie беркая да
nenio бернәрсә дә
neniu беркем, ничбер
nervo нерв
ni без
nivelo дәрәжә
nokto төн
nombro сан, исәп
nomo исем, атылыш
nordo төньяк
normala гадәттәгә, гади
nova яңа
novembro ноябрь
nu ну
nubo болыт
nukso чикләвек
nul нуль, ноль
numero номер
nun хәзер
nur әмма, тик, гына
-o исемнең берлек саны
кушымчасы
objekto объект, предмет, әйбер

-obl- крат саннарының суффиксы
odori аңку, ис килү
ofendi рәнжетү
oficiala рәсми
ofico хезмәт, вазифа, урын
ofta еш
ok сигез
okazi булу, килеп, чыгу
oktobro октябрь
okulo күз
okupi оккупацияләү, басып алу
ol чагыштыруны күрсәтә торган
теркәгеч: ...га караганда
oleo сыек май
-on- вакланма сан суффиксы
oni билгесезлек алмашлыгы
(гамәлдәгә зат аталмаган очракта
кулланыла)
onklo абый, абый
-ont- киләчәк заман исемләшкән
сыйфат (**-onta**) яки хәл фигыль
(**-onte**) белдерүче суффикс
-op- жыю саннары кушымчасы
opinii уйлау, фараз итү
oranĝo әфлисун
ordo тәртип; бүлек; саф
ordoni боерык бирү
orelo колак
organo орган
oriento көнчыгыш
-os киләчәк заман фигыль
кушымчасы
osto кость
-ot- киләчәк заман төшем сыйфат
(**-ota**) яки хәл фигыль (**-ote**)
белдерүче суффикс
ovo күкәй
paco тынычлык, татулык
pafi ату
pagi түләү
paĝo бит (*kitap bite*)
paki төрү, төрөп бәйләү
pano ипи, икмәк
pantalone ыштан, чалбар
papero кәгазь
pardonu гафу итү
parencu кардәш, туган

parko парк
paroli сөйләү, сөйлөшү
partio төркем, партия, як
(*сәясәттә; уенда; бәхәсләшүдә; өйлөнүдә*)
pasporto паспорт
patro ата
pendi асылыну
peni тырышу, омтылу
pensi уйлау
per ... ярдәмендә, ярдәме белән, аркылы; төшем килеше мөгънәсен белдерә
permesi рөхсәт, мөмкинчелек бирү
peti сорарга
pezi тарту, авырлыкка ия булу
piedo аяк, табан
placo майдан
planedo планета
planko идән
plano план
plasto пластмасса, пластик
plata яссы, тигез, шома
plej иң, бигрәк тә, аеруча
plena тулы, тулысынча
plendi зарлану, әләкләү
plezuro ләззәт, рәхәт, кәеф
pli күбрәк, -рак/-рәк
plu рак/рәк, күбрәк; ераграк, аннары
plus плюс
po (*саннар өчен кулланыла*) лап/ләп, ар/әр/шар/шәр
polico полиция
politiko сәясәт
pomo алма
ponto күпер, тоташтырма
por өчен, дип
pordo ишек
porko дуңгыз
porti алып бару
posedi ия булу
post соңыннан, азактан, соңрак, артыннан
postuli таләп итү
poŝo кесә

poŝto почта
poto чүлмәк
povi ниндидер эшне эшләргә мөмкинлек булу, булдыру алу
pra- борынгылыкны, әлек, әлеккеге, алдагы булган хәлне белдерүче алкушымча
prava хаклы
preciza төгәл
preferi ошату, яхшырак табу
preĝi гыйбадәт кылу
premi кысу, басу, сыту, изү
preni алу
prepari әзерләү, хәзерләп кую
presi басу, басып чыгару; бастыру, бастырып чыгару
preskaŭ диярлек
preta әзер
preter яннан, кырыйдан, читкә
prezenti тәкъдим итү, тапшыру, күрсәтү, таныштыру
pri турында
principo принцип
printempo яз (*ел гасыры*)
pro аркасында, сәбәпле, хақына, хақы өчен
problemo мәсьәлә, проблема, сорау
produkt продукт, нәтижә
profesio һөнәр; кәсеп
profesoro профессор
profito табыш, файда
programo программа
projekto проект
promesi вәгъдә бирү, ышандыру
proponi тәкъдим итү
propra үз
provi сынап карау, тикшерү
pruvi дәлилләү, исбатлау
pulvoro порошок
puni жәза бирү
punkto нокта
pura чиста
radiko тамыр
radio радио, нур
rado тәгәрмәч
rajto хак, хокук

rakonti сөйләү
rando кырый
rango ранг, дәрәжә
rapida тиз
rato күсе
re- кире яки кабат хәрәкәтне белдерүче алкушымча
reala чын, дәрәс, хакыйкый
reciproka үзара
regiono регион, өлкә, кырый, төбәк
regulo кагыйдә
reklamo реклама
rekta туры
renkonti очрату
respondi жавап бирү
resti калу
reto ятьмә, чептәр
revi хыялланы
ricevi алу
riĉa бай
ridi көлү
rigardi карау, күзәтү
rilati кагылышлы булу, бәйләнеше булу
rimarki сизү, игътибар итү
rimedo чара, юл; ачка
ringo божра; йөзек; шайба (*винт астына*)
ripari төзәтү, яхшырту
ripeti кабатлау
ripozi ял итү
rivero елга
rizo дөгә
robo күлмәк
rompi вату
rondo түгәрәк
rozo гөлчәчәк, роза
rubo чүп, чүпчар
ruĝa кызыл
ruli тәгәрәтү, программаны үтәү
sabato шимбә
sablo ком
saĝa акыллы
sako капчык; сумка; пакет
salo тоз
salti сикерү

saluti сәламләү, сәлам бирү
sama шулук, шундыйук
sana сәламәт, сау
sango кан
sankta изге
sapo сабын
savi коткару, котылу
scienco фән
scii белү
se ...са, әгәр
sed ләкин, әмма
seĝo урындык
seka коры
sekreto сер, яшерен
sekso женес; секс
sekvi ияреп бару; үтәү
semo орлык, төш
sen –сыз/-сез
senco мәгънә
sendi илтү
senti сизү, тою, хис итү
sep жиде
septembro сентябрь
serĉi өзләү
serio серия; рәт, саф; эзлеклелек
serioza житди, төпле; мөһим
serpento елан
servi хезмәт итү, эшләү
ses алты
severa таләпчән, кырыс
siŭz, үзенә, үземә
sidi утыру
signifi белдерү
signo билге, тамга; символ
simila охшаш
simio маймыл
sincera саф күңелле
sinjoro әфәнде, сеньор
sistemo система
skribi язу
socio жәмгыять
sola бердәнбер, бер генә, ялгыз
soldato солдат, гаскәри
solvi чишү, хәл итү; эретү(*хим.*)
somero жәй
songo йокы; төш; хыял

soni яңгырау, ишетелү
spaco тирәлек, мохит; бушлык
speciala махсус
speco төрчә; төр; сорт
spegulo көзге
spiri сулау
spirito жан
sporto спорт
spuro эз
stacio станция
stari тору
stelo йолдыз
stranga сәер
strato урам
studento студент
sub ас, астында
subite кинәт, көтмәгәндә
substanco матдә (*хим.*); асылы, нигезе (*фәлсәфә*)
sufери азаплану, интегү, жәфалану
sufiĉa житәрлек, байтак, житеш
sukcesi булдыра алу, уңышкаирешү, өлгерү
sukero шикәр
suko сок, су, сүл
sumo сумма, барлығы, барысы, жәмгы
suno кояш
super өстендә, өстеннән
supozi чамалау, уйлау, гөман итү
supro өс
sur га, гә, да, дә, өстенә, өстендә
surfaco йөз, өс; өслек (*матем.*)
ŝafo бәрән
ŝajni күренү, булып күренү; бугай, ахры, булса ки (*кереш сүз*)
ŝalti кабызу
ŝanco мөмкинлек, очрак, ихтималлык
ŝanĝi алмашу, үзгәртү
ŝargi кору, көч жыю
ŝargi төяү, тутыру
ŝati ошату
ŝerci шаяру
ŝi ул (*хатын кешесе*)
ŝipo кораб, зур көймә
ŝlosi ябу, бикләү

ŝnuro бау; хорда
ŝranko шкаф
ŝtato дәүләт, штат
ŝteli урлау
ŝtofo тукыма, материя
ŝtono таш
ŝtupo баскыч
ŝuo аяк киеме, туфля
ŝuti салу, чәчү, сибү
tabelo жәдвал, тәртип
tablo өстәл
tabulo такта
tago көн
taksi билге кую
tamen әмма, ләкин
tasko мәсьәлә, вазифа
taso чынаяк, йомры
taŭgi туры килү
teatro театр
teksto текст
telefono телефон
telero тәлинка
televido телевидение
temo тема
tempo вакыт
tendo палатка
teni тоту (*нәрсәндәр*)
teo чәй
tero жир
tia мондый, шундый
tial шуңа, шуңа күрә
tiam ул вакытта, ул чакта
tie анда
tiel шулай, болай
timi курку
tio шул
tiom шулхәтле
tiri сөйрәп алып бару, тарту
tiu теге
toleri түзәргә
torto торт, баллы пирог
tra аркылы, аша
tradicio гореф-гадәт
traduki тәржемә итү
trafi эләгү; тидерү; булып чыгу
tramo трамвай

trankvila тыныч
tranĉi кисү
trans артыннан, аша, ...га таба бару
tre бик
tremi калтырау
tri өч
trinki эчерү
tro бик
trovi табу
truo тишек
tubo торба
tuj хәзер үк, тоткарсыз
tuko яулык, дүртпочмаклы материя кисәге
turisto турист
turni борыру, әйләндерү
tuŝi тию, кагылу
tuta бөтен
-u боерык фигыль кушымчасы
-uj- сьемны, жимеш агачын белдерүче суффикс; сирәк кенә илне билдерә (*-i- суффиксы белән кысрыклап чыгарылган*)
-ul- билгеле сыйфатлы затны белдерүче суффикс

-um- билгеле мәгънәсез суффикс (*элекке сүзләр белән чагыштырырга мөмкин булганнарны ясау өчен кулланыла*)
ungo тырнак
universala универсал
universitato университет
unu бер
urbo шәһәр
-us шарт фигыль кушымчасы (*'гына' кисәкчә аша куланыла*)
uzi куллану, файдалану
vagono вагон
valoro бәя, кыйммәт, зурлык, күләм
vana бушка, юкка, файдасыз
varia аермачык; үзгәрүчән, үзгәрүчән
varma жылы
ve эх, аһ (*үкенүне белдерә*)
vendi сатырга
vendredo жомга
veni килү
venki оту
vento жил
vera чын, дәрәс

verda яшел
verki уйлап табу
vespero кич
vesto киём
vetero һава торышы
veturi бару (*транспортта*)
vi син, сез
viando ит
vidi күрү
vilaĝo авыл
viro ир кеше, ир-ат
vitro пыяла
vivi яшәү
vizaĝo бит
viziti килү
voĉo тавыш
vojo юл
voki чакыру
voli теләү
vorto сүз
vundo яра
zono пояс, зона
zorgi кайгырту

Өгәр дә сез сүзлек запасын киңәйтәргә һәм күнегүләр ясарга теләсез икән, менә өстәмә!

abio - norda arbo kun "kudriloj"
 aboli - nuligi, forigi
 abomeni - malŝategi
 aboni - mendi
 aborigeno - landonaskulo, praloĝanto
 absoluta - senkondiĉa
 abstini - tute ne uzi (alkoholon)
 absurda - kontraŭa al normala saĝo; tute ne komprenebla
 abunda - grandakioma
 acida - citrongusta
 adapti - precizigi
 adiaŭ - saluto ĉe foriro
 adiciĉi - aldoni nombron
 adjektivo - a-vorto, ecovorto
 adjunkto - helpoficisto
 administri - direkti
 admirari - opinii, ke io aŭ iu estas tre bona aŭ tre bela
 admoni - diri: "faru tion! estas bone!" aŭ "ne faru tion! estas malbone!"
 adopti - alpreni nepropran idon kiel sian
 adori - allepensegi
 adolto - plenkreskulo, plenaĝulo
 adverbo - e-vorto
 afabla - helpema
 afido - fiinseketo sur kreskaĵo
 aŝiŝo - murfolio
 aflikti - kor-dolorigi

aforismo - (saĝa) diraĵo
 aglo - granda birdo kun malrekta birdmanĝilo
 agordo ~ multaj muzikiloj sonantaj bone kune
 agrabla - bonsenta
 aĵlo - (verda aŭ blanka) akragusta herbo, uzata kiel legomo
 akademio - oficiala societo de verkistoj, sciencistoj aŭ artistoj
 akceli - (pli)rapidigi
 akcento - pli forta sonigo de ero de vorto; pli forta atento al ero de temo
 akcidento - (subita) malfeliĉa okazaĵo
 akiri - ekhavi per faro
 akompani - iri kun iu; ludi muzikon, kiam iu kantas
 akordo - multaj sonoj (de unu muzikilo) kune ludataj; sameco de sentoj aŭ opinioj inter du aŭ pli da homoj
 akrido - saltanta kaj fluganta insekto
 akrobato - kiu faras scipovajn korpajn movojn, saltojn...
 akso - linio, ĉirkaŭ kiu turniĝas rado, ero de maŝino
 aktiva - faranta ion, farema
 akto - dividajo de teatraĵo; (dokumento pri) grava oficiala decido
 aktoro - homo, kiu ludas (kvazaŭas esti alia homo) en teatro
 aktuala - nun estanta, nun interesa

akurata - kiu faras aferojn bone kaj precizatempe
 akuzi - diri, ke iu kulpas pri io
 alarmo - ĝenerala sciigo pri danĝero; alvoko al batalo
 albumo - libro por teni fotojn, desegnojn
 aleo - vojo inter arboj en ĝardeno aŭ parko
 alergia - tro forta reago de la korpo al certa substanco
 algo - akvokreskaĵo
 alial - alikiale
 aliam - alitempe, alifoje, aliokaze
 aliel - alie, alimaniere
 alies - de iu alia, de alia
 almozo - mono, kiun oni donas al malriĉulo
 alternativo - elekteleblo
 aludi - paroli ne pri tio, sed pri io, kio pensigas pri tio
 alumeto - fajrobastoneto
 amara - maldolĉa
 amaso - kunkiomego
 amatoro - iu, kiu faras ion ne por vivteni sin, sed por sia plezuro
 ambasadoro - ĉefa homo de iu ŝtato en alia ŝtato
 ambaŭ - duope
 ambulanco - aŭto por alporti vunditon aŭ malsanulon
 ampolo - vitra, fermita tub(et)o

amuzi - ĝojigi, ridigi
 analfabeta - nelegoscia
 analizi - serioze (kritike) science pensadi
 anaso - akvobirdo aŭ kortobirdo kun egale larĝa birdmanĝilo kaj mallonga kolo
 anekdoto - mallonga rakonto pri (gaja) okazaĵo
 anestezi - sensentigi
 angilo - serpento-simila fiŝo
 anĝelo - supernatura (bona) estulo aŭ estaĵo; sendito de dio
 animalo - besto
 animo - spirito, malkorpo
 ankro - haltilo de ŝipo en maro
 anonci - diri, ke io okazos
 anonima - sennoma
 ansero - akvobirdo aŭ kortobirdo kun longa kolo
 anso - malrekta, elstara tenilo (ekzemple de taso)
 anteno - kaptilo de radio
 antikva - malnova
 aparato - maŝino
 aparta - ne kuna, dis(igit)a
 apartamento - loĝejo, ĉambro
 aperta - malfermita
 aperturo - malfermaĵo, truo
 apetito - manĝovolo
 aplaŭdi - bati siajn manojn unu kontraŭ la alia, por montri laŭdon

apliki - uzi sciencaĵo en la farado; uzi ion por ĝia celo
apogi - subteni
apopleksio - subita halto de pensilaj funkcioj
apoteko - sanigilejo
aprobi - diri, ke tio, kion diris aŭ faris iu alia, estas bone dirita aŭ farita
araneo - okpieda best(et)o (manĝas insektojn)
arbitra - dependa de la volo de nur unu homo
arbusto - kreskaĵo kun branĉ(et)o(j), sed (preskaŭ) sen arbtubo
arda - varmega (sen fajro)
aresti - (laŭ leĝo) kapti iun por malliberigi
argilo - iuj specoj de tero (el iuj de tiuj specoj oni faras farŝtonojn)
argumento - fakto, kiun oni pensas, por pruvi ion
arĝento - valora metalo (Ag)
arĥo - ero de rando de rondo; konstruaĵo tiuforma
arĥeo - ŝtata aro da soldatoj kaj soldatestroj, kun pafiloj kaj aliaj bataliloj
aromo - bonodoro
arterio - tub(et)o en la korpo, tra kiu fluas sango
artiko - ejo, kie ostoj estas ligitaj
ascendi - supreniri
asembleo - leĝo-fara kunveno
asfalto - malblanka stratkovraĵo
asimili - enpreni, alproprigi
asisti - helpi
asocio - grava aŭ granda aro da homoj, kuniĝintaj por komuna celo (kutime kun estraro kaj regularo); kunligo de aferoj kun komunaj ecoj
aspekti - vidiĝi, elrigardi
aspiri - atingvoli
astro - objekto en ĉielo (suno, luno, steloj, planedoj)
ateismo - sendiismo, dineismo
ateisto - nekredanto, nekredulo, sendiulo
atenci - mortigprovi, ataki ies korpon, rajton
atesti - oficiale diri, ke io estas tia kaj tia, ĉar oni mem vidis ĝin
atlaso - kartaro
atomo - plej malgranda ero de substanco
aŭdaca - kuraĝa malgraŭ konataj danĝeroj aŭ problemoj
aŭtoritato - efiko bazita je estimo
aŭtomato - maŝino, kiu faras ion sen homo
aŭtonoma - memstara
aŭtoro - kreinto, verkinto, farinto
aŭtluno-folifalotempo/triajartempo/
malprintempo
avantaĝo - tio, kio donas pli da sukceso
avara - kiu ne volas doni ion al iu alia
aventuro - danĝera aŭ plezura (neatendita)
serio da okazaĵoj
avenuo - larĝa strato, kutime kun arboj
laŭlonge de ĝi
averaĝo - meznombro, mezumo
averti - diri: "ne faru!", "malbono okazos!"
aviadilo - flugmaŝino, aerveturilo
avida - fihavivola
avo - patro de patr(in)o; prapatro
azeno - kvarpieda besto, simila al ĉevaleto, kun pli longaj oreloj
babili - paroli pri ne seriozaj aferoj
bacilo - unuĉela fivivulo; eta viva kialanto de malsano
bagatelo - malgrandaĵo, malgravajaĵo
baki - pretigi manĝaĵon (aŭ ion alian) en fajrujo per varmeĝo
bakterio - unuĉela vivulo
balai - per ilo el branĉetoj aŭ fadenoj for-maltiri malpuraĵojn
balanci - movi tien kaj reen (unu punkto restas sam-eje)

balbuti - malfacile paroli kun (ne volitaj)
interrompoj aŭ ripetoj
baleno - grandega besto, kun formo de fiŝo, vivanta en la maregoj
balo - dancofesto
baloti - voĉdoni
bambuo - altega firma varmlanda herbo, uzata por konstruado, meblo-farado
bandaĝo - vundokovraĵo
bando - muzikistaro
bani - enaktivigi, lavigi, akvopurigi
bankedi - bonmanĝi kaj festi
barbiro - hartranĉisto
barbo - hararo sub la buŝo
bariero - barilo
baseno - naĝejo
basko - libere pendanta malantaŭa ero de vesto
baterio - ligita aro da elektrafontoj; aro da pafiloj
bazaro - ejo kun multaj vendo-tabloj
bebo - ideto, etulo tre juna
beko - firma birdmanĝilo
beletro - arta literaturo
bendo - mallarĝa, longa ero el maldika substanco; ringo ĉirkaŭ rado; informado-vojo (radio, televido, interkomputiloj)
beni - peti dion fari bon(a)jon por iu
benko - meblo por sid(i) (por iom da homoj)
beto - legomo kun manĝebla dolĉeta radikoj (fonto de sukero)
betono - konstru-substanco el pulvoro, ŝtonetoj, sablo
betulo - arbo kun preskaŭ blanka kovraĵo
bibliografio - fontolisto, fontaro
biblioteko - librejo
bido - globeto kun truo tra ĝi por tramei fadenon
bieno - kampara posedaĵo, ofte granda biero - malforta alkohola trinkaĵo
bindi - forte kunligi (kudri,...) foliojn kaj ĉirkaŭmeti firman kovrilon, por fari libron
biografio - vivpriskribo
biologio - viv(a)scienco
blasfemi - diri vortojn por ofendi dion
bleki - aŭdigi sian voĉon (pri bestoj)
blinda ~ malvidanta, ne povanta vidi
blogo - reta-taglibro
blonda - kun flavecaj haroj
blovi - el-maltiri aeron (el la buŝo)
bluzo - vesto kovranta la supran eron de la korpo
boato - ne tre granda akvo-veturilo
boji - fari la laŭtan sonon, kiun faras hundo bokalo - vitraĵo
boli - transiri de fluaĵo al gaso
bombo - batalilo, ĵetata al malamika ejo, kiu eksplodas
bombono - malgranda dolĉaĵo
bori - fari truon per turnado de ilo
botaniko - kreskaĵoscienco
braceleto ~ brakringo
brando ~ forta (35% aŭ pli) alkohola trinkaĵo
branko - tio, per kio fiŝoj spiras sub akvo
brasiko - legomo kun multaj folioj
brava - scipova; sentima antaŭ danĝeroj
bred(i) - naskigi kaj kreskigi bestojn
bremso - haltigilo
briko - rektangula farŝtono
brodi - beligi ŝtofon, desegnante per fadenoj
brokanti - vendi uzitajn objektojn por denova uzo
brovo - ilo kun multaj firm-haraj aŭ firm-fadenoj
brovo - haroj super la okulo
bruli - fajri; esti en fajro
bruna - kun koloro de malnovaj herboj aŭ pano
buĉi - mortigi kaj distranĉi beston por ekhavi viandon
buĝeto=buĝeto - antaŭe farita plano pri uzado de mono
bukedo - florigaĵo

buko - ligilo por fermi zonon, ŝuon,...
bulbo - dika subtera ero de kreskaĵo el multaj dense sidantaj folioj, el kiu malsupre kreskas radikoj
bulko - blanka pan(et)o
bulo - pli-malpli globforma objekto
bulteno - informfolio, sciigilo, sciigfolio
bulvardo - larĝa strato
bunta - multkolora, varikolora
burĝono - homo nek riĉa, nek malriĉa, kiu ofte ne havas emon ŝanĝi la socion
burĝono - pli-malpli ronda ereto de kreskaĵo, el kiu kreskos floro aŭ folio
butiko - vendejeto
celebri - (memor)festi
cemento - pulvoro, kiu pro aldono de akvo rapide firmiĝas
centimetro - 0,01 metro
cenzuri - enhavekzameni
cepo - pli-malpli ronda kreskaĵo kun dolĉe-akra gusto, uzata kiel legomo
cerbo - pensilo en la kapo
ceremonio - la difinitaj agoj dum festo aŭ en bonmanieraj sociaj rilatoj
cetera - kroma, malforta, alia, nedirita
ci - vi
cis - maltrans, ĉiflanke de
cifero - unu en aro [1 2 3 4 5 6 7 8 9 0]
cigareto - fumtubo
cigaro - fumtubego
cigno - granda blanka (malofte malblanka) akvo-birdo kun tre longa kolo
cikado - insekto, kiu muzikas
cikatro - videbla postrestaĵo de vundo
ciklo - serio (de okazaĵoj), kies fino estas ĝia komenco
cilindro - objekto longa kaj ronda; (objekto kun) surfaco, de kiu ĉiuj punktoj estas je sama distanco de rekta linio
cimo - plata fiinsekto en lito,..., kiu trinkas sangan
cindro - polveca restaĵo post fajro
cirkelo - rondlinio
cirklo - rondlinio; linio, kies ĉiuj punktoj havas saman distancon al unu punkto
cirko - teatro, kie prezentas besto-lermigistoj...
cirkonstanco - ĉirkaŭesto, ĉirkaŭokazaĵo
cirkulero - letero sendita al multaj homoj
cirkuli - rondmoviĝi
cirkvito - la vojo, laŭ kiu elektro moviĝas
ciro - pli-malpli densa fluaĵo por briligi ŝuojn
citi - ripeti la vortojn de iu alia
civilizi - socie klerigi
civito - ĉiuj ŝtatanoj kun politikaj rajtoj kune; politike memstara urbo
civitano - ŝtatano, urbano (kiel posedanto de politikaj rajtoj)
colo - iulanda mezuro por longo, 0,0254 metro
ĉagreni - malĝojigi
ĉapelo - kapvesto/kapkovraĵo, ĉapego
ĉapitro - ero de teksto en libro kun propra komenco kaj fino
ĉarma - bela kaj altiranta
ĉarniro - ilo fiksita al (ekzemple) pordo kaj al ĝia kadro, pro kiu la pordo povas malfermiĝi turniĝante
ĉaro - veturilo sur radoj (kutime sen maŝino)
ĉarpentri - arboajlabori
ĉeko - papero, kiun oni povas interŝanĝi kontraŭ mono
ĉeno - ligilo el serio da kunligitaj metalaj ringoj; sinsekvo de aferoj aŭ okazaĵoj
ĉerizo - malgranda ofte ruĝa, globforma frukto de arbo: acida aŭ dolĉa
ĉerko - mortujo, kesto, en kiu oni enterigas mortinton
ĉerpi - elpreni fluaĵon per la mano aŭ per ilo taŭga por tio

ĉesi - komenci ne esti; komenci ne okazi
ĉifi - malorde kunpremi paperon, ŝtofon...
ĉimpanzo - simio la plej simila al homo
-ĉj- - [kara viro aŭ knabo] (post kelkaj literoj de la vorto: paĉjo = pa(tro) + -ĉjo)
damaĝi - maluzindi, maluzebli
damo - sinjorino
dank' al = danke al
dateno - datumo, informero
daŭri ~ adi
debeto - ricevota mono en la konto
deci - esti laŭa al la ĉirkaŭokazaĵoj k kondiĉoj
decimale - dekuma
dediĉi - skribi, ke libro estas verkita por iu; uzi preskaŭ ĉiun sian tempon aŭ forton por iu celo
defendi - fari ion kontraŭ atako; gardi
deficito - (mon)malsufiĉo
definitiva - ne(plu)ŝanĝebla, fina
degeli - fluajĝi (akviĝi)
degeneri - maltrovi la komencajn bonaj ecojn aŭ valorojn
dekado - tagdeko, jardeko
dekalogo - dek ordonoj
deklami - laŭtlegi
deklari - oficiale sciigi/informi
deklivo - surfaco, kiu je unu flanko estas alta kaj je la alia flanko malalta
dekoracio - plibeligo de ĉambro, konstruaĵo
delegi - fari ion ne mem, sed aranĝi, ke iu alia faros (nome de)
delico - plezuro
delikata - precize farita; rompebla; bela; bongusta; malpeza; maldika
deliro - spirita malordo, interalie kun malorda parolado
demenco - malsano de la pensilo (pro granda aĝo)
demisii - ekŝiĝi, eksoficiĝi
demokratio - hom/ar/estr/aĵo
demokrato - homaestr(em)ulo
demonstri - montri, klarigi, pruvi
demonstracio - montrado, pruvado
denove - ree, nove, refoje
denunci - informi policon pri iu pro sia intereso
deponi - gardedoni, lasi ion ĉe iu por dumtempa gardado
deprimi - iĝi senenergia, malgaja
dermatologo - haŭtisto, haŭtsanigisto
descendi - malsupreniri, desupri
deserto - postmanĝo, ofte dolĉa
desperi - malesperi, senesperi
destini - antaŭe fiksi la celon, funkcion aŭ uzon de io; antaŭe fiksi la vivon de iu
detalo - malgranda ero de io
detekti - trovi, malkovri
detektoro - malkovrilo
deteni - igi iun ne fari ion
determini - precize konigi al si, kio aŭ kia estas io ne jam konata
detru - maledstigi, rompi, per forto malkonstrui; neniigi
devii - devoiĝi, diseci, irigi laŭ alia vojo ol normale aŭ al ne celita ejo
dezajno, dizajno ~ projektado, formkreado, vid(a)j)kreado
dezerto - regiono kun tre seka tero, kie preskaŭ neniu kreskaĵoj kreskas
deziri - volegi; voli havi ion; voli fari ion
deĵori - plenumi sian servon (laŭ horaro)
diabeto - sukermalsano
diabla! - maldie!
diafana - tralumebla
diakrita signo - kromsigno, alsigno, supersigno, subsigno
dialogo - interparolo
dianto - herbo kun tubeca kvinnumbra floro
dieta - manĝmaniero laŭ preskribo aŭ regularo

difekti - malbonigi, rompante aŭ forprenante eron
diferenci - malsami, esti malsamaj laŭ iuj ecoj, aŭ laŭ kiomo
digesti - kiam la korpo prilaboras manĝaĵojn
digo - akvobaro
diktatoro - fiestranto, fiŝtatestro
dikti - diri ion, por ke iu alia skribu ĝin
diligenta - laborema; plene atentanta sian laboron
diluvo - superakvo
dimensio - (longo, larĝo, alto)
dinamiko - fortomovoscienca
diplomo - dokumento (pri sukcese faritaj ekzamenoj,...)
direktoro - direktisto
disidentulo - alipensulo
disko - ronda, plata objekto
diskrediti - misfamigi, malbonfamigi
diskurso - parolado, teksto
diskuti - interparoli, interŝanĝante opiniojn
disonanco - disoneco, disonajo
disponi - havi ion por uzi ĝin laŭ sia volo
disputi - akrinterparoli
distingi - malsamvidi, konscii, ke du aferoj estas malsamaj
distri - deturni la spiritojn, la atenton; gajigi distribui - disdoni, disporti, dissendi, disvendi
diurno - tagnokto, 24 horoj
divano, sofo, kanapo - kuŝidmeblo (meblo por kuŝi kaj sidu)
diveni - sencisolvi, kompreni, solvi sen scio
diversa - malsama, kun malsamaj ecoj
dogano - imposto; oficejo, kiu prenas imposton
doktoro - iu, kiu verkis sciencajn librojn (kaj ekhavas dokumenton); sanigisto
domaĝi - bedaŭri
domajno, domeno - retnomo
donacio - mon-donaco
dori - tro permeseme agi al iu
doto - edziĝdono, havaĵo, kiun edz(in)o alportas okaze de geedziĝo
dramo - teatra verko; tre sentiga okazaĵo
drato - metalŝnuro, metalfadeno
dresi - lernigi/ekzerci beston
driado - arbofe(in)o
drinki - trinki alkoholaĵojn
drogo - dependiga aktiviga/malaktiviga substanco (alkoholo)
droni - subakviĝi (kaj pro tio morti)
duala - dueca
dualismo - duismo
dueto - duopo, duo
dukto - konduktuboj
dungi - fari dokumenton kun homo, ke tiu laboros kontraŭ pago; lui
duno - sablomonto
dura - malmola
ebena - plata
ebrii - troa trinki alkoholaĵojn
eduki - vivolernigi, vivoscidon
edro - faco
efekti - efiki sur vidanton, leganton aŭ aŭskultanton
egoismo - memismo, memcentro
egoisto - sinamulo, memisto, memcentristo
eĥo - ripetiĝo de sono pro reveno de surfaco
ekipi - havigi al iu ĉion necesan por funkcio, veturo,...
ekrano - surfaco, sur kiun oni rigardas filmojn
ekscesi - tro(e) fari
eksciti - ekfariĝi; elvoki; ekkialti atenton, scivolon, koleron
ekscizi - fortranĉi
ekskluzivi, eskludi - malenhavi
ekskrementoj=fekaĵo(j) - restaĵoj, eligitaj el la korpo
ekskuzi - senkulpiĝi, pardoni

ekspansio - pluiĝo
ekspedi - (ricevi de la sendinto kaj) sendi al difinita adreso
eksperimento - metodoprovo por ekzameni aŭ pruvi ion
eksperto - fakulo
ekspertizo - (valor)takso
eksplici - klare esprimi
eksplici - klarigi
ekspuati - uzi ion tiel, ke estos profito; tro profiti de ies laboro
ekspozicio - aro da objektoj por montri/konigi ilin al la homoj
ekspresa - rapida, rekta
ekspresionismo - esprimismo
ekstra - aldona, aldonkiama
ekstradicio - transdono
ekstravaganco - nekomuna strangaĝo
ekstrema - plej (mal)grava; plej fora de la mezo
ekumena - tutmonda, universala, ĝenerala
ekvatoro - pensevidita meza ronda linio ĉirkaŭ la tero
ekvilibra - ne falanta al unu aŭ alia flanko; egalpeza, sameza
ekvinokso - tagnoktegeleco, noktegeleco
ekvivalenta - samvalora, egalvalora
ekzakta - preciza
ekzekuti - leĝe mortigi
ekzemplero - unu el multaj samaj aŭ samecpaj ekzistencialismo - ekzistadismo
elasta - per (iom da) forto facile plilongigebla, sed reprenanta sian antaŭan formon post forigo de tiu forto
elefanto - grandega besto kun longa, kaptopovanta nazo
eleganta - bonguste vestita, belvestita
elektrokardiogramo - elektrokorbatalinio
elektroskopo - elektromezurilo
elemento - konsistiga ero
elipso - fermita linio, por kies punktoj kontentigas la kondiĉon: la sumo de la distancoj al du punktoj (fokuso) estas egala
emajlo - vitreca substanco per kiu oni kovras potojn,...; ĝi kovras dentojn
embaraso - malhelpaĵo, malfacilaĵo
embargi - malpermesi
embruzo - (paf)fenestreto
eminenta - elstara
emocio - forta tuŝo al la spirito aŭ la koro ((mal)ĝojo, koler,...)
empatio - kunsent(ad)o, sentokompreno
empireo - la plej alta ĉielo
endemia - regiona, eja
enigmo - malklara, malfacile komprenebla afero; ne klarigebla afero; speciale malklare vortumita demando
enketi - oficiale esplori; pridemandi
enmiksiĝi - ekokupiĝi pri aferoj, pri kiuj iuj aliaj estas okupiĝantaj
entrepreni - komenci gravan, grandan taskon/faron/aferon
enui - senti sin malbone, ĉar nenio okazas
envii - malĝoji, ke oni ne havas ion, kion iu alia ja havas
epicentro - surfaca centro
epidemie - kiam malsano trafas multajn homojn samege kaj samtempe
epoko - historio, granda ero de tempo dum historio
epigrafo - surskribaĵo
epileto - ecovortaĵo
erari - mis, malpravi, misfari
erinaco - akrilbesto
eritrocito - ruĝa sangoĉelo
erudicio - klereco
eskalatoro - rulŝtuparo
esenco - la ĉefa, plej signifa, nemalhavebla ero de io

eskapi - liberiĝi, sukcesi forkuri de danĝero
establi - starigi kaj aranĝi aferon/faron,...
estetiko - beleco-scienca
estingi - malfajrigi, forigi fajron
etalono - normaĵo
etapo - vojo, distanco inter du haltoj
etato - listo, tabelo
etendi - plilongigi, pluiĝi; rektigi
eterna - ĉiama, ĉiamadanta, sen komenco kaj sen fino; por ĉiu tempo
etikedo - peco de papero, fiksita sur aŭ al io, por montri enhavon, specon, adreson,...
etiketo - reguloj pri bonaj manieroj en iuj sociaj rondo
etimologio - vortdevencienca, vorthistorio
etiologio - kialoscienca
etno - homaspeco, nacio
etoso - komuna sento, pro estado en iu societo aŭ pro la ĉirkaŭaĵo
eŭfemismo - plibeliga ĉirkaŭdoro
eŭforio - ĝojosento
evento - (por multaj) grava okazaĵo
eventuala - verŝajna, ebla, okazpovanta
evidenta - memkomprenebla, klara por ĉiuj; konata al ĉiuj
fabelo - elpensita rakonto, ofte tre malnova, pri elpensitaj homoj kun foje supernaturaj scipovoj; ne kredigebla aŭ ne kredinda rakonto aŭ aserto
fablo - (elpensita, lerniga) rakonto, en kiu bestoj ludas kvazaŭ homoj
fabriko - konstruaĵo, kie oni produktas aĵojn per maŝinoj
faco - ĉiu el la (plataj) flankoj de objekto
fajfi - fari akrajn sonojn per lipoj, per ilo,...; tute ne zorgi
fajfo - dokumento (en komputilo)
faksi - sendi kopion de skribaĵo aŭ desegno per telefono
faksimilo - preciza reproduktaĵo de skribaĵo aŭ desegno
fakturo - priskribo de farita laboro, kun informo de la pagota mono/kosto
fakultato - fakaro (en universitato)
fakultativa - libervola, nedeviga
faldi - malrektigi
falsa - malvera; kvazaŭvera
fanfaroni - (malvere) tro igi, (tro) laŭdi sin
fantazio - krea pensevidpovo; elpensajo
fantomo - (neekzistanta) nur videbla figuro; reapera mortinto; io ne vera, nur ŝajna
far - fare de
farbo - (ofte kolora) substanco aŭ fluaĵo por kolorigi
farmakologio - sanigiloscienca
farmi - lui teron aŭ kampara posedaĵo
farti ~ vivi, senti sin (bone aŭ malbone)
faruno - pulvorigita grio (aŭ legomo)
fasado - antaŭa ero, ĉestrata surfaco de domo
fasko - aro da samecpaj objektoj, kunligitaj; ligaĵo
fasono - maniero de farado de vesto
fasti - ne manĝi dum pli longa tempo
faŭko - buŝejo (de besto); timiga malfermaĵo
faŭno - bestaro
favora - prezentanta sukceso(j)n (por iu/io)
febri - tro alta varma-kiomo de homa korpo
federacio - kunigo de ŝtatoj, kiuj prezentas sin kiel unu ŝtaton
feki - eligi restaĵojn el la korpo
fekunda - multe naskanta; multe produktanta
felo - haŭto de besto (kun la haroj)
femalo, femino - virino, ino
feminismo - virinismo, inismo
fendi - per forto disigi
feno - harsekigilo
fenomeno - natura okazaĵo; tre speciala okazaĵo
ferdeko - unu el la plankoj de ŝipo

ferio - mallabortago, libera tago, kiam oni ne devas labori
fervora - pen(eg)anta, tre kaj kore penanta (por helpi iun, por atingi ion,...)
festeni - festmanĝi
fianĉo - edziĝonto, estonta edzo
fiasko - malsukceso
fibro - pli-malpli fadenforma ero de planto aŭ de besto (aŭ home (kemie) farita)
figo - manĝebla "frukto", kvazaŭ saketo kun semoj
fidi - kredi, ke iu faros bonon; kredi, ke io sukcesos
fiera - altkara, sintrotaksa, tre konscia/kontenta pri siaj faroj
fikcio - io elpensita; elpensita rakonto; neveraĵo
konsiderata kiel veraĵo
fiki - seksumi
filantropia - homama
filologio - tekstoscienca
filtri - disigi la fluaĵajn kaj ne-fluaĵajn erojn
flago - kolora tuko kiel signo de lando,...
flagri - eligi nekonstantan, moviĝantan lumon
flamengo - granda birdo (ofte rozkolora; longaj piedoj kaj kolo)
flamo - luma brilo de gasoj (el fajro) (lumo kaj varmejo)
flari - senti (odoron) per la nazo
flati - troe aŭ malvere laŭdi iun
fliki - ripari ion, surkudrante tukon aŭ surgluante eron
flirti - flugeti; moviĝi tien kaj reen en aero; amindumi ne celante adan ligon
flosa - objekto el kunligitaj arbutuoj por veturigi homojn,... sur akvo
floto - ŝiparo
fluido ~ fluaĵo aŭ gaso
flustri - paroleti, mallaŭte paroli (por ke ne ĉiuj aŭdu)
fojno - sekiĝintaj aŭ sekigitaj herboj
foiro - granda kunveno kun multaj vendistoj
fondi - starigi, konstrui ion (estante la unua, kiu tion faras)
fonetiko - paroloscienca
fono - tio, kio estas malantaŭ io
fontano - konstruaĵo kun supren ĵetiĝanta akvo
forgesi - (ek)malmemori, ne memori; ne pripensi forĝi - prilabori metalon per fajro kaj batado
forko - akrmanĝilo
formala - farata/farita laŭ la reguloj
formiko - insekto vivanta en grandaj socioj sub tero aŭ en mem farita monteto
formulo - signa skribformo en scienco (H2O estas la formulo por akvo)
forno - fajrujo en domo, por kuirado aŭ varmigado
fortika - firma, malfacile malbonigebla
fosto - kolono; alta, granda arbutubo (rekte (mal)supren metita)
fotelo - seĝo kun subteniloj por la brakoj, brakseĝo
frago - (ruĝa) sukoplerna frukto de malalta kreskaĵeto je kies ekstera flanko estas semoj
frakasi - tuterompi, rompegi (je malgrandaj eroj)
framo - kadro
frandi - plezurmanĝi, pro la bona gusto
frapi - ekbati, (subite) forte tuŝi per mano aŭ io alia
fraŭlo - maledzo, viro ne (jam) edziĝinta
frazo - vortoj kune farantaj eldiron
fremda - malpropra, nepropa, nekonata; de alia loko
frenezo ~ kapmalsano, pensilmalsano
freŝa - nova, ne malboniĝinta; ĵus farita
frida - malvarma
frizi - prepari manĝaĵojn en oleo per varmejo
frizi - prilabori kaphararon por ke ĝi elrigardu bela

fronto - la antaŭa ero de io
frosto ~ malvarmego
frunto - supra antaŭa ero de vizaĝo, inter okuloj kaj hararo
fulgo - fajromalblankaĵo, malblankaĵo el fumo de fajro
fulmo - brila fajra linio en ĉielo pro elektro
fundo - malsupraĵo; ero de io, plej fora al ĝia malfermaĵo aŭ al ĝia enirejo
funelo - ilo kun larĝa malfermaĵo supre kaj tubeto malsupre, por pli facile fluigi fluaĵon - en botelon, ...
fuĝi - liberiĝi, forkuri (pro danĝero)
funebro - malĝojo pro morto; malĝojo pri mortinto
funto - mezuro de pezo (453,59 gramoj); nomo de iuj mon-unuoj
futuro - os-tempo, estonta tempo
furaĝo - (herboj kiel) manĝaĵo por bestoj
furiazo - kolerega
fuŝi - fifari, malbonigi ion aŭ malbone fari ion, pro senzorgeco (laŭvola aŭ ne laŭvola)
futbalo - piedglobo-ludo
gajni ~ venki; ricevi, ĉar oni ion bone faris
galoŝo - superŝuo; vesto por surmeti sur ŝuoj (kontraŭ malseko)
ganto ~ fingrojkovraĵo, manvesto (kontraŭ malvarmo, ...)
garaĝo - konstruaĵo aŭ riparejo por aŭtoj aŭ busoj
garantii - preni sur sin la respondecon pri iu/io; certigi, ke io okazos
garni ~ almeti ion al io por plibonigi, plifortigi ĝin
gazeto - novaĵpapero
gazo - tre maldensa ŝtofo (ankaŭ el metalo)
gelateno - senforma, (preskaŭ) senkolora, sengusta substanco, farita el besta korpo aŭ osto aŭ el fruktoj
generacio - aĝoaro; ĉiuj homoj proksimume samaĝaj vivantaj samtempe; nasko-ŝtupo
generalo - plej alta estro por soldatoj
generi - naskigi; estiĝi
genio - scipovo kreegi; bona aŭ malbona spirito (diaĵo)
gento - homaspeco; samdevena homareto; aro da familioj devenantaj de la samaj prauloj
geodezio - terglobmezurado, mondomezurado
geografio - (scienco pri) la elrigardo de Tero, ĝiaj landoj kaj regionoj, ...
geologo - tersciencisto
geometrio - formoscienco
gerontologio - maljunecoscienco
gesti ~ manmontri/kapmontri, fari movojn per mano(j), brako, kapo (por esprimi senton aŭ por sciigi ion)
gimnastiko - ekzercado de la korpo per movoj
gimnazio - mezlernejo
gingivo - la ejo de la buŝo, en kiu staras la dentoj
gipso - pulvoro (CaSO4), kiu kun akvo firmiĝas
girlando - longa kunaĵo el floroj, folioj, paperoj, ...
gisto - fungeto (alkoholigaj sukeroj)
gitaro - muzikilo kun 5-7 fadenoj sonigataj per fingroj
giĉeto - fenestreto
glaciaĵo - malvarmigita dolĉaĵo el lakto, fruktoj, ...
glacio - firmakvo
gladi - platigi, senelstarigi vestojn per varm(eg)a ilo
glando - iu er(et)o en korpo de homo aŭ besto, aŭ en kreskaĵo, kiu produktas fluaĵon
glaso - vitratrinkujo, taso
glata - surfaco tre plata, sen elstarajoj;
okazanta sen malhelpoj
glavo - longa duflanka (dutrancha) tranĉilo kiel batalilo

globo - laŭdego, famego
gluti - traigi el buŝo tra ena ero de la kolo
golfo - ero de maro grand-ere ĉirkaŭita de tero
gorĝo - ena ero de la kolo; antaŭa ekstero de la kolo
gorilo - plej granda hom-simila simio
gracia - ŝatmova
grajno - seka semo; globforma eta objekto
gramatiko - reguloj de iu lingvo
grandioza - belega, bonega
graveda - naskonta
grego - bestaro
greno - herbo, kies semojn oni pulvorigas por fari manĝaĵojn
grimaci - strange vizaĝmovi
grimpi - malfacile supreniri
grinci - akraŭdiĝi, akrasoni (de metalo sur metalo, de metalo sur vitro, de dento sur dento, ...)
griza - inter malblanka kaj blanka
groto - truego en monto
grumbli - malridparoli, montri malkontenton per (ne tre klaraj) vortoj
grundo - tersupro; la supra ero de tero, rigardata kiel taŭga (aŭ ne) por kreskigado de kreskaĵoj
gruo - granda birdo kun longa maldika kolo, longaj maldikaj piedoj, kun laŭta voko; maŝino por levi objektojn, konsistanta el longa brako, je kies fino la objektojn levas ŝnuro
grupo - (malgranda) aro da homoj, bestoj aŭ aĵoj
gudro - pli-malpli flua, glueca malblanka substanco
gumo - glueca substanco el iuj arboj (kaŭĉuko)
guto - akvero, fluaĵero
gvati - kaŝe vidadi
gvardio - gardistaro
gvidi ~ direkti, estrigi, montri al iu, kien iri aŭ kion fari
ĝemelo - dunaskito (trinaskito...)
ĝemi - doloraŭdiĝi, dolorsoni, esprimi dolorajn sentojn per neklaraj sonoj
ĝendarmo - policisto
ĝeni - (iom) malhelpi al iu, nemaltimiĝi
ĝentila - bonmaniera
ĝermo - io, kio fariĝos (post kreskado kaj evoluo) besto, kreskaĵo, ...; komenca (af)ereto de io
ĝibo - (grasa) elstarajo de dorso de iuj bestoj; elstarajo de dorso de homo pro miskresko
ĝirafio - besto kun tre longa kolo
ĝui - ĝoj(eg)i, gaj(eg)i, feliĉi, senti grandan plezuron; ricevi plezuron de io
ĝusta - preciza, tiel, kiel devas esti; senmisa
hajlo - globetoj da firmakvo, falantaj el ĉielo
haki - batotranĉi
halo - ĉambrego
hangaro - konstruaĵo por flugmaŝinoj, aerveturiloj
harmonio - (bela) bonsenta aranĝo, kunaĵo de sonoj aŭ de la eroj de tuto
harpo - granda multfadena muzikilo, sonigata fingre
hazardo - kiam io okazas sen plano, volo, reguleco
heĝo - kreskaĵbarilo
hejmo - la propra aŭ familia loĝejo; famili(ec)a restadejo
hejti - varmigi domon; fari varmon por produkti ion
hela ~ luma, prilumita
hepato - organo en la korpo de homo aŭ besto, kiu produktas multajn kemiaĵojn
heredi - ricevi ion post morto de iu; ekhavi iujn ecojn, kiujn havas aŭ havis (unu el) la gepatroj aŭ parencoj
heroldi - antaŭsciigi, antaŭinformi
heroo - homo kiu faris gravajn grandajn farojn; ĉefa homo de rakonto, teatraĵo, ...

heziti - malopinifiksi, maldecidofiksi, varii; ne esti certa; ne kuraĝi; ne scii, ĉu fari aŭ ne fari
higieno - scienco (aŭ reguloj) pri la rimedoj por konservi la sanon
himno - gravega ĉefkanto
hobio - ŝatokupo
hoko - fiksilo aŭ kaptilo en formo de "J" aŭ "L"
honesto - verparolanta
honoro - altepensego, granda estimo montrata de aliaj al iu; sento pri sia estimindeco/valoro
honti - havi malbonan senton pro farado aŭ pensado de io malbona, malbela, malvera, ... aŭ pro nefarita devo
horaro - antaŭe difinita plano pri: horoj de forveturo de busoj, ...; horoj de servado, oficado, ...
horizonto - ĉielolimo, vidata de fare
hospitalo - malsanulejo, sanigejo
hufo - la piedo (fakte: ungo) de ĉevalo, ŝafo, ...
humana - homeca, homama
humida - kvogasen hava, malsek(et)a
humila - pensanta, ke aliaj homoj estas pli bonaj
humuro - ŝercemo, ŝerco
ĥaoso - malord(eg)o
ĥemio - kemio
ĥoro - kantistaro, kantantaro
-i- ~ -uj-, -land-, -scienc-
ideologio - idearo, ismo, ideosistemo
idealo - estiminda celo; bonego; belego
identa - tute sama
ignori - laŭvole malatenti; laŭvole ne aŭskulti, ne rigardi
ilustri - bildigi, aldoni bildojn al (skribita, presita) rakonto; klarigi iun rakonton per aldonaj rakontoj
imagi - pensevidi, formi por si pensan bildon
imiti - simillfari, fari ion saman aŭ similan
imperio - ŝtato kun multaj homaretoj, kies estro foje sub si havis estrojn, estrantajn pri eroj de la ŝtato; ŝtato estranta aliajn ŝtatojn
impeti - energie ĵeti sin antaŭen
implici - enhavi, subkomprenigi
impliki - malfaciligi, malordigi, malebligi (agadon, ...)
imponi - sentigi estimon
importi - enporti (en iun landon)
impreso - sento aŭ pensevido ekhavigita de aŭ pri io/iu
impulso - ekmovo; momenta movo
imuna - gardsan(um)a
inaŭguro - malfermo, komenco
incendio - (dom)brulo
inciti - ekfargi ies koleron per fiŝercoj, ataketoj, ...
indiferenta - montranta nenian preferon;
montranta nenian kialon por prefero
indigni - senti koleron pro nejusta, malbona ago de iu alia
indiĝeno - landonaskulo, praloĝanto; homo, kies antaŭuloj jam antaŭ centoj da jaroj loĝis en tiu sama regiono aŭ lando
indiki - doni la informo(j)n bezonata(j)n (por fari ion, trovi vojon, ...); montri ion farotan; montri iun por ke li/ŝi faru
individuo - unu (dis(ig)ta) el multaj similaj; unu homo, ne kiel ano de aro
indulgi - ne puni ion puneblan; ne tro forte reagi al io (malbona, misa)
industrio - farado de produktoj
inercio - neŝanĝemo
infano ~ homido, ido
infarkto - koratako
infekti - transdoni malsanon (per aero, akvo, de homo al homo, ...)
infero - ejo, kie loĝas la maldio, kaj kien homoj postmorte estas sendataj kiel puno; ejo, kie oni forte suferas

infinito - senfineco
inflamo - fajrumo, kiam organo malsane varmigas, ruĝiĝas, ...
influi ~ efiki, havi efikon sur pensoj kaj agoj de alia(j) homo(j)
informadiko - komputoscienco
infra- ~ malsupra
infraruĝa - transruĝa
infuzi - fari trinkaĵon, malsekigante foliojn en varmega akvo
-ingo - io, en kion oni metas tion, por teni ĝin
inĝeniero - homo kiu laŭ sciencaj metodoj faras aŭ estras laborojn (por produkti aĵojn)
inici - enkonduki
iniciati - ekigi, komencigi
injekti - enkorpiĝi (sanigilon)
inklina - ema; spiritmovata; kvazaŭ de sia spirito tirata al
inkludi, inkluzivi - enhavi, enteni (en si kiel eron de la tuto)
inko - skribfluaĵo
insidi - sekrete prepari malbonon
insigno - rekonilo portata de homo (por montri anecon, ...)
insisti - ade, ripete kaj firme esprimi sian opinion (aŭ peton) al aliaj
inspekti - ekzameni la agadon de iu, la funkciadon de io
inspektoro - (ĉef)ekzamenisto
inspiri - kialigi, ke iu pensas pri io, ekhavas ideon, sentas ion, faras ion iumaniere, ...
instali - meti ion ien kaj fari ĉion, por ke ĝi bone funkcii
instanco - estraro (ŝtata, urba, ...) kun juĝa aŭ decida povo
instigi - diri: "jes! faru tion!"
instinkto - tio, pro kio oni povas fari aferojn sen lerno
instrui - lernigi, scidoni
instrukcio - preciza informo/ordono, kiel fari certan laboron
instrumento - ilo, laborilo
intelekt - scipovo pensi kaj kompreni rilatojn inter aferoj
inteligenta - kiu facile komprenas kaj rapide pensas
intenci - antaŭpensi, plani, voli fari ion iam; voli fari ion kun iu celo; laŭvole fari ion
interna = ena
interpreti - doni al io signifon (eblan, laŭ kunteksto, ...); klarigi al nekomprenantoj; buŝe traduki
intervjui - pridemandi iun pri ties opinioj, ...
intesto - granda ena ero de korpo, kie prilaborado kaj uzado de manĝaĵo okazas
intima - ne por soci(et)o; en rilato tre amikeca
inundi - superakvi; subakvigi
invalido - iu, kiu ne povas bone uzi siajn krurojn, brakojn, aŭ alian korpoeron kaj tial ne povas (plene) labori
inventi - elpensi ion novan
inversa - turnita (dekstro, kie estis maldekstro; kun supro malsupre)
iniciati - kiel la unua fari ion aŭ proponi ion
-iv- ~ -pov-, -em-
izo- ~ sama, egala
izoli - tute disigi de la ĉirkaŭaĵo
jakt - plezurŝipo
jubileo - (festo pro) dat-reveno
juro - leĝaro; ĉiuj devigaj reguloj kune
jaluzo - sentanta doloran timon, perdi ion aŭ iun (kaj pro tio ne ŝatanta, ke iu alia interesiga pri tio aŭ tiu)
ĵurnalo - novaĵpapero, taglibro
kabano - dometo
kabineto - laborĉambro
kablo - (ofte metala) ŝnur(eg)o

kaduka - malfortiĝinta (pro aĝo aŭ foruziĝo);
 baldaŭ disfalonta; baldaŭ mortonta
 kaĝo - kvazaŭ skatolo el metalŝnuroj
 (ekzemple kiel loĝejo aŭ tenejo por bestoj aŭ birdoj)
 kajo - per muro (en akvo) fortigita strato apud rivero aŭ maro, por povi en- kaj eliri ŝipojn;
 simila afero apud fervojo por povi en- kaj eliri vagonarojn
 kajuto - ĉambreto sur ŝipo
 kaldrono - metala potego
 kalendaro - folio aŭ libreto kun listo de tagoj, tagsepoj kaj monatoj de unu jaro aŭ de multaj jaroj
 kalkano - la malantaŭa ero de homa piedo;
 kalkanumo : la ero de ŝuo sub la kalkano
 kalko - CaO, uzata ekzemple por blankigi murojn
 kalkuli - labori kun nombroj
 kalo - malmoliĝinta haŭto
 kalumnii - misfamigi, rakontante malveron
 kamarado - amiko, kun kiu oni faras multajn aferojn kune
 kameleono - insektomanĝa besto kun longega lango, povanta ŝanĝi sian koloron
 kamelo - kur- aŭ ŝarĝbesto kun unu aŭ du grasaj montetoj sur la dorso
 kameno - ejo en ĉambro, kie povas esti fajro sen danĝero
 kamero - ĉambr(et)o sen fenestroj; ero de maŝino, en kiu lumo ne povas eniri; ilo por foti aŭ filmi
 kamiono - ŝarĝ-aŭtomobilo
 kanalo - tub(ar)o tra kiu iu iras; la vojo, laŭ kiu iras informado
 kancero - malsano (tro- aŭ mis-kreskado de korpoĉeloj)
 kandelilo - lumilo fajrigebla ŝnuro
 kandidato - iu, kiu volus esti elektita aŭ konsiderata por certa funkcio aŭ ofico
 kanono - paflego; rada kanto
 kanzono - kanto, ofte ŝerca
 kapabla - scipova bone fari ion
 kapitalo - tuto de mono, havaĵoj kaj iloj de unu homo aŭ de unu societo
 kaprica - subita, neantaŭvidebla volo
 karafo - larĝa (vitra) botelo
 karaktero - ne-korpaĵ ecoj de homo; la (ĉiuspecaj) ecoj de io
 karbo - nigra fajrebila aĵo por varmigigi, kutime el prahistoriaj kreskaĵoj
 kardiogramo - korbaltinilo
 kardiologo - koristo, korfakulo
 karnavalo - festo, dum kiu oni ĝojigaĝas, festas kunkioemege
 karno - molaj eroj de besto aŭ homo (ne haŭto, ne ostoj); enaĵo de frukto (ne semoj)
 karoto - ruĝa, flava) manĝebla dolĉeta radiko
 kartoĉo - ujeto kun ŝargaĵo
 kartono - dika kaj firma papero
 kaserolo - kuirpoto kun tenilo(j)
 kaseto - kesteto aŭ ŝranketo precizita al objekto(j) entenota(j)
 kasko - (garda) firma kapvesto/ĉapo
 kaskedo - ĉapo kun antaŭa elstarajo
 kaso - monkesto; monrimedo, monhavo
 kastelo - (gardata) domego, loĝejo
 katalogo - tabelo de objektoj (vendataj, legataj,...)
 kataro - elfluo el nazo (pro malsano); malvarmumo
 katastrofo - subita, tre malfeliĉiga okazaĵo
 kategorio - aro da iel samspecaj objektoj, homoj, ideoj,...., laŭ iu ordigo
 katenoj - ringoj ĉirkaŭ la manradikoj de malliberigita homo
 kaŭĉuko - facile plilongigebla aĵo farita el suko de arbo

kaŭzo = kialo
 kaverno - granda subtera truo
 kavvo - malplenaĵo; truo/foso en tero
 kazo - dis(j)gite preparolata aŭ komparata okazaĵo aŭ situacio; difinita speciale lerninda/esplorinda okazaĵo
 keĵlo - aĵeto por fermi truon aŭ por fiksi ion
 kelka ~ iom da, malmulte da
 kelkaj ~ 2, 3, 4
 kelnero - servisto, kiu alportas manĝaĵojn aŭ trinkaĵojn
 kelo - subtera ero (ĉambro) de domo
 kerno - tio firma, kio estas en la mezo de io
 kilogramo - gramilo, 1000 gramoj
 kilometro - metromilo, 1000 metroj
 kino - film-arto; kinejo: domo, kie oni montras filmojn
 kirli - movi fluaĵojn tiel, ke ĝi rapide turniĝas
 kirurgio - la arto sanigi per tranĉado...
 klasika - (literaturo, arto) verko malnova, sed ankoraŭ leginda, koninda; laŭ maniero bone elprovita
 klavo - plateto, kiun oni premas por funkciigi muzikilon, skribaŝinon,...
 kliento - iu, kiu kutime por certaj servoj venas al la sama fakulo; iu, kiu kutime certajn aĵojn aĉetas de la sama vendisto; servato; aĉetanto
 klimato - la meza vetero en iu ejo dum multaj jaroj
 klingo - tranĉa, akra rando; tiu ero de tranĉilo, kiu tranĉas
 kliniko - specialiginta malsanulejo
 klopodi - fari ĉion por sukcesigi ion; maltrankvile zorgi pri io
 klubo - malgranda societo
 knedi - ŝanĝi formon de mola substanco per ripetata premado
 kodo - signoj anstataŭ aliaj signoj
 koketa - kiu agas kaj vestas sin por altiri al si, venigi al si (por iu aliseksa)
 kokoso - hara frukto kun firma kovro, peza kaj granda, pli malpli globforma, en kiu estas suko kolekti - arigi, kunigi samajn aŭ similajn aĵojn; kunvenigi
 kolektiva - (agado, laboro aŭ posedaĵo) de multaj homoj kune
 kolibro - eta birdo (flugante trinkas el floroj)
 kolonio - lando okupita kaj estrata de iu ŝtato, ne kiel ĝia egalrajta ero; homoj aŭ bestoj kiuj are ekloĝis ie
 kolumno - dividajo de novaĵpapero,...; rekte (mal)supren en tabelo...
 komandi - havi ordonpovon; tiel ordoni
 kombo - ordigi hararon per ilo kun multaj maldikaj dentoj
 kombini - kunmeti multajn aferojn por iu celo; fari ligojn inter multaj ideoj
 komedio - ridiga, gaja teatraĵo
 komenti - diri aŭ skribi sian opinion pri tio, kion iu diris, skribis aŭ faris
 komerci - aĉeti kaj vendi (por havi profiton)
 komforta - ne laciga; bonsenta; tiel, ke oni sentas sin bone tie
 komika - ridiga
 komisii - transdoni laboron, taskon al iu alia komisiono - ar(et)o da homoj, por esplori demandojn aŭ plenumi taskon
 komitato - aro da homoj, elektitaj por fari certajn taskojn
 kompakta - densa kaj forte kunigita; tiel ke ĉio kune okupas malmulte da spaco kaj ne facile disiĝas
 kompati - kunsenti malfeliĉon, kiam iu alia estas malfeliĉa
 kompensi - doni ion por anstataŭi malltrovon; doni aŭ okazigi ion plezurajn, ĉar okazis malplezuraj; pagi (ankaŭ ne per mono) pro ies penoj

kompetenta - povanta bone fari sian laboron, havante la necesajn sciojn
 kompili - kunmeti
 kompleta - ĉiura (sufiĉas eroj kaj kiomo)
 kompliki - (plie) malfaciligi, per aldono de pliaj eroj al iu aĵo/afero
 komplimento - malgranda laŭdo direktata al la laŭdato
 komponi - muzikverki; kunmeti el malsamaj eroj, aĵetoj
 komuniki - sciigi; konigi
 komposti - prepari tekston por povi presi ĝin
 komunumo - aro da homoj kune vivantaj kaj kun komunaj intereso, sentantaj sin kunaj
 koncentri - direkti al centra punkto; plidensigi solvaĵojn
 koncepto - ĝenerala ideo
 koncerni - speciale rilati al; havi gravecon por koncerto - muzika prezento
 konciza - esprimanta la ideo(j)n per malmulte da vortoj
 kondamni - juĝe sciigi, ke iu estas kulpa, kaj difini la punon
 konduti - agi laŭ iu maniero; esti amika aŭ ne; helpi homojn aŭ ne (konduki sin)
 konekti - fari la necesajn ligojn
 konferenco - kunveno de fakuloj por interkonsiligi pri gravaj demandoj aŭ aferoj
 konfesi - diri, ke oni faris ion malbonan, kiam iu demandas pri tio
 kondamni - kredi iun; esti certa pri la boneco, valoro de iu/io; transdoni taskon al iu, estante certa, ke tiu bone plenumos ĝin
 konfidenco - informo, kiu restu sekreta
 konfirmi - (ankaŭ) diri: "jes, tiel estas" aŭ "vi pravas"; (plie) certigi, ke io estas vera
 konfiti - prepari fruktojn en densa sukerfluaĵo; sukerigi
 konforma - preciza laŭ la nomitaj volegoj, postuloj; plenumanta la kondiĉojn
 konfuzi - malordigi; maldertigi; misi
 kongreso - granda kunveno por iu celo
 konkludi - ekkonscii (k informi) pri sekvo el faktaj aŭ asertoj
 konkordo - kora konsento inter homoj; sameco de sentoj, opinioj,...
 konkreta - tio, kio estas sentumebla (tuŝebla, aŭdebla, videbla, flarebla, gustumebla...), ne nur estanta en pensoj
 konkurenco - konkurado
 konkurso - provo eltrovi, kiu estas plej scipova
 konscienco - konscio pri bono kaj malbono, pri tio, kion oni devas fari kaj tio, kion oni devus ne fari
 konsekvenco - tio, kio sekvas el io
 konservativa - konservema, konservisma
 konsilio ~ konsilantaro, konsilistaro
 konsoli - (provi) malpliigi la malĝojon de iu
 konstati - informi/ekkonscii, ke io estas fakto
 konsterni - (subite) mirigi iun, tiel, ke tiu (preskaŭ) ne plu povas paroli aŭ agi
 konstitucio - ĉefa leĝo de ŝtato
 konsulo - homo, kiu en iu urbo aŭ regiono en alia lando gardas la interesojn de siaj samlandanoj; homo, kiu en iu lando, regiono aŭ urbo servas al siaj samasocianoj
 konsulti - demandi (fakulon) aŭ rigardi (fakan libron) por ekscii ion pri io
 konsumi - iom post iom tute malestigi aŭ foruzi
 kontakto - kiam du objektoj tuŝas unu la alian; kiam du homoj havas interrilaton
 kontesti - en interparolo malakcepti aserton; esprimi sin kontraŭ iu opinio
 kontinento - dividajo de Tero [Afriko, Ameriko, Aŭstralio, Azio, Eŭropo]
 kontrakti - fari oficialan (skriban) interkonsenton pri laboro

kontrasto - klare videbla malsameco (kiam oni vidas tion apud ĉi tio)
 kontribui - fari sian eron de komuna laboro; pagi sian eron de la kostoj de io komune uzinda
 kontroli ~ ekzameni; esplori, ĉu io estas tia, kia ĝi devas esti
 kontuzi - kiali (per bato,...), ke sango disfluas
 konvalo - arbara kreskaĵo kun kutime du folioj kaj pluraj bonodoraj floretoj
 konvena - tia, ke ĝi ĝenerale doni bonsenton al aliaj homoj en certaj ĉirkaŭokazaĵoj
 konversacia - interparoli
 konverti - transformi, transigi
 konvinki - per pruvoj akceptigi ideon
 konvulsio - servola, ne-regata movo
 kordo - fadenaro sur muzikilo por sonigi ĝin
 koridoro - (tra)irejo; irejo inter ĉambr(et)oj
 korno - elstarajo sur la kapo de iuj bestoj; muzikilo farita el tio
 kosmo - ĉio ekster Tero; tio, en kio estas steloj, planedoj...
 kotizo - mono, kiun oni (regule) pagas por esti ano
 koto ~ malpuraĵo (el tero kaj akvo)
 kovro - sendoskribujo
 krabo - iu el dekpiedaj (iom rondaj) akvobestoj
 kraĉi - eĝfeti akvon el buŝo
 krado - aro da arbaĵaj aŭ feraĵ tuboj, fortike interligitaj (kiel barilo)
 krajono - skribilo
 krampo - fiskilo en formo de "I"; skribsigno (" (ronda), "I" (rekta), "I" (malrekta) aŭ "<" (angula)
 kranio - la ostoj de la kapo
 kravato - mallarĝa tuko, kiu iuj (viroj) ligas ĉirkaŭ la kolon
 kremo - la grasa ero de lakto; la plej bona parto de io
 krepusko - mateniĝo; vesperiĝo; duonlumo
 kresto - ruĝa elkrekaĵo sur kapo de virkoko,...
 kreto - blanka ŝtono facile pulvorigebla (CaCO3); ero el tiu aŭ simila substanco por skribi (ekzemple sur tabulo en lernejo,...) aŭ desegni
 krevi - subite rompiĝi
 krimo - (tre) puninda ago [ŝtelo, mortigo,...]
 kripla - kun ero de la korpo (piedo, brako,...) ne bone funkcia aŭ neestanta
 kristalo - kemia substanco en regula formo (ofte tre pura, travidebla, pli brila ol normala vitro)
 kriterio - grava aserto aŭ fakto, laŭ kiu oni decidas aferon
 krizo - danĝera ero de tempo; subita ŝanĝiĝo de (politikaj, sociaj,...) cirkonstancoj; grava ŝanĝo en evoluo de malsano
 krokodili - paroli nacilingve inter Eo-parolantoj
 krono - ringo-forma kapvesto el metalo, floroj, folioj,...; supro de dento
 kruĉo - ujo por fluaĵoj
 kruda - neprilaborita, nepreparita; malpreciza
 kruela - ŝatanta suferigi
 kruro - plenpiedo; tiu ero de la korpo, per kiu homo aŭ besto iras; simila ero, sur kiu staras objekto
 krusto - malmola supra aŭ ekstera ero (kuiraĵo: por varmo; vundo: pro sekiĝo de sango)
 kubuto - la ero por fleksi la brakon
 kuglo - randa ero da malmola metalo, kiun elfapas pafilo
 kukolo - birdo, kiu metas siajn ovojn en loĝejon de aliaj birdoj (kukuas: "ku-ku")
 kulo - fiinsekteto, kiu trinkas sangan kaj flugas kultivi - (zorge) kreskigi (kreskaĵojn)
 kupolo - pli-malpli duongloba kovraĵo de domo
 kupono - detrancita ero (bileto,...), kiu kiel tia donas rajton pri io
 kupro - ruĝeflava metalo (Cu)
 kuraci - sanigi

kurba - nereakta, malrekta (linio)
kurento - fluo de elektro
kurioza - scivolemigra pro nekutimeco aŭ malofteco
kurso - serio da lecionoj; difinita vojo sekvenda
kurteno - tuko antaŭ fenestro
kurzo - kosto ne firma, sed dependa de aĉetemo kaj vendemo
kuseno - sako el ŝtofo, plenigita per molaĵoj, sur kiu oni metas sian kapon aŭ korpon, en aŭ ekster lito
kuzo - filo de frat(in)o de patr(in)o
kvadrato - kvarangulo kun same longaj flankoj
kaj rektaj anguloj (de 90 gradoj)
kvalito - eco, kiel; tio, kio estas speciale bona en io; tio, kio estas speciala en io
kvanto - kiomo; tiom, kiom estas (tiom da metroj da...)
kvartalo - ero de urbo
kvereli - fi-akr-interparoli
kverko - arbo kun ovoformaj fruktetoj kun "ĉapeto"
kvieta - tute trankvila, paceca; kiu ne rapide ekkoleras
kvintaco - papera skribaĵo pri ricevo de mono aŭ aĵo(j)
laboratorio - laborejo por (sciencaj, kemiaj,...) esploroj, ...
lacerto - besteto kun mallongaj piedoj kaj longa malantaŭa elstara ero, rapide kuranta, manĝas insektojn
laĉo - ŝu-ligilo, ŝu-ŝnur(et)o (por fermi ŝuon)
lado - maldika metalplato, uzata interalie por fari skatolojn por konservi manĝaĵojn
laiko - homo, kiu ne estas specialisto
lako - brila desegnaĵo
lama - ne povanta iri bone
lameni - mallarĝa, tre maldika (metala, plasta,...) plato
lanĉi - enuzigi, komenci, ekfunkcigi
lano - la molaj haroj de ŝafo, uzataj por fari vestojn
lanterno - manlumilo
lardo - porka graso
larmo - akvero, kiu fluas el la okuloj
larvo - formo de insekto, tiel, kiel ĝi eliras el ovo (ne fluganta)
latitudo - kiom da gradoj norde aŭ malnorde
laŭbo - konstruaĵo farita el foliaro (de arboj) en ĝardeno
lazura - ĉieloblua
ledo - prilaborita (senharigita) haŭto de besto
legala - laŭleĝa
lekcio - lerniga parolado en alta lernejo
leki - forpreni (fluaĵon) de io per la lango
lenso - vitro kun malrekta(j) surfaco(j), por devoigi (direkti al centra punkto) lumradiojn
leono - granda virbesto kun kolharoj, parenca al kato
leporo - ne tre granda besto kun longaj oreloj
lerta - kiu povas facile kaj rapide fari ion
lesivo - akvo kun sapo aŭ alia lavilo
levi - altpreni, altiĝi
libelo - longa insekto kun kvar longaj flugiloj
licenco - permesilo; permeso de la ŝtato (aŭ rajtanta) por fari ion, vendi ion, ..., kion laŭleĝe nur la ŝtato (aŭ tiu rajtanta) rajtas; escepta permeso
liceo - specia mezlernejo
lifto - maŝino por altiĝi homojn aŭ aĵojn (al alia etaĝo)
ligno - tio, el kio konsistas arbtubo
liki - tralasi fluaĵon aŭ gason (iom post iom)
likvo - fluaĵo
likvoro - forta (30-40%) alkoholaĵo (kaj sukero)
lingvistiko - lingvoscienco
litero - unu en aro {a, b, c, ..., v, z}

liveri - havigi aĉetitan objekton al la aĉetinto;
alporti menditaĵon, poŝtaĵon, ...
lobo - (duon)ronda elstara ero (de orelo, nazo, folio, ...)
logi - altiri al si, venigi al si, proponante ion
bonan aŭ volegatan
lojala - fidela al sia estro, amiko, ...
loko = ejo
logiko - (scienco pri) la leĝoj de la pensado
lokomotivo - maŝinvagono; maŝino sur radoj por tiri vagonojn (de fervojoj)
longitudo - kiom da gradoj oriente aŭ maloriente
loto - objekto, kiun oni ĵetas por decidi ion;
objekto, kiun oni elektas aŭ aĉetas por ricevi ion (aŭ ne) laŭ numero sur ĝi; tio, kion oni ekhavas tiel
lubriki - meti glitigan substancan inter maŝinerojn, ...
lukso - havado aŭ uzado de multekostaj, ne necesaj, sed plezurigaj aĵoj
lukti - batali
luli - movi ideton tien kaj reen por dormigi ĝin
lupo - besto tre simila al granda hundo (kaj ĝia antaŭulo)
luti - fiksi metalon al metalo per varmego
maĉi - dispreni en la buŝo per la dentoj
magazeno - granda vendejo
magazino, revuo, ĵurnalo - novaĵlibro
magio - (kvazaŭa) sorĉado
magistro - kiu finis universitaton
magistrato - urba konsilantaro
magneto - metalaĵo, kiu altiras aliajn metalaĵojn
maizo - alta herbo kun flava cilindro-forma frukto, sur kiu sidas multaj semoj
majstro - alte ŝatata lernigisto; bonega fakulo
maksimumo - pli granda ne eblas; pli multe ne eblas
makulo - alikolora punkto aŭ ejo; malbona ero
makzelo - (supra kaj malsupra) ostoj de la buŝo
malica - konscie malbonfarena
malvarmumo - malsaneto "pro malvarmo"
mamo - ero de la korpo de homo aŭ besto, en kiu estas organo produktanta lakton por ido
mamulo - kvarpieda besto, kies inoj manĝigas siajn, vive naskitajn, junajn idojn per lakto
manaĝero - direktisto, estro
mandato - rajtigo reprezenti homon, ...;
dokumento pri tia rajtigo; ordono pri (el)pagado de mono
maniko - ero de vesto, kiu kovras la brakon
manipuli - funkcigi per mano; uzigi laŭ sia volo;
konscie misformi draĵon
manki - ne esti (kie tio/tiu devus esti); malsufiĉi
manovri - per ŝanĝoj de direkto meti aŭton, ŝipon, ... en la necesan ejon
mantelo - longa vesto, kovranta la aliajn vestojn
mapo - karto; folio kun desegno de la mondo aŭ de (ero de) lando (kun vojoj, urboj, ...)
marĉo - tero tre malseka; lago plena de malpuraj kaj kreskaĵoj
marko - rekonilo; papereto kun ia valoro; nomo de mono en iuj landoj
marmelado - densa (kuirita) kaĉo el fruktoj kaj sukero
marŝi - (piede) iri, regule kaj ne tro malrapide
martelo - iu batilo: peza ferero kun arbaja tenilo
masko - artefarita vizaĝo (por festo, gardo, ...)
maso - nedifinita substanco tutaĵo da io; la kiomo de substanco, mezurata laŭ gramoj
masoni - konstrui el ŝtonoj
masto - arbakolono sur ŝipo aŭ boato
mastro - estro de labor(e)jo, domo, trinkejo, ...
materialo - tio, el kio oni faras ion
materio - ĉio, el kio konsistas aĵoj (ne spirito)
mato - kovraĵo por planko
matraco - granda dika plata kovraĵo de lito, sur kiu oni dormas
matura - finkreskinta, plene evoluinta

mazuto - peza oleo
medio - la socia aŭ natura ĉirkaŭaĵo de iu
medicino - sanigoscienco; scienco pri sano kaj malsano
medikamento - substanco, uzata por sanigi
mediti - pensadi ne por certa celo
mefito - besto, kiu povas rapide eligi odoraĉan fluaĵon
meĥaniko - ero de la scienco fiziko, pri movoj kaj fortoj...
meĥanismo - tiuj eroj en maŝino, kiuj kune atingas certan rezulton; la sistemo de kune aranĝitaj eroj (de maŝino, lingvo, ...) kaj ilia maniero de funkciado
meĵo - iulanda mezuro por distancoj; angla meĵo: 1609 m; marmeĵo: 1852 m
melki - elpreni lakton de bovino, kaprino, ...
melodio - sinsekvaj sonoj en muziko
melono - granda flava gibforma dolĉa frukto
membro = ano
mencii - mallonge priparoli; nur diri, ne plie priparoli
menso - la pensanta ero de la spirito (ne la sentemo)
mensogi - diri malveron
mentono - ero de la vizaĝo sub la buŝo
menuo - listo de elekteleblaj manĝaĵoj en manĝejo
mesaĝo - sciigo; informo sendata de unu homo al alia(j)
metio - manlabora profesio
meteologio - veteroscienco
metodiko, metodologio - metodoscienco, metodsistemo
metro (politeno) - subtera fervojo
mevo - iu el laŭte kiantaj blanke-nigraj marbirdoj (ĉefe ĉe la marbordo, iuj land-interne)
mielo - dolĉa fluaĵo kiu venas de tio, kion abeloj prenas en floroj
mieno - vizaĝo montranta pensojn, sentoj;
vizaĝesprimado
migri - iri de unu loĝejo al alia (fara) ejo, por ekloĝi tie; iri de ejo al ejo, ne havante konstantan loĝejon
miksi - kunigi (unu tra la alia) per movoj
milda - malakra; malsevera; varmeta
miliardo - 1 000 000 000
milimetro - 0,001 metro
miliono - 1 000 000
militi - malpaci; per multaj homoj kaj armiloj batali kontraŭ malamika lando (aŭ kontraŭ enlandaj malamikoj)
minaci - promesi fari ion malbonan aŭ maluzindan
minimumo - pli malgranda ne eblas; pli malmulte ne eblas
ministro - ano de ŝtata estraro, estranta unu el la fakoj
mino - truo en tero, sub tero, ..., el kiu oni fosas substancojn; tru(et)o en tero, muro, ..., en kiun oni metis eksplodan substancan; kest(et)o kun eksploda substanco
miraklo - io, kio estas (aŭ ŝajnas esti) kontraŭa al la leĝoj de la naturo, sed kio tamen okazas; io, kio ŝajnas ne ebla, sed kio tamen okazis
mistero - afero kaŝita aŭ neklarigebla
mistifiki - misinformigi iun, uzante ties (tro)kredemon
mito - tradicia rakonto pri la agoj de la dio(j) aŭ de la prauloj "en la komenco de la tempo"
mizero - malfeliĉego; malriĉego
modera - ne (mal)tro; ne tro postulanta
moderna - laŭ la opinioj, normoj, postuloj de la nuna tempo
modesta - ne havanta altan opinion pri siaj fariĵoj aŭ scioj; (io) ne tro grava aŭ valora
modifi - iom ŝanĝi (laŭ bezono)
modo - ne-ada ĝenerala kutimo (pri vestoj, ...)

mojosa - bonega, bonuma, ŝatindega
moki - firidi
molekulo - plej malgranda ero de kemiaĵo
havanta la ecojn de la tuto
monstro - estaĵo aŭ estulo kun nenormala (timiga) formo
monumento - konstruaĵo por memorigi homon aŭ okazaĵon aŭ la iaman kulturon
moralo - lernigo aŭ reguloj por malsamvidi inter bono kaj malbono
mordi - premi per la (antaŭaj, tranĉaj) dentoj
moro - kutimo en io homareto
mortero - substanco por kunligi ŝtonojn
motivo - io, kio igas iun agi tiel aŭ tiel;
malgranda ero de muzikaĵo kun signifo; (ripelata) desegnaĵo (sur muro, en ŝtofo, ...)
motoro - maŝino por transigi ian energion en movon
mueli - diserigi, pulvorigi per maŝino aŭ inter du ŝtonoj
muĝi - aŭdigi neklaran, fortan, longan sonon (kiel bovo)
multipliki - obliĝi
munti - precize kunmeti la erojn de maŝino/filmo...
murdo - mortigo
murmuri - neklare paroli; fari sonon de rivereto
musko - etaj kreskaĵoj kun foliecaj branĉetoj kaj dense sidantaj folioj (kovrantaj pli-malpli grandajn surfacojn)
muskolo - ero de la korpo de homo aŭ besto, kiu ebligas movojn en la korpo kaj de la korpo muso - malgranda besto kun longa vosto, kiu ofte loĝas sub planko aŭ en kampo/arbaro; pli malgranda, ol rato
muŝo - iu el duflugilaj insektoj, rapide fluganta, ofta ĉe homoj kaj bestoj
muta - ne povanta paroli; sensona
muzelo - elstara ero de la kapo de iuj bestoj, kun nazo kaj buŝo
naiva - (tro) kredema, malkaŝema
nadlo - montrilo; akbratileteto
najbaro - homo, kiu loĝas apude; homo, kiu sidas apude
najlo - akra metala aĵeto por fiksi objekton enpreman aŭ enbatante ĝin
najtingalo - birdo laŭdire plej bele kantanta nebulu - densa akva gaso malklariganta la vidon
negativa - minusa, subnula; nea; malakcepta; malpermesa
neglekti - ne zorgi; malatenti; malzorgi
negro - malblank(aĥaŭt)ulo
neĝo - plataĵo eretoj el frostiĝinta akvo kiuj falas el ĉielo
nepo - filo de fil(in)o
nepra - necesega; nemalhavebla; neevitebla
nervoza - maltrankvila, kiu facile ekfariĝas, pensevidiĝas
nesto - tio, kion konstruas birdoj por enmeti siajn ovojn; loĝejo de birdo
neto - skribaĵo en definitiva formo, sen korektoj, ...
neŭtrala - kiu ne volas akriinterparoli aŭ batali; kiu ne subtenas unu el la partioj en interparolo, ...
nevo - filo de frat(in)o
nigra - malblanka
nilono - arta kemiaĵo, el kiu oni interalie faras fadenojn
-nj- - kara virino aŭ knabino (panjo = pa(trino) + -njo; filinoj = fili(no) + -njo; Manjo = Ma(ria) + -njo)
nobla - kun alta bona eco; bonfara, estiminda
nocio - difinebla ideo; tio, kion oni volas esprimi per vorto

nodo - ligo de ŝnuroj, fadenoj,....; punkto, kie renkontiĝas (fer)vojoj,....; centra punkto de problemo
noto - malgranda skribaĵo pri io (por ke oni memoru pri tio); io, kion oni fiksas en sian memoron; skribsigno por muzika sono
novelo - literatura rakonto
novico - novulo
nuanco - tre malgranda malsamaĵo
nuda ~ senvesta
nuko - la malantaŭo de la kolo, inter kapo kaj dorso
numeralo - nombrovorto
nupto - geedziĝo, edz(in)igo (festo aŭ fakto)
nutri - doni manĝon
obei - fari tion, kion iu ordonas
obligacio - valorpapero, repagebla laŭ fiksjaj kondiĉoj
oblikva - kliniĝanta; klinita
observi - rigardi; rigardi kun ada atento; fari ion laŭ la reguloj
obstaklo - malhelpo (dum en- aŭ traŭrado), baro
obstina - firme restanta je sia propra volo aŭ opinio, malgraŭ la kritikoj de aliaj
obtuza - malakra
oceano - marego
oferi - donaci al dio; doni ion valoran por ricevi ion pli valoran
oferti - proponi ion por vendo
okcidento - maloriento
oksigeno - gaso en spirata aero necesa por vivo (O)
olivo - verda ovoforma manĝebla oleeca frukt(et)o
ombrelo - portebila ilo kontraŭ ĉielakvo aŭ suno
ombro - malpli luma ejo, ne aŭ malpli prilumata (ankaŭ en formo de figuro)
ondo - ripetiga plialtiĝo de la akvo-surfaco
ontologio - estolernigado
operacii - (provi) sanigi per tranĉado; fari malfacilan agadon; fari komputon
opero - muzika teatraĵo
opio - dormiga substanco el la laktosuko
oponi - kontraŭi ies opiniojn kaj provi malhelpi ilian plenumiĝon; kontraŭ-agi
oportuna - faciliganta ag(ad)on aŭ labor(ad)on
opozicii - (politike) kontraŭi al la estraro
oratoro - kiu scipovas bele kaj bone paroli al homoj
ordinara - ne speciala; tia, kiaj ekzistas multaj; ĉiutaga
orfo - homo (ido), kies patro kaj patrino mortis
organika - kemie ligita kun (C)
organizii - estri kaj laborigi homojn, venigante ankaŭ la necesajn rimedojn, por ke ili kune faru laboron
orgeno - granda muzikilo konsistanta el multaj tuboj,....
orienti - konstrui ion tiel, ke la antaŭo estas oriente; doni direkton
originalo - la komenca formo de io (ne kopio; ne similfaraĵo; ne traduko,...); io kopiota, tradukota
origino - komenco, deveno
orkestro - muzikistaro
ornami - plibeligi (per aldonaĵoj)
oro - flaveca valora metalo (Au)
orto - "rekta angulo"; angulo de 90°
ortografio - oficiala skribmaniero de iu lingvo
oscedi - larĝe malfermi la buŝon (kun enspiro kaj elspiro) pro dormemo,....
ovala ~ ovoforma; pli-malpli ronda
-oz- ~ -plen-, -riĉ-, malsan-
paciento - homo sanigata
pacifismo - pacismo, pacamo
pacienca - trankvile atendanta (okazaĵon,...)
paĉjo - kara vorto por patro (pa(tro) + -ĉjo)

pado - vojeto (ne por veturiloj) (en arbaro, ĝardeno,...)
pajlo - sekiĝintaj aŭ sekigitaj firmaj herboj
pala - senkolora; kun malforta koloro
palaco - granda domo de riĉulo,....
paleontologio - scienco pri pravivaĵoj
palmo - varmlanda senbranĉa arbo, el kies supro kreskas grandegaj folioj
palpi - provi senti per fingroj; tuŝi per fingroj/mano
palpebro - ero de haŭto, per kiu oni povas fermi okulon
palto - vesto super vestoj
panaceo - universala sanigilo
pandemio - tutmonda malsano
paneo - subita nefunkciado de maŝino, aŭto,....
paniko - subita timego, ofte sen sufiĉa kialo
panjo - kara vorto por patrino (pa(trino) + -njo)
pantoŭo - (ofte mola) ŝuo por uzo en la domo
papago - birdo, kiu povas senkomprene ripeti vortojn
papavo - iu el herboj kun semoj en "bareleto"
papilio - iu el insektoj kun kvar relative grandaj, ofte koloraj flugiloj
paradizo - ejo, kie ĉio estas bona (en rakontoj,...)
paralelo - linio, ĉie je sama distanco de alia linio
paranormala - preternormala
paraŝuto - kunmetaĵo el tuko kaj ŝnuroj, kiu malrapidas faladon (post salto el flugmaŝino)
parazito - estaĵo vivanta en aŭ sur alia estaĵo, kaj manĝanta per la sukcoj aŭ ĉeloj de tiu alia
parfumo - bon-odora substanco solvita en alkoholo aŭ oleo
parkere - (laŭ)memore; havante ion en sia memoro
paro - duopo
parto ~ ero; ne la tuto, sed ligita (nun aŭ iam) al la tuto
pasaĝero - iu, kiu veturas per veturilo, ne veturigante ĝin
pasero - birdeto kun mallonga birdmanĝilo, kiu vivas preskaŭ ĉie, kie vivas homoj
pasi ~ ne resti; preteriri/trairi sen halto
pasio - fortega vola sento; amego
pasiva - ne mem aganta; ne kontraŭaganta
pastro - pli-malpli densa substanco por fari panon, kukon,....
pastro - kiu faras aŭ estras di-servojn
partopreni - ĉeesti kaj kunfari; fari ion kune kun aliaj homoj
paŝi ~ ireri; piede iri; meti unu piedon antaŭ la alian
paŝti - konduki bovojn, kaprojn, ŝafojn,.... sur herbejo, por ke ili manĝu herbon
pato - ne alta senkovrila (metala) poto (ofte kun longa tenilo)
paŭzi - nelonge interrompi agadon
peco - ero el tuto, ne (plu) ligita al la tuto; rompaĵo; unu el multaj samaj aŭ similaj
pedagogo - lernigisto
pedalo - ero de maŝino/veturilo, kiun oni movas per piedo
pego - birdo kiu batadas arbon pro insektoj
pekli - meti en salon (sal-akvon) (por konservi,...)
peili - irigi, kurigi antaŭ si; forkurigi
pelti - preparita besta haŭto por fari veston
pendolo - (longa) pezaĵo, pendanta je fiksa punkto kaj movanta tien kaj reen laŭ egalaj temperoj
peniko - bastoneto kun aro da haroj, uzata por glui, desegni,....
penetri ~ eniĝi, eniri; trairi ion
pensio - ĉiumonata pago pro iama laboro ne plu farata
pentli - senti malĝojon pro malbona faro
pentri - fari (desegni) bildon per kolorfluaĵoj

percento, procento - elcent(aĵ)o
perdi - ekmalhavi; ekhavi malprofiton
perei - morti pro subita okazaĵo; neatendite neniĝi
perfekta - tute tia, kia ĝi devas esti; bonega; sen malbonpunkta
perfidu - malfidele endanĝerigi; misinformige fari ion kontraŭ la atendoj aŭ la intereso de iu
periodo - (iom longa) ero de tempo; tempo inter du el multaj samaj okazaĵoj, kiuj okazadas kun regulaj intertempoj
perlo - brila blanka valora mar-globeto
perono - kelkŝtupa ŝtuparo, kun pli larĝa plata supro, antaŭ domo; simila aĵo por faciligi eniron en tramon aŭ buson
persekuo - ade postseki (por fari ion malbonan al iu)
persiko - tre sukoplana dolĉeta frukto
persisti - adigi, plu fari malgraŭ malhelpoj
persono - homo, konebla laŭ nomo aŭ funkcio; homo kun siaj propraj ecoj
pesi - mezuri, kiom peza io estas
petoli - fari ne bezonatajn, ne seriozajn, ĝojigajn agojn (ofte nepripensitajn)
petrolo - ĉiu el malsamaj fluaĵoj el ter-oleo (lampa oleo, benzino,...)
pia - ame estima al dio
piceo - norda arbo kun "kudriloj"
pigra - mallaborema
piki ~ akbrati en unu punkto
pilo - fonto de elektra energio el kemia energio
pilko ~ rondludilo; globforma ludilo
pilolo - sanigilo/dolĉaĵo en formo de malmola globeto
piloto - veturigisto de flugmaŝino; direktisto por ŝipo, por eniri havenon aŭ por ŝipi sur rivero
pinĉi - kunpremi per du fingroj (aŭ simile per ilo)
pinglo - metala, maldika, rekta aĵeto kun kudrileca fino
pingveno - subakve naĝanta, ne flugipova mar-birdo (sur tero ĝi staras "kvazaŭ homo")
pino - arbo kun "kudriloj"
pinto - akra, anguleca, kudrileca fino de io; anguleca supro de monto,....
pioĉo - bat-fosilo (en formo de T)
pioniro - iu, kiu preparas neniam kulturitan teron; iu, kiu laboras por nova ideo; unu el unuaj, kiuj faras ion
pipo - tubo finiĝanta per ŭjeto, kiun oni fajrigas por fumado
pizo - globforma semo, manĝata kiel legomo
placebo - ŝainsanigilo
plaĉi - doni bentsenton al iu, pro elrigardo aŭ agado
plado - granda telero; ne kuna/dis(igit)a ero de manĝo
plafono - malplanko; supra plato de ĉambro; loĝejsupro
plago - granda, longeada tre malfeliĉiga okazaĵo
plaĝo - marbordo, naĝejo
plando - la flanko de la piedo, kiu tuŝas la teron dum irado
plandumo - la malsupra, plata ero de ŝuo
planto ~ kreskaĵo; vivaĵo ne povanta movi sin de ejo al ejo (ne besto)
plekti - interkrucige kunigi
pleto - plato, kiu servas por alporti (permane) telerojn, tasojn,....
plonĝi - ĵeti sin en akvon (por naĝi)
plori - malridi; malĝoji (aŭ ĝoji) tiel, ke akveroj fluas el la okuloj
plugi - per ilo turni la supran eron de tero
plumbo - mola, peza metalo (Pb)
plumo - birdkovraĵero; tio, kio kovras la haŭton de birdo; skribilo
pluralo - multnombro
pluraj - pli ol unu (aŭ du); ne nur unu

pluvo ~ ĉielakvo; akvo falanta el ĉielo
poento - valorunuo, taksunuo, unuo
poligloto - multlingvulo
poligono - multangulo
polipo - tubereto (kreskaĵo en la korpo)
polpo - ok-braka mar-besto
poluro - surfaca brilo pro frotdado
poluso - la punkto, ĉirkaŭ kiu la steloj ŝajnas turniĝi en la ĉielo
popolo ~ homarero; nacio; homoj kiuj sentas sin samaj, ofte kun la sama lingvo, ne ĉiam loĝantaj en la sama lando
populara - ŝatata de multaj homoj; facile komprenebla por ne-fakuloj
porcio - pli-malpli egala dividajaĵo
portreto - desegno prezentanta la vizaĝon de homo
posteno - laborfunkcio; ejo, kie soldato estas starigita; ofico donita al iu
potenco - scipopovo (forte) efiki; (la dua potenco de 3 estas 3x3 = 9)
pozicio - ejo, kie (aŭ tiel, kiel) io aŭ iu staras, sidas aŭ kuŝas; ejo de iu en la socio,....
pozitiva - jesa, plusa
praktiko - la farado, ne nur la pensado
precipa - estra; ĉefa; plej grava
prefikso - vortero, metata antaŭ radiko por ŝanĝi la signifon de la vorto
prelegi - fari paroladon pri iu temo al iu aro studentoj,....
premio - objekto aŭ mono por tiu, kiu venkis en konkuro; aldona mono por aldona aŭ tre bona laboro
prepozicio - [en, sur, tra, al, antaŭ, kun, per, por,...]
preteksto - ŝajna kialo, eldirita por kaŝi la veran kialon
pretendi - postuli ion, dirante, ke oni havas raĵon pri ĝi; aserti sian propran gravecon
preventi - fari tiel, ke io ne povos okazi
prezidento - estro de ŝtato
prezidi - estr(ad)j, direkti
prezo - kiom da mono oni devas pagi por io, kosto
printi - (komputil)presi
privata - ne de aŭ por ĉiuj
probabla - tia, ke ĝi estas vera aŭ ke ĝi okazos, ke ĝi ne estas vera aŭ ke ĝi ne okazos
procedi - uzi difinitajn rimedojn por atingi sekvon aŭ por efektiviĝi ion; agi laŭ metodo
procento - elcent(aĵ)o
proceso - juĝafero; natura sinsekvo (de okazaĵo)
profeto - kiu scipovas antaŭdiri estontajojn; kiu scipovas klarigi la dian volon
profunda - kun granda mezuro inter la malferma ero kaj la ferma ero (profunda rivero)
progresi - kreski, evolui, antaŭeniri; atingi pli kaj pli
projekcii - sendi luman bildon sur platon
prokrasti - malfruigi, postigi; ne fari nun, sed (eble) poste
proksima - apuda, malfora
proksimume - ne precize; pli-malpli
proleto = proletario - homo, kiu povas vendi nur sian laborforton por vivteni sin
promeni - iradi, iri por plezuro
prononci - elparoli; formi vortojn (parolsonojn) per la buŝo
propagandi - reklami ideon; disfamigi
propedeŭtiko - enkonduka/prepara lernigado
proporcio - rilato (laŭ mezuro) inter eroj de io, inter si, kaj al la tuto; kiam la grandeco de unu afero pliiĝas kaj malpliiĝas same aŭ simile kiel la grandeco de alia afero
proprietajo ~ havaĵo, propraĵo
prosperi - esti en bona, sukcesa okazaĵo

protekti - gardi, helpi iun kontraŭ malbono aŭ danĝero
protesti - diri, ke oni estas kontraŭa al io (kion oni opinias malbona); diri, ke oni ne ŝatas, ke iu faras ion
protokolo - preciza skribaĵo pri kunveno aŭ okazaĵo
proverbo - kutima diraĵo kun leginda signifo
provinco - historia subdividaĵo de lando
provizora - ne ada; dum iom da tempo; por iom da tempo
provizi - havigi ĉion bezonatan al iu/io
provoki - ekfariĝi pli-malpli atakante (al batalo, ...)
prudenta - (iu:) scipova precize prijuĝi la aferojn; uzanta tiun scipovon; (io:) bone pripensita, ne malsaĝa
prunto - dono por posta redono
pseŭdonimo - kaŝnomo
psiko - tuto de la konsciaj kaj nekonsciaj spiritaĵoj okazaj de homo
psikologio - scienco pri la homa konsciaj kaj nekonsciaj spiritaĵoj okazaj
publika - por ĉiuj, kiuj volas aŭdi, uzigi, ĉeesti, ...
pudro - pulvoro kolora, odora (por vizaĝo)
pugno - mano kun fleksitaj kaj kunmetitaj fingroj
pugo - postaĵo; korpoero, sur kiu homo sidas
pulmo - ero de la korpo, per kiu oni spiras
pulo - saltanta fi-insekteto (trinkas sangon)
pulvero - vesto por la supra ero de la korpo, kiun oni surmetas, trametante la kapon kaj la brakojn
pulvo - eksplodema pulvoro por pafi
pumpi - eligi, altigi aŭ movi fluojn per maŝino
pupilo - la ero de la okulo, kie lumo povas eniri
pupo - ludilo en formo de homo aŭ besto
purpura - kun ruĝe-blua koloro
puso - densa flaveta likvaĵo, konsistanta el vundinta korpo aŭ haŭto
puŝi - (provi) movi ion, premante al ĝi; maltiri
puto - fosajo farita de homo, el kiu oni prenas akvon
putri - malboniĝi (mortinta besto, frukto, manĝaĵo, ...)
rabato - malpliigo de mano, kosto (pro antaŭpago, amikeco, malboniĝo de io, ...)
rabi - per forto forpreni ies posedaĵon
raboti - platiĝi arbaĵon fortranĉante maldikajn erojn
racio - la homa pensadaĵo, kiu ebligas malkovri kaj formuli la leĝojn de la naturo, krei (ne instinkto, fantazio, ...)
radiatoro - (ero de) maŝino, kiu varmigas; ero de maŝino, kie akvo malvarmiĝas kaj tiel malhelpas trovarmiĝon de maŝino, ...
rafano - ene blanka manĝebla radikoj de kruclora herbo
rajdi - sidi sur iranta besto (ĉevalo, ...); sidi sur biciklo kaj veturi
rakedo - batilo por ludo
raketo - arta fajraĵo, pafata en aeron, kiu tie eksplodas kaj disjetas fajrerojn; objekto "pafata" en la kosmon, aŭ (kun eksplodaĵo) sur malamiklan landon
rampi - movi sin, tuŝante la teron per la korpo; kuŝmoviĝi
raporti - rakonti (buŝe aŭ skribe) pri tio, kio okazis
raso - aro da kreskigitaj kreskaĵoj kaj bestoj reproduktitaj tiel, ke iuj variaĵoj fariĝis pli-malpli konstantaj; tre malpreciza divido de la homaro laŭ kelkaj facile videblaj ecoj (koloro de la haŭto, formo kaj koloro de la haroj, ...)
raŭka - (voĉo:) kun malklara sono (ekzemple pro malvarmumo)
razi - forpreni harojn per akra ilo

reakcio - efiko de unu substanco al alia; senvola reago (de korpo aŭ spirito) pro ago; agado por restarigi malbonan politikan sistemon
recenzi - skribi (aŭ rakonti) sian opinion pri iu verko aŭ okazaĵo
recepto - preciza priskribo, kiel prepari ion (manĝaĵon, ...)
recikligi - re-uzi ion el forĵetaĵoj
redakti - skribe zorgi esprimi (siajn pensojn); zorgi prilabori la skribaĵojn de alia; prizorgi la enhavon de novajpapero, ..., elektante la artikolojn kaj korektante tiujn (redaktoro - redaktisto)
redukti - malpligrandigi; malpligravigi
reflekti - speguli, resend, rebрили, reradii, reĵeti lumon aŭ varmon
regali - doni bonan manĝaĵon aŭ trinkaĵon (aŭ ion alian bonan kaj plezurigan)
regi - igi homojn (aŭ aĵojn) fari tion, kion oni volas; estri ĉiujn aliajn
registro - tuto de la homoj, kiuj estras, direktas ŝtaton
regno - sendependa lando (aŭ landaro)
reĝimo - sistemo de estrado (en iu ŝtato)
reĝisoro - homo, kiu prizorgas la artan produktadon de teatraĵo aŭ filmo
rekomendi - konsili, ke oni uzu aŭ faru ion
reĝo - estro de lando, kiu estas estro, ĉar li estas la filo (aŭ alia parenco) de la antaŭa estro
rekompenco - io bona, donita aŭ farita al iu, por montri kontentecon por io donita aŭ farita de tiu
rekordo - ankoraŭ neniam atingita atingajo; plej granda ĝis nun; plej rapida ĝis nun; ...
rektangulo - figuro el rektaj linioj kun kvar rektaj anguloj
relativa - vidata kompare al aliaj similaj reliefo - io kun eroj pli altaj kaj malpli altaj, ne plata
religio - scio aŭ kono pri supernaturaj estuloj aŭ estaĵoj kaj pri la vivo post morto (kun rilataĵoj kaj normoj)
relo - metala rekta objekto, sur kiu ruliĝas radoj de vagonaro aŭ tramo; metala rekta objekto por direkti aŭ subteni
remi - movi ŝipeton en akvo per tuboj, ... kun plataj finaĵoj
rendevuo - interkonsento pri renkontiĝo je certa horo en certa ejo
renversi - faligi ion starantan; meti supren malsupren
reprezenti - laŭ peto aŭ ordono anstataŭi iun; laŭ peto fari ion en la nomo de (ankaŭ: re-prezenti: montri denove)
resonanco - sonampleksigo
respekti - senti estimon; ne agi kontraŭ (leĝo, kutimo, ...)
restoracio - ejo, kie oni povas manĝi kontraŭ pago
resumo - mallonga redono (skriba aŭ buŝa) de la ĉefa enhavo
revizii - esplorezameni (por korekti/malkovri misojn); denove juĝi en alia kortumo
revoluĉi - fari subitan ŝanĝon de la politika direkto de ŝtato, ...
rezervo - ero de bezonataĵoj, metita flanken por posta uzo; (ero de) afero aŭ temo, metita flanken por posta decido aŭ preparolo
rezigni - decidi ne (plu) fari ion, ne (plu) uzi ion
rezisti - ne subigi; elteni, kontraŭstari de-eksteran forton
rezoni - (en pensoj aŭ per vortoj) kunmeti asertojn kaj faktojn por fari nova aserto
rezulti - esti la sekvo; produkti; atingi
ribeli - ne estimi (ŝtatan) estraron, penante per forto forigi ĝin
rifuĝi - serĉi (en alia ejo aŭ lando, aŭ ĉe iu(j) homo(j)) gardon kontraŭ danĝero, ...
rifuzi - maljesi; diri "ne"; ne voli havi, ricevi, fari

rigida - ne aŭ malfacile fleksebla; ne fleksiĝema
rikolti - preni la fruktojn aŭ kreskaĵojn, kiujn oni kreskigis
rimeno - ŝnuro el bestaĥuto (ĉirkaŭ zono, ...)
ripo - unu el la ostoj, kiuj fortigas la korpon
ripoĉi - kulpige kritiki; mallaŭdi
risiki - fari ion, sciante, ke povas okazi malbono
risorto - aĵo, kiu reprenas sian antaŭan formon, post kiam ĝi estis fleksita
ritmo - regula ŝanĝo de fortaj kaj malfortaj aferoj/agoj (en muziko, ...)
riveli - malkovri, konigi (sekretan); kemie aperigi foto-bildon
riverenci - iom klini sin (pro respekto, kiel saluto)
rivoluo - unu kompleta rondiro (360°) (ĉirkaŭ objekto)
roko - tre malmola tero; ŝtonego; senkreskaĵa monto
rolo - tio, kion devas fari kaj ludi homo en teatraĵo; la funkcio, agado, ..., kiun iu devas plenumi
romano - longa literatura rakonto
ronĝuloj - bestoj kun po du tranĉdentoj supre kaj malsupre
ronki - (tre) aŭdeble spiri dum dormo
roso - akveroj fluiginta nokte sur kreskaĵoj, ...
rosti - prepari ion per varmego, ne aldonante akvon
rotacii - turniĝadi
rubando - mallarĝa, longa ŝtofo
rubriko - ero de novajpapero, ..., por certa temo
ruino - (ere) disfalinta konstruaĵo
ruza - scipova elpensi rimedojn por atingi ion
sabro - longa unuflanka (unu-tranĉa) tranĉilo kiel batalilo
sagaca - povanta rapide kaj bone malkovri aferojn kaj scipove eltrovi manierojn por solvi malfacilaĵojn
sakri - diri kolera(j)n vorto(j)n (pro la situacio, ne al iu)
salajro - (ĉiumonata) pago al homo pro farita laboro
salato - manĝaĵo el legomoj (kuiritaj aŭ ne), kun oleo, salo, ...
salivo - fluaĵo produktata en la buŝo
salono - granda ĉambro (en loĝejo aŭ por kunveno)
sanatorio - saniĝejo
sandviĉo - du pantrancoj kun io inter ili
sarki - forpreni nevolegatajn kreskaĵojn de inter volegataj
sata - sufiĉe manĝinta; plene kontentigita
satelito - objekto kiu ĉirkaŭiras planedon
satiro - skribaĵo aŭ parolaĵo, en kiu la kreinto ridindigas la agadon de iuj homoj
saŭco - fluaĵa preparaĵo por gustigi manĝaĵon
sceno - ero de teatraĵo; scenejo: la ero de teatro, kie oni prezentas; la ejo, kie io okazas
segi - dis-erigi per ilo kun akraj dentoj
seksi - (tra)tranĉi
sekcio - iel disa dividajo de libro (laŭ temo, laŭ lingvo, ...), (fer)vojo, ...
sekretario - helpoficisto
sekundo - 60-ono de minuto [mezuro por tempo]
sekura - sendanĝera
selo - sidilo sur la dorso de ĉevalo aŭ alia besto
senso - sentilo, sentumo; unu el la scipovoj por ekscii pri sia ĉirkaŭaĵo: tuŝado, vidado, aŭdado, flarado, gustumado
semajno - sep tagoj, tagsepo
serena - tute trankvila, senzorga; senventa; ...
seruro - ilo por ŝlosi (bone fermi) ion
sezono = jartempo (printempo, somero, ...) aŭ (seka sezono, ...)
sfero - surfaco de globo

signalo - interkonsentita signo por sciigi ordonon, informon, ...
silabo - unu aŭ malmultaj parolonoj kune dirataj, kiel ero de vorto
silenti - malparoli; ne paroli, ne brui, ne fari sonojn
simbolo - io, kio elvokas aŭ prezentas ion alian; (interkonsentita) signo
simpatio - konsento; bona rilato al alia homo, pro simileco de sentoj, gustoj, ...
simpla - sen malfacilaĵoj; facile solvebla; unu-
era
simptomo - io sentebla, laŭ kio oni scias, ke io okazas
singularo - ununombro
sinonimo - samsignifvorto
sinsekve - unu post la alia
sinteno - maniero (de starado, ...); opinioj pri iu afero
siropo - suker-solvaĵo, ofte kun aldono de frukta suko, sanigilo, ...
sitelo - ujo kun tenilo kaj la nekovrita ronda supra
situacio - la tuto de la ĉirkaŭokazaĵoj kaj kondiĉoj
situo - en kiuj aŭ kiaj ĉirkaŭaĵoj io troviĝas
skalo - serio da divid(lin)oj (skalo de mezurilo, ...); rilato inter desegno kaj objekto; (kompara) amplekso, ofteco de io okazajo
skarabo - insekto kun firmaj antaŭaj flugiloj
skrapi - per akra ilo forpreni iom de la surfaco de io
skatolo - ujo (ofte rektangula)
skeleto (homa)ostaro; la firmaj eroj de iuj bestoj (aŭ objektoj)
skemo - faciligita figuro por prezenti la aranĝon de io, aŭ la rilatojn inter disaj homoj aŭ aferoj
skizo - unua (prova) desegnaĵo/skrabaĵo, poste pliprecizigota
skizofrenio - pensimalsano
sklavo - homo posedata de alia homo kiel (kvazaŭ) objekto
skui - subite, rapide movi tien kaj reen (maldekstren kaj dekstren; antaŭen kaj malantaŭen; supren kaj malsupren); forte tremigi
skulpti - krei, formi figuron el ŝtono, arbaĵo, ...
skvamo - ero de la "haŭto" de fiŝo, ...; forfalanta ereto de haŭto
slajdo - lumbildo
slango - faklingv(a)ĵo
sledo - veturilo kun glitiloj anstataŭ radoj (tirata aŭ mallitrata)
sobra - ne tro trinkanta kaj manĝanta; ne (tre) montranta siajn sentojn
sociala - rilata al la bonvivo de la ŝtatanoj; rilata al la komunaj ekonomiaj interesoj de la socio (sed ne al la politikaj interesoj)
sofo - bonsidilo por tri aŭ kvar homoj (sur kiu unu homo povas kuŝi)
soifi - bezoni trinki
sojlo - tabulo aŭ ŝtono, formanta la malsupron de la malfermaĵo en kiu estas pordo
solidara - sentanta, akceptanta respondecon pri aliaj homoj; pensanta pri la interesojn de aliaj kiel siajn
solido - io tre firma; ne fluaĵo, ne gaso
sociologo - sociscentisto
solena - farata serioze, laŭ specialaj reguloj (ĉar temas pri io grava, atentinda)
sonoro - sono postsonanta
sopiri - senti fortan volegon rehati en plu havatan aŭ retrovi ion aŭ iun maltrovitan
sorbi - entiri fluojn en sin
sorĉi - fari supernaturajn aferojn
sorto - neevitebla okazaĵo (feliĉa aŭ malfeliĉa); ĉio, kio okazas al iu dum la vivo

sovaĝa - en natura estado; ne kreskigita (estaĵo)
specimeno - malgranda kiomo de io, por prujiĝi ĝian econ, taŭgecon,...
spektaklo - atentokapta okazaĵo aŭ prezentaĵo (teatra, sporta,...)
sperta - kiu havas sciojn, scipovojn (pro ekzercado aŭ travivaĵoj)
spezi - doni (=elspezi) kaj ricevi (=enspezi) pagojn (monon)
spico - substanco por doni (foje akran) guston al manĝaĵo
spiko - iom longa flor(et)aro kun flor(et)oj (poste semoj) sidantaj sur komuna linio
spinaco - legomo kun malgrandaj triangulecaj aŭ ovoformaj folioj
spiralo - linio, turniĝanta ĉirkaŭ punkto, pli kaj pli foriĝanta
spiti - kontraŭstari la volon de iu alia, plezure fari ion kontraŭ ties volo
spilito - maldika ero de rompita arĉo, vitro,...
spongo - malsupera multĉela besto, vivanta en aroj kun komuna ostaro; ties skeleto uzata de homoj por entiri akvon; entirilo de fluaĵo
sprita - kun rapida spirito, povanta rapide trovi kaj esprimi neatenditajn rilatojn inter objektoj aŭ vortoj
stadion - (pri evoluanta afero) (tempoero) kiam la afero estas klare malsama ol ĝi estis antaŭe aŭ estos poste
stadiono - ejo por sportaj konkuroj
stalo - disa domo por pli grandaj bestoj (ĉevaloj, bovinoj,...)
stameno - vira ero de floro
stampo - signo (de difinita formo) sur io, farita per speciala ilo
standardo - kolora tuko kiel signo de lando
stango - longa, maldika, rekta objekto, ofte el metalo
starti - komenci sportan konkuron; ekiri, ekkuri; ekfunkcii
stato - tiel, kiel estas; tia, kia io estas (nun)
statuo - kreaĵo prezentanta homon aŭ beston en pli-malpli natura grandeco
stepo - senarba plantaĵo, malsomere malvarma, somere varmega
sterila - ne povanta naski
sterilizi - forigi aŭ mortigi ĉiujn unuĉelajn vivivaĵojn sur/en io
sterko - substancoj, uzataj por plibonigi kulturatan teron
sterni - dismeti ion sur iun supraĵon tiel, ke ĝi kovru la tuton aŭ kiel eble plej grandan spacan stilo - maniero esprimi siajn pensojn (en parolado, skribado,...)
stimuli - pli agigi/energigi/movigi
stiri - direkti veturilon (aŭton,...)
stomako - tiu ena ero de la korpo, kien iras manĝaĵoj por esti prilaborata (per citrongusta fluaĵo)
streĉi - pilongigi aŭ pillarĝigi per tirado; tre uzi sian korpan aŭ spiritan forton
streko - linio farita per unu movo; ne tute mallonga linio / \ (streketo: -; substreko: _)
strigo - nokta birdo kun antaŭen direktitaj grandaj okuloj
striki - haltigi laboron kiel kontraŭaĵo aŭ por atingi celon
strika - tre preciza; sen spaco inter la vesto kaj la korpo
strio - longa, mallarĝa ero de iu surfaco aŭ ŝtofo
strukturo - maniero, laŭ kiu diversaj eroj estas kunaranĝitaj por fari tuton
struto - granda birdo, ne flugpova, kun longaj kolo kaj piedoj
studi - lerni
stulta - malsaĝ(eg)a, fimalsaĝa

stumpo - restaĵo post forpreno de ero (per tranĉado,...)
subjekto - aganto; homo havanta iun malsanon (esplorata de sanigisto); homo farinta iun kaj esplorata de policisto
substantivo - o-vorto; vorto, en Esperanto ĝenerale kun finaĵo "-o"
subtila - tre maldika, tre molsenta
subtrahi - depreni nombron: 5-2=3 (kvin minus du estas tri)
suĉi - entiri/enspiri fluaĵon en la buŝon; entiri/enspiri ion en maŝinon
suda ~ malnordo
sufikso - postvorteto; vortero, metata post radikoj
sufido - longaj manĝaĵoj; plej ere fluaĵa manĝaĵo
sufoki - tiel premi, ke iu ne plu povas spiri
sugesti - venigi en ies penson iun ideon
suicido - sinmortigo
sulko - longa rekta fosoj en tero; pli-malpli longa similaĵo en la haŭto
superflua - ne necesa; ne bezonata; troa
suplemento — aldonajo
supo - fluaĵmanĝaĵo; plej ere fluaĵa manĝaĵo
surda - ne povanta aŭdi
surprizi - veni aŭ fari ion neatendite; mirigi per io neatendita; mirigi, ĉar neatendita
surtuto - longa (labor)vesto super la aliaj vestoj
suspekti - sen pruvo pensi, ke io malbona okazis aŭ ke iu faris ion malbonan
susuri - eligi malfortan sonon, kiel de papero
suveni - memorajo
svati - (duon)profesie serĉi kaj proponi iujn por edz(in)iĝo
sveni - (dum mallonga tempo) maltravi la konscion kaj la scipovon movi sin
svingi - rapide, ripete mov(et) ion tien kaj reen en aero; movi malantaŭen kaj ĵeti antaŭen
ŝakalo - besto simila al maldika hundo
ŝalmo - seka herbtubo
ŝamano - homo, kiu povas rilati al supernaturaj fortoj
ŝampuo - harlavajo, harlavilo
ŝanceli - tiel malforti ion tien kaj reen, ke tio ne plu firme staras
ŝaŭmo - fluaĵo kun multege da globetoj
ŝelo - pli-malpli firma ekstera kovraĵo de frukto, ovo,...
ŝimo - ĝenerala nomo por etaj fungoj (kreskantaj sur malbona pano,...)
ŝiri - distire rompi (paperon, ŝtofon)
ŝirmi - gardi ion aŭ iun kontraŭ io malbona aŭ maluzinda, metante sin inter la kialo kaj tio aŭ tiu
ŝmiri - meti de iu substanco sur ion per frolado; faciligi glitadon aŭ turniĝadon (de maŝino), metante grasan substancan aŭ oleon
ŝoforo - kondukisto de aŭto, buso,...; veturigisto
ŝoko - malĝojigo; spiritotremo; subita nerva misfunkcio
ŝoveli - for-malforti per plataĵo
ŝovi - malforti objekton glitigante ĝin; enmeti ion ŝpari - ne uzi ĉion, por povi poste uzi la reston; meti monon en specialan ejon por posta uzo
ŝpruci - rapide eligi fluaĵon
ŝraŭbo - metala fiksilo
ŝrumpi - kuntiriĝi, malpligrandiĝi (pro sekeco, maljuniĝo,...)
ŝtalo - tre malmola metalo el fero (Fe) kun iom da (C)
ŝtupo - mallonga, dika, peza ero da arĉaĵo
ŝtopi - fermi truon, plenigante ĝin
ŝtormo - tre forta vento, ofte kun ĉielakvo,...
ŝtrumpo - plenpiedkovraĵo; (ĝenerale ŝtofa) vesto por plenpiedo
ŝuldi - ankoraŭ devi pagi al iu; ankoraŭ devi fari por iu
ŝveli - pligrandiĝi; plidikiĝi

ŝvito - fluaĵo el haŭto (pro timo, varmego aŭ forta laboro)
tabako - eroj de sekigitaj folioj por fumado
tablojdo - sanigilo/dolĉaĵo en formo de plata rondeto
tajaĵo - kutime dufoje tage movo de mara akvo
tajli - eltranĉi el ŝtofo la erojn por fari veston
tajloro - tiu, kiu kunkudras vestojn
tajpi - maŝinskribi
taksio - veturilo kun ŝoforo, per kiu unu aŭ multaj homoj, kontraŭ pago, povas veturi al voleganta ejo
talio - la mezo de la homa korpo
talpo - insektomanĝa besto vivanta tute sub tero
tapeto - murpapero
tapiŝo - kovraĵo sur planko (aŭ sur muro)
tavolo - kiomo de iu substanco sur la tuta surfaco de alia substanco
teamo - ludantaro de unu flanko
tedi - kiala malbonan senton, pro tro longa ado, pro troa ripetado, pro ne sufiĉa intereseo,...
tegi - tute kovri per tuko aŭ per alia afero, ofte ne (aŭ ne facile) forprenebla
tegmento ~ domkovraĵo; supraĵo, kovraĵo de domo
tekniko - tuto de metodoj por produkti ion; maniero de farado
teko - mansako, dokumentujo, paperujo
teksi - dense interkruciĝi fadenojn por fari ŝtofon
telegrafo - maŝino por transsendi informojn je granda distanco, per interkonsentitaj signoj; telegramo - sciigo sendita per telegrafo
telekinezo - perpensa movado
temperaturo - varmo-kiomo; tio, kion oni mezuras per gradoj (°C, °F)
tenaĵo - prenilo el du kruce ligitaj metalaj eroj
tendenco - ada emo al io, al iu celo, aŭ en iu direkto
tenera - varmsenta, molsenta
teniso - sporto (ĵeti globeton per batilo trans reton)
teologio - scienco, diesploro
teorio ~ sciencajo; pripensado de reguloj, laŭ kiuj oni faru ion, tion ne farante
teraso - plialtigita, plata ejo (apud domo, ekstere kafejo, en parko,...); ŝtup(ar)ejo aranĝita kampo tereno - terspaco, rigardata laŭ ĝia uzeblo por homa agado aŭ kiel ejo, kie io okazas
teritorio - la tero, kiu apartenas al iu ŝtato, urbo,...; la regiono, super kiu iu regas aŭ havas juĝpovon
termino - bone difinita vorto de iu fako aŭ scienco
termi - subite brue elspiri per la nazo (kaj la buŝo)
teroro - estrado (aŭ provo ekestri) per (ne-antaŭdirebla) suferigeo, terurante la popolon; teroristo: iu, kiu provas atingi iun celon per neatendita(j) suferiga(j) atako(j) al senkulpaĵoj homoj
teruro ~ timego
tigo - branĉeto; pli firma ero de herbo, portanta folion aŭ floron
tikli - kiala per tuŝetoj senton, pro kiu oni ekridas tinti - fari la sonon, kiun faras du vitrotasoj, kiam tiuj interbatiĝas
tipa - kun klaraj ecoj de sia speco
titolo - surskribo (nomo) de libro, artikolo, teatraĵo, filmo,...; respekta (aldona) nomo por homo
tomato - ruĝa aŭ flava frukto de herbo
tombo - fosaĵo farita en tero por en ĝin meti mortinton
tondi - disigi per du ligitaj tranĉiloj; tranĉi harojn
tondro - ĉiela bruego

tono - muzika sono kun difinita alto; eco de voĉo/koloro
tordi - turni unu finpunkton de objekto en unu direkto kaj la alian finpunkton en kontraŭa direkto
torento - rapidege fluanta monta rivero
torturi - suferigi iun, por ke tiu kontraŭvole diru ion
trabo - longa, dika ero de arbo
trafiko - veturado de homoj, informoj,...; (kiomo de) la veturantoj kaj irantoj en iu ejo
tragedio - teatra verko; teatraĵo kun malfeliĉa fino; malfeliĉega okazaĵo
tragika - kun (ne-evitebla) malfeliĉa fino
trajno ~ vagonaro
traĵto - linio de la vizaĝo; eco/maniero de homo
traktato - skriba interkonsento inter ŝtatoj
trakti - interparoli pri iu afero por veni al iu atingajo; esplori temon; prilabori ion; (laŭ iu maniero) agi al iu homo
traktoro - veturilo por tirado post si de ŝarĝveturiloj aŭ kampokulturaj maŝinoj
transitiva - transira; povanta havi objekton, finiĝantan per -n ("rekta" objekton)
trejni - lernigi kaj ekzerci por atingi certan scipovon
trempi - malsekigi, lasante ion iom pli longe en fluaĵo
treni - tiri post si (kun malfacilo) pezan objekton
trezoro ~ riĉaĵo
tribo - (kune vivanta) homareto kun komuna(j) prapatro(j)
tribunalo - juĝistaro; juĝejo kun multaj juĝistoj
triki - produkti ŝtofon (el fadeno)
trista - malgaja, malĝoja
tritiko - herbo, por fari panon
trompi - antaŭpense misinformigi; kredigi, ke io estas alia, ol tio estas
trovaro - ero de vojo por piedirantoj, apud la vojo por veturiloj
trudi - devigi iun fari ion kontraŭvole; devige akceptigi ion
trunko ~ arbtubo
trupo - ĉiuj artistoj de teatro kune; soldataro
tualetto - la aranĝado por igi sin aspekti pura kaj bela
tumulto - kiam multaj homoj senorde kuras kaj bruas
tunelo - vojo subtera aŭ subakva
turo - 1000 aŭ 1016 miloj de gramoj
turismo - veturado por plezuro, por ekkoni (malsamajn) ejojn kaj landojn,...
turmenti - kiala al iu grandajn (korpajn) suferojn
turo - (tre) alta (ero de) konstruaĵo
tusi - subite elspiri, kun sono (pro malsano)
ultimato - lasta postulo/propono
uniformo - rekoniga serva vesto (ekzemple de soldato)
unika - (unu) sola; okazanta nur unu fojon
urĝa ~ tuja, malplilongiga; rapidiga (afero)
urino - pli-malpli flava fluaĵo, eligata el la korpo
urtiko - herbo, kiu ĉe tuŝo kialas akrasenton, doloron
Usono - la Unuiĝintaj Ŝtatoj de (Nord-)Ameriko
utila - uzinda, uzebla; bona por esti uzata
uzino - metalprilaboro, riparejo; konstruaĵo, kie oni produktas aĵojn per maŝinoj
vadi - iri tra akvo
vagi - iri de ejo al ejo sen difinita celo
vakcino - substanco enmetebila en korpon aŭ trinkebla kontraŭ malsano
vakso - substanco, el kiu abeloj konstruas ĉelojn; simila substanco farita de aliaj insektoj, aŭ artefarita de homoj
vakuo - spaco, en kiu estas (preskaŭ) neniam da substanco, eĉ ne estas aereo

valida - (dokumento, decido) plenumanta ĉiujn kondiĉojn postulatajn de la leĝo, tiel ke ĝi havas la laŭleĝajn efikojn
valizo - per unu mano portebla kesto, en kiu oni transportas bezonataĵojn dum veturado
valo - malalta ero inter altaĵoj, inter montoj
valuto - monunuo
vango - ero de la vizaĝo, inter buŝo kaj orelo
vanta - ne atentinda, ĉar tute malgrava; ŝatanta okupiĝi pri malgravaĵoj
vaporo - akvogaso; gasforma akvo (pli ol 100°C)
varbi - ekigi iun, fariĝi soldato; ekigi iun, fariĝi ano de partio, ...
varo - objekto farita por vendo
varti - gardi kaj prizorgi iun, kiu bezonas tion pro malforteco aŭ juneco
vasta - (kun granda) mezuro en multaj direktoj
vazo - iu ujo; relative alta ujo kun pli-malpli larĝa malfermaĵo (el vitro, metalo, ...) (por teni fluaĵojn)
vegano - senbestaĵisto, bestaĵevitisto
vegetalo - multĉela vivaĵo ne besto [kreskaĵo, fungo]
vegetara - tia, ke oni ne manĝas produktojn de (mortigitaj) bestoj
vejno - tubeto en la korpo, tra kiu sango fluas de organoj al la koro

veki - maldormigi; ĝigi maldorma; fini ies dormon [vekigi - ekmaldormi]
velki - mal trovi vivosukojn; sekiĝi
velo - granda ŝtofo fiksita al arbakolono de akvo-veturilo (ŝipo), por kapti venton
veluro - densa ŝtofo kun mola, hara supraĵo
veneno ~ mortigaĵo/finvivaĵo/finvivmanĝaĵo; substanco, kiu mortigas vivantajn ĉelojn (aŭ tutan vivulon)
venĝi - kiam A faras malbonon al B (aŭ parenco aŭ amiko de B), ĉar B faris malbonon al A (aŭ parenco aŭ amiko de A)
ventro - meza ero de la korpo
verbo - i-vorto, farvorto; vorto, en Esperanto kun unu el la finaĵoj "-i -as -is -os -us -u"
vergo - pli-malpli longa, maldika, fleksebla bastono
vermo - mola, senpieda serpento-simila besteto
versio - priskribo aŭ prezento de iu okazaĵo, el la vidpunkto de unu homo; unu el multaj (sinsekve faritaj) formoj de iu verko
verso - unu linio de kanto, ...
verŝi - fluigi fluaĵon el ujo
vertikalo - linio je orta angulo (90°) al la surfaco de senmova akvo; linio rekte (mal)supren
verto - supro de homa kapo
veruko - elstara neregulaĵo de la haŭto
vestiblo - enirĉambro
veŝto - vesto inter ĉemizoj kaj jak(et)oj

veti - interkonsenti, ke oni ricevos certan monsumon (aŭ objekton aŭ servon), se io okazos (kontraŭ fiksa pago)
veziko - sakeca ero en la korpo; pli-malpli globforma araĵo da aero en fluaĵo
viadukto - ponto kun vojo aŭ fervojo super vojo, fervojo, rivero, ...
vibri - ofte regule tremi
vic - [sekvanta en serio; anstataŭa]
vico - multaj homoj aŭ objektoj, en unu linio
metitaj, unu post la alia (unu apud la alia aŭ unu malantaŭ la alia); multaj sinsekvaj okazaĵoj
vidvo - viro, kies edzino mortis
vigla - agema; moviĝema; gaja
viktimo - tiu, al kiu okazis io malbona
vinagro - citrongustaĵo farita el alkoholo
vino - fruktalkoholo; malforta (12% aŭ malpli) alkohola trinkaĵo el fruktoj
vintro ~ malsomero
violo - kreskaĵo kun kvineraj floroj (ĝardenaj ofte trikoloraj)
vipo - batilo konsistanta el tenilo kaj ŝnuro
virga - neniama sekskuniĝinta (homo, besto); neniama kulturita (tero)
virto - konstanta emo fari bonon kaj eviti malbonon
virtuala - ne reala, sed videbla sub certaj kondiĉoj

viruso - eta io kialanta malsanon (transprogramante ĉelojn por produkti malsanigajn substancojn kaj virus-kopiojn)
viŝi - forpreni malpuraĵojn per frotado (ofte per tuko); simile forigi skribaĵojn (de muro, tabulo, ...)
vizo - (en pasporto) permeso por en-/el-/tra-iri landon
vojaĝi - iri aŭ veturi al malproksima ejo, aŭ de ejo al ejo (al ejo...) (dum multaj tagoj)
vokalo - parolsono en Esperanto: [a e i o u]
volumeno - ero de spaco okupata de korpo, objekto, ...
volvi - (multfoje) ĉirkaŭmeti ion ĉirkaŭ io alia
vomi - elĵeti per la buŝo la enhavon
vosto - la malantaŭa elstara ero de birdo, besto
vualo - travidebla tuko antaŭ vizaĝo
vulkano - monto formiĝinta el elĵetiĝintaj fluaĵaj eroj de Tero; monto, tra kiu elĵetiĝas aŭ elĵetiĝis fluaĵaj eroj de Tero
zigzago - linio en formo de Z aŭ /V/
zinko - metalo (Zn)
zipo - tiriĉambro
zoo - bestĝardeno
zoologo - bestosciencisto
zumi - aŭdigi adan, malakran bruon ("zzzzz" aŭ "mmmmmm")